

را توشه
فصلنامه علمی- تخصصی ویژه مبلغان
انتخابات ۱۴۰۰- شماره پنجم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
معاونت فرهنگی و تبلیغی

صاحب امتیاز:	معاونت فرهنگی و تبلیغی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
مدیر مسئول:	سعید روستاآزاد
سر دبیر:	علی اکبر مؤمنی

نشریه «ره توشه» بر اساس پروانه انتشار به شماره ثبت ۸۶۲۴۴ تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۵ معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به عنوان فصلنامه تخصصی منتشر می شود.

اعضای هیئت تحریریه

سعید روستاآزاد	عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
سید محمد اکبریان	عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
عبدالکریم پاک نیا تبریزی	مدرس حوزه علمیه قم
علی نظری منفرد	مدرس حوزه علمیه قم
علی اکبر مؤمنی	پژوهشگر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
میر تقی قادری	مدرس حوزه علمیه قم
ناصر رفیعی محمدی	عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه

صفحه آرا:	اکبر اسماعیل پور
مسئول چاپ و نشر:	سید محمود کریمی

آدرس:	قم، چهارراه شهدا، معاونت فرهنگی و تبلیغی، طبقه اول، کدپستی: ۳۷۱۵۷۹۱۸۱۱
تلفن:	۰۲۵ - ۳۱۱۵۱۲۴۷
پایگاه اینترنتی:	https://www.balagh.ir http://rahtoosheh.dte.ir
پست الکترونیک:	tabligh@dte.ir
شمارگان:	۵۰ نسخه
قیمت:	۲۲۰۰۰ تومان

امام خمینی رحمته الله

وصیت من به ملت شریف آن است که در تمام انتخاب، چه انتخابات رئیس جمهور و چه نمایندگان مجلس شورای اسلامی و چه انتخابات خبرگان ... در صحنه باشند و اشخاصی که انتخاب می‌کنند روی ضوابطی باشد که اعتبار می‌شود، ... مراجع و علمای بزرگ تا طبقه بازاری و کشاورز و کارگر و کارمند، همه و همه مسئول سرنوشت کشور و اسلام می‌باشند؛ چه در نسل حاضر و چه در نسل‌های آتیه؛ و چه بسا که در بعضی مقاطع، عدم حضور و مسامحه، گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است. (صحیفه‌ی امام، ج ۲۱، ص ۴۲۱)

رهبر معظم انقلاب علیه السلام

هرکس به ایران علاقه‌مند است و امنیت کشور، حل شدن مشکلات و گردش صحیح نخبگانی را دوست دارد، در انتخابات شرکت کند. افراد مؤمن و انقلابی با انگیزه قوی در انتخابات شرکت خواهند کرد اما اگر کسی انگیزه دینی و انقلابی ندارد اما میهن عزیز را دوست دارد لازم است به پای صندوق‌های رأی بیاید. (<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=44816>)

فهرست مطالب

سخن نخست ۵

وظایف مبلغان در تبلیغ انتخابات ریاست جمهوری ۷

حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالحسین خسروپناه

علل و آثار مشارکت حداکثری در انتخابات از نگاه امامین انقلاب ۱۷

گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی

وظایف و اخلاق انتخاباتی مردم ۳۵

حجت الاسلام والمسلمین علی رضا انصاری

حضور در انتخابات از نگاه قرآن ۵۳

حجت الاسلام والمسلمین میر تقی قادری

موانع پیشرفت انقلاب اسلامی ۵۹

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید محمد اکبریان

منشور اخلاق اسلامی انتخابات ۷۱

دفتر امور اجتماعی و سیاسی حوزه‌های علمیه

پرسش و پاسخ‌های انتخابات ۹۹

گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی

سخن نخست

با پیروزی انقلاب اسلامی، ملت عزیز ایران مسیر اقتدار و قدرت خود را شناخت و توانست در پرتو رهنمودهای بنیانگذار انقلاب و رهبری معظم انقلاب، این راه با عظمت را با قوت و همت هر چه تمام ادامه دهد. جمهوری اسلامی ایران در چهل سال نخست، توانست به دستاوردهای مهم و شگرفی در عرصه‌های داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی نائل شود و امروز با گام نهادن در چهل سال دوم، بایسته است با مروری دقیق بر رویدادهای گذشته، نقاط ضعف و آسیب‌ها را شناسایی و برطرف نماید و به تقویت نقاط قوت و موفقیت‌ها پردازد. بی‌تردید برای دستیابی به تمدن نوین اسلامی باید بتوانیم در همه عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی به استقلال و خودکفایی برسیم. یکی از راه‌های کسب قدرت و اقتدار درونی، مشارکت حداکثری و پرشور مردم در انتخابات است. انتخابات مبتنی بر مشارکت عمومی و آرای مردمی، افزایش رضایت و مشروعیت مردمی نظام سیاسی، اعتبار بین‌المللی را برای کشور به همراه داشته و نظام را در مواجهه با تهدیدات و زیاده‌خواهی‌های دشمنان توانا می‌کند؛ زیرا انتخابات نمایانگر قدرت مردمی و پشتوانه ملی نظام است و به هر میزان مشارکت بیشتری در انتخابات شکل گیرد و حضور گسترده‌تری در این عرصه از سوی مردم شاهد باشیم، نظام از پشتوانه مستحکم‌تری برخوردار خواهد بود و در ادامه مسیر خویش با صلابت و قدرت بیشتری حرکت خواهد نمود، همچنانکه مقام معظم رهبری علیه‌السلام، از حضور حداکثری در انتخابات به عنوان عامل عزت‌مندی، وفاق و اقتدار ملی، تحکیم نظام، آبروی اسلام و تقویت جمهوری اسلامی یاد نمودند. همین اهمیت و جایگاه ویژه انتخابات موجب شده که دشمنان نظام اسلامی، تمامی تلاش خویش را به کار بگیرند تا مردم را نسبت به شرکت در انتخابات دلسرد و مأیوس نمایند و بدین وسیله نظام را از این پشتوانه قوی محروم

سازند؛ از این رو برای خشتی نمودن توطئه دشمنان باید تدابیر و راهکارهایی اندیشید که انگیزه مشارکت مردم در انتخابات افزایش پیدا نماید و زمینه حضور حداکثری آنان فراهم گردد؛ زیرا مشارکت مردمی کارآمدترین و کاربردی‌ترین راهکار برای تحقق این مهم است.

نظر به اهمیت نقش مبلغان محترم در رویدادهای سیاسی و اجتماعی از جمله انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۴۰۰ که مهم‌ترین رخداد سیاسی و اجتماعی سال جاری به‌شمار می‌رود و نیازمند توجه ویژه است؛ معاونت فرهنگی و تبلیغی دو نشست از نشست‌های توجیهی مبلغان اعزامی ماه مبارک رمضان را به موضوع انتخابات اختصاص داد. علاوه بر آن مقرر گردید محتوای مرتبط با انتخابات نیز تولید و در اختیار مبلغان گرامی قرار گیرد؛ از آنجا که با انتشار یک یا چند مقاله در لابلائی مباحث گوناگون ره‌توشه ماه رمضان، حق مطلب در باره این رویداد مهم ادا نمی‌شد؛ همزمان با تهیه ره‌توشه ماه مبارک رمضان، تولید ویژه‌نامه‌ای مختص انتخابات نیز در دستور کار قرار گرفت. امید است این ویژه‌نامه که گامی در جهت تحقق وظیفه دینی و انقلابی و مطالبات امام خامنه‌ای علیه‌السلام به‌منظور حضور حداکثری مردم در انتخابات ریاست جمهوری است، مورد استفاده مبلغان عزیز قرارگیرد.

از روحانیت معظم و مبلغان گرامی نیز انتظار می‌رود بر اساس رهنمودهای نورانی امام راحل و مقام معظم رهبری، مردم فهیم و قدرشناس را به حضور پرشور در انتخابات دعوت کنند و با بر شمردن ویژگی‌های رئیس جمهور شایسته، مسئولیت الهی خود را به انجام برسانند. در پایان، از نویسندگان فرهیخته و محترم و نیز همکاران گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی که در جهت تولید و آماده‌سازی این ویژه‌نامه تلاش نمودند، صمیمانه قدردانی می‌نمایم.

سعید روستا آزاد

مدیر مسؤول

وظایف مبلغان در تبلیغ انتخابات ریاست جمهوری

حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالحسین خسروپناه*

ضرورت حضور در انتخابات

یکی از بحث‌هایی که در ایام تبلیغ ماه مبارک رمضان با آن مواجه هستیم و مبلغان عزیز قاعدتاً در معرض پرسش قرار می‌گیرند، بحث انتخابات ریاست جمهوری است. اولاً ممکن است مردم از مبلغ بپرسند که اصلاً در انتخاب شرکت بکنیم یا نه؟ وضعیت اقتصادی کشور مناسب نیست و مردم می‌گویند که ما به هر رئیس جمهوری رأی می‌دهیم و انتخاب می‌شود، مسیر خود را می‌رود و چندان به وضعیت معیشت مردم توجهی ندارد؛ لذا گله‌مند هستند و خیلی اوقات گله‌هایشان بجاست. اما چه باید کرد؟ آیا ما در برابر این حوادث و قضایایی که اتفاق می‌افتد باید بی‌تفاوت باشیم؟ به هر حال چه بخواهیم و چه نخواهیم، مردم با مشارکت حداقلی یا حداکثری کسی را به‌عنوان رئیس جمهور انتخاب می‌کنند. حال که چنین است، از نظر عقلانی همه مکلف‌اند در انتخابات حضور پیدا کنند، به شخص اصلح رأی بدهند و نمی‌توانند در انتخاب یا عدم انتخاب اصلح بی‌تفاوت باشند. پس بهتر است مردم را ترغیب کنیم به اینکه در انتخابات حضور پیدا کنند. حضور مردم در انتخابات، یعنی حضور در سرنوشت خودشان.

ایجاد امید در مردم

باید مردم را امیدوار کرد. درست است که ما در ایران با مشکلات عدیده‌ای مواجهیم؛ اما اگر رئیس جمهور کارآمد، فعال، مؤمن و متدین انقلابی سر کار بیاید،

* سخنرانی استاد خسروپناه، به مناسبت انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ برای مبلغان ماه مبارک رمضان.

می‌تواند آثار و برکات خوبی برای جامعه به ارمغان بیاورد. درست است که وضعیت اقتصادی کشور ما نابسامان است و از این جهت چندان موفق نبوده و حتی ناکامی‌هایی هم داشته‌ایم؛ اما در عرصه‌های دیگری از انقلاب اسلامی به موفقیت‌های چشم‌گیری رسیده‌ایم. موفقیت‌های علمی و پزشکی ایران بسیار خوب بوده است. اوایل انقلاب برای ایران از بنگلادش و پاکستان طبیب می‌فرستادند و حتی بعضی از آنها پزشک نبودند و طبابت می‌کردند؛ اما حالا بیمارانی از اروپا برای درمان به ایران می‌آیند. پزشکی ایران هم از نظر علمی، هم از نظر مهندسی پزشکی و هم از نظر دارو رشد چشم‌گیری داشته است. اینکه در وضعیت کرونا کشور ما توفیق پیدا می‌کند واکسینی تولید کند که انواع و اقسام ویروس‌های کوئید نوزده را پاسخ بدهد و واکسینه بکند، نشان از همان رشد چشم‌گیر است که توانسته به این ظرفیت برسد. در حوزه‌ی سلول‌های بنیادی هم، مراکز مختلفی توفیقات خوبی داشته‌اند. بحث لقاح مصنوعی و مقوله‌هایی که مربوط به حوزه‌ی فرزندآوری می‌شود نیز، رشد خوبی داشته است. مقوله‌هایی مثل نانوتکنولوژی، بیوتکنولوژی هسته‌ای و عرصه‌های دیگر هم، ایران جزء کشورهای سوم تا ششم دنیاست.

حالا سؤال این جاست که چطور ایران توانست در این عرصه‌ها به موفقیت‌هایی برسد و در عرصه‌های اقتصادی، بازرگانی، واردات و صادرات نتوانسته‌ایم به موفقیت بارزی برسیم؟ در حالی که پیشرفت‌های بالا، بسیار دشوارتر و پیچیده‌تر از مقوله‌ی اقتصاد و معیشت است. اگر گفته شود ما در تحریمیم، جواب درستی نیست؛ آیا مثلاً در ابزارآلات نظامی تحریم نیستیم؟ آن‌جا که بیشتر در تحریمیم! آیا در ساخت ناوها، ناوبرها و زیردریایی‌ها در تحریم نیستیم؟ آیا در زمینه‌ی نانوتکنولوژی یا بیوتکنولوژی هسته‌ای در تحریم نیستیم؟ در این موارد که تحریم خیلی بیشتر است و جدی‌تر تا در حوزه‌ی تغذیه. آن‌جا که تحریم بیشتر است، موفقیت بیشتری داشته‌ایم و این‌جا که کمتر، موفقیت ما محدودتر است؛ سرش چیست؟

راز دستیابی کشور به موفقیت در امور اقتصادی

راز این مطلب در یک نکته است؛ اینکه هر جا نیروهای جوان انقلابی و مؤمن حضور داشته‌اند، توانسته‌اند دست‌آوردهای بزرگی داشته باشند و هر جا آنان نبوده‌اند، شکست خورده‌ایم. البته بعضی‌ها از نظر سنی پیرند؛ اما روحیه و نشاط

جوانی دارند. وقتی در مجموعه‌ای نشاط جوانی و روحیه‌ی انقلابی نباشد، موفق نمی‌شویم. برای مثال در ساخت پراید موفق نمی‌شویم، در مسئله‌ی گندم مشکل پیدا می‌کنیم و در تهیه‌ی دان طیور هم گرفتار می‌شویم؛ چون متولیان، جوان مؤمن و انقلابی نیستند.

ویژگی‌های فرد انقلابی

منظور از انقلابی بودن چیست؟ بعضی‌ها انقلابی‌گری را بد می‌فهمند؛ اما مقام معظم رهبری علیه‌السلام می‌فرمایند، انقلابی کسی است که توحید و تقوا در رأس امورش باشد. اگر کسی گرفتار شرک، ولو شرک خفی است یا تقوا و ورع لازم را ندارد، انقلابی نیست، هر چند شعارهای انقلابی بدهد. توحید و تقوا، در رأس انقلابی بودن و انقلابی ماندن است. ویژگی دوم انقلابی‌گری، عقلانیت است. انقلابی‌گری به این معنا نیست که افراد مثل سرخ‌پوستان حمله کنند، هیاهو نمایند و کاری انجام دهند. خیر، باید در کارها عقلانیت حاکم باشد. ویژگی دیگری که حضرت آقا برای انقلابیون ذکر کردند، تلاش برای حفظ استقلال کشور است. استکبارستیزی هم ویژگی دیگر است. باید باور کنیم که استکبار به دنبال نابودی کشور است. انقلابی کسی است که استکبارستیز باشد. ویژگی دیگری انقلابی بودن، جذب حداکثری و دفع حداقلی است. عده‌ای خودشان را از قطار انقلاب بیرون می‌اندازند و دیگر نمی‌خواهند به آن برگردند. ما باید تلاش کنیم که چنین افرادی به انقلاب برگردند و جذب حداکثری داشته باشیم. اگر این ویژگی‌ها به مدیریت جهادی ضمیمه شود که مقام معظم رهبری علیه‌السلام آن را هم از ویژگی‌های انقلابی‌گری می‌دانند و اگر ما دولت جوان، مؤمن و انقلابی داشته باشیم که توحید و تقوا در رأس کارش باشد، دنبال استقلال کشور باشد، استکبارستیز باشد و دغدغه‌ی جذب حداکثری و مدیریت جهادی داشته باشد، قطعاً به نتیجه می‌رسیم.

حاج قاسم سلیمانی مصداق عینی مؤمن انقلابی

ادعایی که مطرح می‌کنیم، صرفاً ادعای نظری نیست و عینیت عملی پیدا کرده که نمونه‌اش حاج قاسم سلیمانی است. حاج قاسم سلیمانی وقتی با طالبان، القاعده یا داعش مواجه می‌شود که در اطراف ما حضور داشتند و دنبال هجوم به تشیع، اسلام، انقلاب و حتی برادران اهل سنت بودند، وارد عمل شدند. ایشان با همین نگاه

انقلابی، یعنی نگاه به استقلال کشور، استکبارستیزی، مدیریت جهادی و جذب حداکثری که توحید و تقوا در رأس همه بود، جریان مقاومت را بین‌المللی کرد. در میان برادران حشد شعبی عراق، هم شیعه بود، هم سنی، هم مسیحی و هم ایزدی؛ یعنی ادیان مختلف، جریان مقاومت را دنبال می‌کردند.

نیاز کشور به مدیرانی همچون شهید سلیمانی و شهید فخری‌زاده

اگر ما مدیری جهادی و انقلابی چون حاج قاسم در دولت داشته باشیم، آیا وضعیت اقتصادی، معیشتی، کشاورزی و صنعتی ما به همین شکل می‌ماند؟ حاشا و کلا! ما در عرصه‌های هسته‌ای و دفاعی، مدیریتی جهادی، شجاع، عالم، عاقل، مدیر و مدبر، چون دانشمند شهید حاج‌محسن فخری‌زاده را داشتیم که عالم بود، فیزیک‌دان بود، اهل حکمت بود، اهل ادبیات بود، بسیار متواضع بود و مدیریت جهادی داشت. او، تفکری انقلابی به معنای دقیق کلمه داشت و اهل عمل کردن بود، نه اینکه فقط حرف بزند. بعد از شهادت ایشان نیز، حضرت آقا توصیه کردند که همه‌ی کارهایشان ادامه پیدا کند و چیزی زمین نماند. شهید حاج‌محسن فخری‌زاده موفق شد در عرصه‌های مختلف نظامی، دفاعی و هسته‌ای، مدیریت توانمند باشد؛ چون انقلابی بود.

موفقیت کشور در زمینه‌های مختلف

نمونه‌هایی که مطرح شد، نشان می‌دهد که نباید مردم در حالت ناامیدی بمانند. ما هم نباید سخنانی بگوییم که مردم مأیوس شوند. امروز واقعیت تلخی وجود دارد و برخی دولت‌مردان ضعیف، ناکارآمد، پیر و فرسوده در رأس امور هستند که اهل تدبیر نیستند. آنان وضعیت اقتصادی کشور را به این‌جا رسانده‌اند که مردم نتیجه می‌گیرند که انقلاب ناکام مانده یا شکست خورده است. اگر انقلاب شکست خورده، چطور در مسائل هسته‌ای شکست نخورده است؟ چطور در نانو تکنولوژی و بیوتکنولوژی شکست نخورده است؟ چطور در علم و پزشکی شکست نخورده است؟ گستره‌ی پیروزی‌های ما در انقلاب، خیلی بیشتر از گستره‌ی شکست‌هایمان است.

موفقیت‌ها، مرهون نیروهای جوان و انقلابی

هر جا پیروزی حاصل شده است، به خاطر این بوده که جوانان مؤمن و انقلابی

حضور داشته‌اند. واکسن کرونا هم اخیراً در کشور ما، توسط دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد ساخته شده است؛ یعنی جوان‌هایی با هدایت عده‌ای از دانشمندان، این واکسن را تولید کرده‌اند. این واکسن را فقط چند کشور در دنیا توانسته بسازند. ساخت واکسن کرونا در ایران، یک پیروزی و اعجاز است و کرامت و توفیق بزرگی به شمار می‌آید. این‌ها توفیقات بزرگی است که باید برای مردم بازگو شوند. ممکن است برخی سؤال کنند، پس چرا سفره‌ی ما کوچک شده است و درست می‌گویند! باید به آنها حق بدهید. البته باید این را به مردم انتقال بدهید که هر جا جوانان مؤمن و انقلابی بوده‌اند، شاهد رشد بوده‌ایم. هر جا نیروی انقلابی حضور داشته است، عدالت، مبارزه با فساد، رشد، بالندگی و پیشرفت وجود داشته و هر جا انقلاب دست ناهلان افتاده است، آسیب دیده‌ایم. گروهی هستند که همه‌ی ناکارآمدی‌ها و ناتوانی‌ها را به تحریم نسبت می‌دهند و حل مشکلات را در ایجاد رابطه با آمریکا جست‌وجو می‌کنند؛ آمریکایی که دنبال تجزیه‌ی کشور ماست، همان‌طور که دنبال تجزیه‌ی سوریه و عراق بود. آمریکا به مردم خودش هم رحم نمی‌کند. بالاترین آمار مرگ‌ومیر در ماجرای کرونا در آمریکا وجود دارد. وقتی سیل، زلزله یا طوفانی اتفاق می‌افتد، گاهی چند روز برق چند ایالت آمریکا قطع است. پنجاه میلیون نفر، فقیر کارتن‌خواب در این کشور سیصد میلیون‌هست! آن وقت انتظار داریم که آمریکا به داد ایران و مردم ما برسد؟ راضی است ایران وقتی به موفقیت دست پیدا می‌کند و کامیاب می‌شود که جوان مؤمن و انقلابی در رأس امور باشد. باید به جوان انقلابی اعتقاد و ایمان داشته باشیم.

دلیل تاکید رهبری بر دولت جوان انقلابی

تعبیر دولت جوان انقلابی که مقام معظم رهبری علیه السلام فرمود، سرّش این است که به تجربه‌ی ۴۲ سال اخیر توجه دارد. ایشان به وضوح دیده‌اند که هر جا پیشرفتی بوده، به دست چنین افرادی بوده است. در سال‌های جنگ و در رشد و پیشرفت‌های علمی همین بوده و اگر بخواهیم وضع معیشتی و اشتغال هم اصلاح بشود و مردم امنیت شغلی و اقتصادی پیدا کنند، باید جوانان مؤمن و انقلابی وارد میدان شوند.

شنیدن سخنان مردم درباره‌ی مشکلات و انتخابات

توصیه‌ی من این است عزیزانی که به سفر تبلیغی می‌روند و با مردم ارتباط دارند،

حتماً به سؤالات متعدد آنان درباره‌ی انتخابات پاسخ بدهند. اگر فرد یا افرادی درددلی و انتقادی از هر شخصی دارند، با حوصله گوش بدهید. حتی ممکن است نقدهایی نسبت به رهبری داشته باشند؛ باز هم با حوصله بشنوید. سیره‌ی مقام معظم رهبری این است؛ شما هم حلم داشته باشید و عصبانی نشوید. بعضی از مردم مشکلات اقتصادی دارند، با حوصله گوش کنید و بعد باطمینان، با علم، با منطق و با اخلاق پاسخ و توضیح بدهید.

بیان لزوم شرکت در انتخابات و انتخاب اصلح

باید برای مردم توضیح دهید که اگر در انتخابات شرکت نکنند، فردی ناصالح و حتی ناکارآمد رأی می‌آورد و باز هم بعد از چهار یا هشت سال شما می‌نالید. به جای اینکه هشت سال بنالیم و اعتراض و نقد کنیم، یک روز در انتخابات حضور پیدا کنیم و به فرد اصلح رأی می‌دهیم. اصلح، کسی است که دغدغه‌ی اصلی‌اش مسائل اقتصادی کشور باشد. اصلح، کسی است که دغدغه‌ی اصلی‌اش معیشت مردم باشد و بداند معیشت مردم را چگونه حل کند. اصلح، کسی است که با فساد اقتصادی و رانت‌خواری مقابله کند؛ فرقی هم نمی‌کند که از جناح چپ باشد یا راست، از اصول‌گرایان باشد یا اصلاح‌طلبان. هر کسی که فساد اقتصادی دارد، سر اختاپوسی درست کرده و دست و پاهایی برای خویش ایجاد نموده، باید از بین برود. وقت انتخابات که رسید، باید مردم را دعوت کرد که سخنان داوطلبان را بشنوند و ببینند کدام‌یک نه تنها می‌خواهند با فساد مبارزه کنند، بلکه باید بگویند چگونه می‌خواهند مبارزه کنند. آنها باید تصریح کنند که آیا برای مبارزه با اختاپوس‌های اصلاح‌طلب و اصول‌گرا که فساد اقتصادی دارند، راهکار دارند یا نه؟ راه مبارزه‌شان چیست؟ اینکه صرفاً شعار عدالت و مبارزه با فساد بدهند، کافی نیست. این شرایط، بسیار کلیدی است. داوطلبان باید چگونگی توجه به معیشت مردم و اشتغالزایی برای آنان را توضیح دهند. برای مثال وقتی ما در ایران خودروسازی داریم، چرا قطعات باید از چین وارد شود. اگر این قطعات در داخل تولید شود، یعنی هزاران جوان اشتغال پیدا می‌کنند. چرا باید دان‌طیور از خارج وارد شود؟ آیا تولید ذرت و سویا در ایران میسر نیست؟ اگر این کالاها در ایران تولید شوند، چند هزار نفر اشتغال پیدا می‌کنند؟ چرا باید چینی‌ها بیایند در خلیج فارس و ماهی‌های ما را بگیرند، ببرند

و به دنیا عرضه کنند. اگر همین کشتی‌هایی که نیروی دریایی سپاه و ارتش می‌سازند در اختیار ماهی‌گیران خودمان بگذارند، مردم می‌توانند در صید ماهی، تولید خوراکی‌ها از آب‌زیان و توزیع آن در جهان نقش پررنگی داشته باشند و شغل‌های زیادی را فراهم کنند. خلاصه هم باید مردم را تشویق کرد که در انتخابات حضور پیدا کنند، هم تشویق کرد که از نظام و انقلاب مأیوس نشوند و هم ترغیب به انتخاب اصلاح کرد. منتخب آینده‌ی مردم نباید در پی ارتباط با آمریکا باشد و همه چیز را به تحریم و برجام وصل کند. بله، ارتباطات بین‌المللی باید داشته باشیم. در کار اقتصادی، ارتباط بین‌المللی یک اصل است؛ ولی اصل اول، قدرت داخلی است. اگر قدرت داخلی به حد نصابی برسد، کشورهای دیگر حاضر می‌شوند با ما قرارداد ببندند، معامله کنند و ارتباط اقتصادی برقرار نمایند.

معرفی شاخص‌های فرد اصلاح

وقتی انتخابات نزدیک شد، مردم از مصادیق هم می‌پرسند. در این هنگام، آیا باید مبلغان ورود کنند یا نه؟ پاسخ این است که وقتی به حجت شرعی می‌رسید، ورود کنید؛ اما نه همچون ورود احزاب. وقتی شخصی چون عضو حزبی است از داوطلبش دفاع می‌کند، من موافق نیستم طلبه‌ها و مبلغان دخیل و گرفتار شوند. در شأن یک طلبه نیست که خود را در چارچوب حزب محدود کند؛ اما اگر شخصی را ذی‌صلاح و اصلاح تشخیص دادید که دغدغه‌ی معیشت مردم را واقعاً دارد و به راهکار هم اندیشیده است، او را به مردم معرفی کنید. مبلغی که می‌خواهد در منطقه‌ای کار فرهنگی و تبلیغ دین انجام بدهد، نباید وارد دعوای مصادیق انتخابات شود. تأکید من بیشتر بر این است که مبلغان به مردم امید بدهند، آنان را تشویق به حضور در انتخابات کنند و مضرات عدم حضور را برایشان توضیح دهند. بیان ویژگی‌های فرد اصلاح و داوطلب جوان انقلابی هم لازم است؛ این‌ها توضیح داده شود. اگر به مصداق اصلاحی هم رسیدید و مردم سؤال کردند، بعد از منبر بگویید. روی منبر، تا می‌توانید شاخص‌ها را بگویید، ویژگی‌ها را بشمارید و تشویق به حضور در انتخابات کنید.

اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام هم، همیشه براساس تکالیف شرعی در امور سیاسی و اجتماعی ورود می‌کردند. اگر قرار بود امام حسین علیه‌السلام، امام حسن مجتبی علیه‌السلام یا امام

کاظم علیه السلام و یا ائمه‌ی دیگر مأیوس شوند و مردم را به ناامیدی سوق بدهند، الآن از شیعه چیزی باقی نمانده بود. امروز اگر شیعه در سراسر جهان گسترش دارد، منشأ گسترشش امید، معرفت، عقلانیت، حلم، شجاعت، صبر و تدبیر بوده است؛ انقلاب اسلامی هم به همین ویژگی‌ها نیازمند است.

بیان معارف دین و اهل بیت علیهم السلام در ماه مبارک رمضان

مبلغین گرامی، تا می‌توانید معارف اسلامی و سیره‌ی اهل بیت علیهم السلام را به مردم منتقل کنید؛ به‌ویژه در این ایام مبارک ماه رمضان، باید معارف اهل بیت علیهم السلام، محبت خاندان رسالت علیهم السلام و آموزه‌های ائمه علیهم السلام و سیره‌ی عملی آنان را تبلیغ و ترویج کنید. باید به مردم انس با اهل بیت علیهم السلام و توسل به آنان را یاد بدهید. البته مردم بسیاری از این مسائل را می‌دانند و نباید خسته شوند. مردم باید بدانند که انس و ارتباط با اهل بیت علیهم السلام منشأ تقرب آنها به خداست: «وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ». ^۱ وقتی اهل بیت علیهم السلام می‌فرمایند که «وَاللَّهِ نَحْنُ الْوَسِيلَةُ إِلَى اللَّهِ» ^۲ یا «نَحْنُ وَاللَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى»، ^۳ یعنی اسمای حسناى الهی اهل بیت علیهم السلام هستند. ماه مبارک رمضان، ماه نهج‌البلاغه و ماه امیرالمؤمنین نیز هست؛ پس باید ماه انتقال معارف و حکمت‌های آن حضرت به مردم باشد. این معارف را به مردم انتقال دهید. البته همه‌ی شما استادید و بسیار بیش از بنده مستحضرید که در کنار این معارف، حتماً بحث امید و نشاط و اینکه ما مسؤولیم برای حفظ انقلاب اسلامی و ثمره‌ی خون شهیدان، باید در نظر باشد. شجره‌ی طیبه و حسنه‌ای که از این انقلاب تا این‌جا رسیده، با خون پاک شهیدان رشد کرده است و ما به تعبیر امام علیه السلام، نباید بگذاریم به دست ناهلان بیفتند؛ لذا تلاش کنیم در انتخابات شرکت نماییم، به مردم امید بدهیم، تا ان‌شاءالله شخص اصلح و انقلابی‌سکان‌دار اجرائیات کشور شود.

۱. مائده: ۳۵.

۲. عبدالحمید بن هبة‌الله ابن ابی‌الحدید؛ شرح نهج‌البلاغه لابن ابی‌الحدید؛ ج ۱۶، ص ۲۱۱.

۳. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۱، ص ۱۴۴.

فهرست منابع

قرآن

۱. ابن ابی الحدید، عبد الحمید بن هبة الله؛ شرح نهج البلاغة لابن ابی الحدید؛ محقق / مصحح: ابراهیم، محمد ابوالفضل؛ قم: مكتبة آية الله المرعشي النجفی، ۱۴۰۴ ق.
۲. كلینی، محمد بن یعقوب؛ الكافي (ط- الإسلامية)؛ محقق / مصحح: غفاری علی اكبر و آخوندی، محمد؛ تهران: دار الكتب الإسلامية، ۱۴۰۷ ق.

علل و آثار مشارکت حداکثری در انتخابات از نگاه امامین انقلاب

گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی

مقدمه

به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری خردمندان و قاطعانه‌ی حضرت امام خمینی علیه السلام و سرنگونی رژیم استبدادی شاهنشاهی، برای اولین بار آزادی سیاسی، مردم‌سالاری دینی و احقاق حقوق مردم ایران فراهم شد. تأکیدات حضرت امام و نیز مقام معظم رهبری علیه السلام به منظور حضور مردم در انتخابات، نشانگر اهتمام جدی این دو شخصیت الهی برای حضور حداکثری در انتخابات است. در منظومه‌ی فکری امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام، انتخابات ابعاد گسترده‌ای دارد؛ اما در این نوشتار، دو محور «بایستگی مشارکت مردم در انتخابات» و «علل و آثار مشارکت حداکثری مردم در انتخابات» تبیین می‌شود.

الف) بایستگی مشارکت مردم در انتخابات

در هر جامعه‌ای، انسان‌هایی با انگیزه‌های متفاوت وجود دارند. از آن‌جا که انسان ذاتاً موجودی اجتماعی است، تأمین این خواست‌ها و عملی کردن این انگیزه‌ها نیز، تنها در همین حیات اجتماعی میسر است. به همین جهت حرکت کلی یک جامعه تعیین‌کننده و بر جهت‌گیری‌های فردی آن جامعه نیز تأثیرگذار خواهد بود. این امر در جوامع بهره‌مند از حکومت‌های متکی بر آرای مردم، جلوه و نمود بیشتری دارد؛ به همین دلیل مشارکت عمومی مردم، در چنین جوامعی از نقش تعیین‌کننده‌ای برخوردار است.

در اندیشه‌ی سیاسی حضرت امام علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام، حضور حداکثری و فعال مردم در عرصه‌ی انتخابات یک اصل است و اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا

مشارکت در تعیین سرنوشت اجتماعی و سیاسی، حق همهی آحاد جامعه و اصلی عقلانی و شرعی است. لزوم احساس مسئولیت انسان نسبت به سرنوشت فردی و جمعی خویش، از ارزش‌های پذیرفته‌ی اسلام است؛ به گونه‌ای که این مطلب در آیات، روایات و سیره‌ی مسلمانان مورد تأکید قرار گرفته است. بر همین اساس، مشارکت افراد در اداره‌ی امور اجتماعی و تعیین کارگزاران، از حقوق اولیه‌ی هر مسلمانی به حساب می‌آید. طبیعی است که هر انسانی حق دارد از حق خود استفاده نماید و در سرنوشت جامعه‌ی خود تأثیرگذار باشد. از همه مهم‌تر اینکه در جامعه‌ی دینی، حفظ نظام و تعیین سرنوشت جامعه وظیفه‌ی الهی است؛ از این رو حضرت امام خمینی علیه السلام همواره در پیام‌ها و سخنرانی‌های خویش، بر اهمیت انتخابات و ضرورت مشارکت حداکثری مردم در انتخابات تأکید داشتند: «این وظیفه‌ای است الهی، وظیفه‌ای است ملی، وظیفه‌ای است انسانی... همه‌ی ما باید در انتخابات شرکت بکنیم»^۱

در منظومه‌ی فکری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام نیز، شرکت در انتخابات مظهر احقاق حق و وظیفه‌ی الهی است؛ چنانچه ایشان فرمود:

انتخابات، فقط یک پدیده‌ی سیاسی نیست. انتخابات، مظهر حضور مردم، مظهر احقاق حق است... هم حق و هم تکلیف مردم است که بیایند و سرنوشت کشورشان را به دست خود معین کنند... این حق مردم است و متعلق به آن‌ها؛ اما تکلیف هم هست...^۲

ب) علل و آثار بایستگی حضور حداکثری در انتخابات

یکی از پرسش‌های مهم، چرایی شرکت حداکثری مردم در انتخابات است؛ یعنی فلسفه و دلیل حضور حداکثر در انتخابات چیست که حضرت امام علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام بدان تأکید نموده‌اند؟

امام خمینی علیه السلام، لزوم حداکثری را تکلیف عقلی و شرعی دانسته و آن را موجب حفظ جمهوریت نظام می‌داند. مقام معظم رهبری علیه السلام نیز، ضمن تکلیف خواندن لزوم حداکثری، عزت‌مندی، وفاق ملی، اقتدار ملی، استقلال، تحکیم نظام، آبروی اسلام،

۱. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۸، ص ۳۸۱.

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2994>

آبروی ملت و تقویت نظام جمهوری اسلامی را به‌عنوان عوامل و آثار لزوم حضور حداکثری یاد کرده است. فرازهایی از سخنان رهبر انقلاب که بیانگر دلایل لزوم و چرایی حضور حداکثری مردم و مشارکت سیاسی همگانی است، به شرح زیر است: درست در نقطه‌ی مقابل خواست دشمنان، همه‌ی ما باید در انتخابات حضور فعالی داشته باشیم. انتخابات، آبروی ملی ماست. انتخابات، یکی از شاخص‌های رشد ملی ماست. انتخابات، وسیله‌ای برای عزت ملی است... حضور شماست که نظام را تحکیم می‌کند، پایه‌های آن را مستحکم می‌نماید، آبروی ملت ایران را زیاد می‌کند، استقامت کشور را در مقابل دشمنی‌ها زیاد می‌کند و دشمن را از طمع ورزیدن به کشور و از فکر ضربه‌زدن و توسعه‌ی (برنامه‌اش) و فساد و فتنه منصرف می‌کند. این یک مسئله‌ی بسیار مهم است؛ پس مسئله‌ی اول شرکت در انتخابات است.^۱ حضور مردم، یکی از آن عناصری است که دشمن را ناکام می‌کند... همه باید در انتخابات شرکت کنند. این موجب می‌شود که نظام جمهوری اسلامی تقویت بشود.^۲

بر این اساس با مروری بر رهنمودهای امام راحل علیه‌السلام و رهبر معظم انقلاب اسلامی علیه‌السلام، می‌توان عوامل زیر را از آثار و علل بایستگی حضور حداکثری در همه‌ی انتخابات - به‌ویژه انتخابات ریاست جمهوری - دانست که در کنار عوامل دیگر، سبب لزوم حضور حداکثری است: «مسئله‌ی مهم درباره‌ی انتخابات، حضور حداکثری است... هرچه جمعیت بیشتر در انتخابات شرکت کند، استحکام نظام و اعتبار کشور بالاتر خواهد رفت... بنده این عقیده را [در مورد حضور حداکثری] از قبل هم داشته‌ام و همیشه هم رویش اصرار کرده‌ام»^۳

(۱) حفظ حق و انجام تکلیف الهی

در خصوص تکلیف و حق بودن حضور حداکثری در مشارکت‌های سیاسی و انتخابات، دو رویکرد وجود دارد. برخی آن را حق می‌دانند؛ یعنی حق همه‌ی شهروندان است که برای تعیین سرنوشت خود، در حکومت نقش داشته باشند؛ چنانچه حضرت علی علیه‌السلام در بیان حقوق متقابل مردم و حکومت می‌فرماید: «... فَكُنْ

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=6642>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36266>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36283>

جَعَلَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ لِي عَلَيْكُمْ حَقًّا بِوِلَايَةِ أَمْرِكُمْ وَلَكُمْ عَلَيَّ مِنْ الْحَقِّ مِثْلُ الَّذِي لِي عَلَيْكُمْ؛^۱ خداوند برای من بر شما حقی قرار داد که زمامداری شما را برعهده‌ام نهاد و شما را نیز بر من حق است، همانگونه که مرا بر شما. البته این حق به معنای بی تفاوتی یا عدم شرکت در مسائل سیاسی نیست. بر همین اساس است که در اسلام برخی از وظایف مردم، مانند اطاعت از رهبر مطرح شده است. از سوی دیگر، اسلام به انسان‌ها این حق را داده است که خودشان سرنوشت کشورشان را تعیین و آزادانه مسئولان و رهبران کشور را انتخاب کنند. بر این اساس عدم حضور در پای صندوق‌های رأی، مذموم و ناپسند است؛ زیرا پشت‌پازدن به وظیفه‌ی شهروندی است که در هیچ جای دنیا پسندیده نیست. طبق این دیدگاه، شرکت در انتخابات وظیفه‌ای شهروندی است و کسی نباید در انجام این وظیفه کوتاهی کند.

رویکرد دوم این است که حضور مردم در عرصه‌ی سیاسی، تکلیف الهی است؛ یعنی در جامعه‌ی دینی، همه‌ی انسان‌ها باید در تعیین سرنوشت خویش اثرگذار باشند؛ بنابراین هر یک از شهروندان، باید این حضور همگانی را تکلیف الهی بدانند.

مشارکت سیاسی و حضور حداکثری در انتخابات، در اندیشه‌ی حضرت امام علیه السلام هم حق و هم تکلیف است؛ بدین بیان که از یک سو، حق اولیه‌ی هر فرد است از حق خود استفاده کند: «هر کسی... حق اولی‌اش این است که خودش انتخاب بکند یک چیزی را که راجع به مقدرات مملکت خودش است.»^۲ از سوی دیگر، حضور حداکثری تکلیفی شرعی است: «نگوید که دیگران رأی می‌دهند. من هم باید رأی بدهم، تو هم باید رأی بدهی، آن روستایی هم که در کنار مزرعه‌ی خودش کار می‌کند باید رأی بدهد. تکلیف است. این یک تکلیف الهی است.»^۳

مقام معظم رهبری علیه السلام نیز، مشارکت سیاسی و حضور در انتخابات را هم حق می‌داند و هم تکلیف الهی:

انتخابات یک حق است و یک وظیفه. ما هر کدام به‌عنوان یک فرد از افراد این

۱. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج‌البلاغه؛ ص ۳۳۴.

۲. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۴، ص ۴۹۲.

۳. همان؛ ج ۱۵، ص ۱۵.

ملت، هم حق داریم در انتخابات شرکت کنیم و هم وظیفه. کسانی که به نظام جمهوری اسلامی معتقدند، قانون اساسی را قبول دارند، هم از این حق می‌خواهند استفاده کنند، هم این وظیفه را می‌خواهند انجام دهند.^۱ ... اولاً روز انتخابات روز یک جشن ملی است... ثانیاً روز احقاق حق مدنی ملت است که می‌خواهند بیابند رأی بدهند و شرکت خودشان در اداره‌ی امور کشور را - که حق آنهاست - به دست بیاورند؛ ثالثاً یک تکلیف شرعی است.^۲

همچنین ایشان در جواب سؤالی درباره‌ی اصل و وجوب حضور در انتخابات و هم درباره‌ی واجب عینی بودن آن، فرمود: «شرکت در انتخابات نظام جمهوری اسلامی، برای افراد واجد شرایط یک وظیفه‌ی شرعی، اسلامی و الهی است - و این - واجب عینی است.»^۳

مهم‌تر از همه اینکه طبق نظر امام راحل علیه السلام، اگر عدم شرکت در انتخابات موجبات صدمه به اسلام را فراهم نماید و مصالح اجتماعی را در خطر اندازد، همه مسؤول هستند و باید در برابر خداوند جواب‌گو باشند؛ از این رو هشدار می‌دهند:

و اگر خدای نخواست بر اسلام یا کشور اسلامی، از ناحیه‌ی عدم دخالت در سرنوشت جامعه، لطمه و صدمه‌ای وارد شود، یک یک تمام ملت در پیشگاه خدای قهار توانا مسؤول خواهیم بود و نسل‌های آینده که ممکن است از کنارگیری‌های کنونی مورد هزار گونه تجاوز واقع شوند، ما را نبخشند. پس، یکی از وظایف مهم شرعی و عقلی ما برای حفظ اسلام و مصالح کشور، حضور در حوزه‌های انتخابیه و رأی دادن است.^۴

۲) حفظ جمهوریت نظام اسلامی

امام خمینی علیه السلام با طرح اندیشه‌ی حکومت اسلامی و نظریه‌سازی ولایت فقیه، نظام اسلامی را تشکیل دادند که در آن همه‌ی مردم، توانایی مشارکت در تقسیم و توزیع قدرت سیاسی را دارند. انقلاب اسلامی ایران که با رهبری خردمندان و تدبیر امام علیه السلام با حضور پرشور مردم به پیروزی رسید، مردم ایران را در آستانه‌ی تشکیل نظامی قرار

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21890>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=44989>

3. <https://farsi.khamenei.ir/treatise-content?id=323>

۴. امام خمینی علیه السلام صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۸، ص ۳۳۶.

داد که ضرورت آن احساس می‌شد.

بر این اساس حضرت امام علیه السلام در شکل‌گیری و استمرار نظام اسلامی، بر دو مؤلفه‌ی «اسلامیت» و «جمهوریت نظام» سخت پافشاری نمود؛ چنانچه فرمود: «ما خواستار جمهوری اسلامی هستیم. جمهوری، فرم و شکل حکومت را تشکیل می‌دهد و اسلامی، یعنی محتوای آن فرم قوانین الهی است.»^۱ جمهوریت، یعنی شرکت همه‌ی مردم در انتخابات؛ چنانچه امام علیه السلام در پاسخ به خبرنگار مجله‌ی عرب‌زبان «المستقبل» که سؤال کرده بود، آیا منظور از حکومت اسلامی مد نظر امام خلافت اسلامی است، فرمودند: «حکومت جمهوری اسلامی مورد نظر ما، از رویه‌ی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و حضرت علی علیه السلام الهام خواهد گرفت و متکی به آرای عمومی ملت خواهد بود و شکل حکومت با مراجعه به آرای ملت تعیین خواهد گردید.»^۲ همچنین امام علیه السلام در پاسخ به سؤال خبرنگاری که می‌پرسد شکل این جمهوری چطور خواهد بود، می‌فرماید: «مهم ضوابطی است که در این حکومت باید حاکم باشد. مهم‌ترین آنها عبارت است از اینکه اولاً متکی به آرای ملت باشد... و دیگر اینکه در مورد این افراد نیز خط مشی سیاسی و اقتصادی و سایر شئون اجتماعی و کلیه‌ی قواعد و موازین اسلامی مراعات شود.»^۳

این اظهارات امام علیه السلام، در اصل اول قانون اساسی نیز متبلور است: «حکومت ایران، جمهوری اسلامی است که ملت ایران براساس اعتقاد دیرینه‌اش به حکومت حق و عدل قرآن، در پی انقلاب اسلامی پیروزمند خود به رهبری مرجع عالی‌قدر تقلید، آیت‌الله العظمی امام خمینی علیه السلام، در همه‌پرسی دهم و یازدهم فروردین ماه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و هشت هجری شمسی... با اکثریت ۹۸/۲ درصد، کلیه‌ی کسانی که حق رأی داشتند به آن رأی مثبت داد.»^۴

در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری علیه السلام نیز، بر دو عنصر جمهوریت و اسلامیت نظام تأکید شده است: «در این کشور و در این نظام، اسلام با جمهوریت همراه است. جمهوریت ما از اسلام گرفته شده و اسلام ما اجازه نمی‌دهد در این کشور

۱. همان؛ ج ۵، ص ۳۹۸.

۲. همان؛ ص ۴۳۷.

۳. همان؛ ص ۴۳۷.

مردم‌سالاری نباشد. ما نخواستیم جمهوریت را از کسی یاد بگیریم؛ اسلام این را به ما تعلیم داد و املا کرد. این ملت، متمسک به اسلام و معتقد به جمهوریت است.»^۱

حال این سؤال پیش می‌آید که آیا حفظ جمهوریت نظام، بدون مشارکت حداکثر مردم امکان‌پذیر است؟ آیا آبروی نظام، بدون حضور همگانی حفظ می‌شود؟ بر این اساس حضرت امام علیه السلام و رهبر معظم انقلاب علیه السلام بر حضور همگان بر انتخابات تأکید و آن را آبروی نظام می‌داند: «آبروی جمهوری اسلامی، به انتخابات و حضور مردم در پای صندوق‌های رأی و تأثیر یکایک مردم در انتخاب مدیران کشور است.»^۲

همچنین ایشان در پیام نوروزی سال ۱۴۰۰ فرمود: «ملت عزیز ایران در سال جدید، در تحقق خواست اصلی و مهم اینجانب، یعنی حضور پرشور همه‌ی واجدان شرایط در انتخابات، بر عزت و اقتدار و آبروی ایران خواهد افزود و با درخشش واقعی در انتخابات، شکوه خود را به رخ دشمنان خواهد کشید.»^۳

۳) حفظ استقلال و آزادی

یکی از بزرگ‌ترین دست‌آوردهای انقلاب اسلامی، استقلال در عرصه‌ی سیاسی و اقتصادی است؛ یعنی زمانی که جهان به دو بلوک شرق و غرب تقسیم شده بود و شاه نیز به‌عنوان یکی از مهره‌های اصلی آمریکا در خاورمیانه، سیاست‌های تجاوزگرانه‌ی غرب، به‌ویژه آمریکا را پیاده می‌کرد، بقیه‌ی کشورهای مسلمان و جهان سوم نیز چاره‌ای نمی‌دیدند، جز اینکه تحت سیطره‌ی یکی از دو قطب حاکم آن زمان قرار بگیرند. انقلاب اسلامی در چنین شرایط حساسی، با شعار نه شرقی و نه غربی، نظام سلطه در جهان را در هم شکست و در مقابل دشمنان، چون کوه استوار ایستاد و استقلال خود را حفظ کرد. حضرت امام علیه السلام علت بدبختی ملت ایران را دخالت قدرت‌های بزرگ می‌دانست: «ما اجازه نخواهیم داد که دولت‌های ابرقدرت در مقدرات مملکت ما دخالت کنند. گذشت آن زمان که این‌ها بدون چون و چرا در این امور دخالت می‌کردند.»^۴ رهبر معظم انقلاب علیه السلام نیز فرموده‌اند: «انقلاب اسلامی با

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=37282>

2. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=3798>

3. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=3798>

۴. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۶، ص ۳۰۹.

ایستادگی در مقابل نظام سلطه، توانست به ملت ایران هویت و آرمان بدهد.^۱ اما حفظ این حاکمیت و استقلال نیاز به حفظ و پاسداری دارد؛ زیرا حفظ استقلال است که غرب، به‌ویژه آمریکا را به وحشت انداخته است؛ چنانچه «نوام چامسکی»^۲ می‌گوید: «تا زمانی که ایران، مستقل باقی بماند و در برابر سلطه‌ی آمریکا سر تسلیم فرود نیاورد، دشمنی‌ها و مخالفت‌های آمریکا ادامه خواهد داشت. جمهوری اسلامی ایران از نظر آمریکا، غیرقابل‌پذیرش است؛ چون از استقلال خود چشم‌پوشی نمی‌کند.»^۳ «مارتین ایندایک»^۴ از موضع ضعف و عجز حقیقی و گستاخی مصنوعی می‌گوید: «مجازات و تنبیه انقلاب اسلامی، درس عبرتی برای کشورهای خواهد بود که در مسیر استقلال و رهایی از سلطه‌ی آمریکا گام برمی‌دارند.»^۵

بر این اساس مردمی که برای کسب استقلال و آزادی جنگیده و با دادن هزاران شهید توانسته‌اند حق حاکمیت خویش را در کشور برقرار کنند، هرگز زیر بار ذلت نخواهند رفت؛ چنانچه مقام معظم رهبری علیه‌السلام فرمود: «ملت ما یک ملت باعزت است؛ به استقلال، عزت و کرامت خود اهمیت می‌دهد و تحقیر و اهانت را از کسی قبول و تحمل نمی‌کند.»^۶ البته برای حفظ و نگهداری استقلال و آزادی خود نیز، به همت و توان بالایی نیاز دارد. یکی از توانایی‌ها و راه‌های حفظ استقلال حضور حداکثری در انتخابات است. به عبارت دیگر شرکت‌کنندگان در انتخابات با توجه کامل به این موضوع مهم در عرصه‌ی فعالیت‌های انتخاباتی، می‌توانند از تمامیت ارضی کشور حراست کنند و استقلال آن از بیگانگان را حفظ نمایند. حضرت امام علیه‌السلام فرمود: «مثل زمان رژیم سابق نیست. در رژیم سابق شما نمی‌توانستید و قدرت نداشتید. امروز قدرت دارید برای اینکه حفظ کنید حیثیت اسلام را و حفظ کنید مصالح کشور را و حفظ کنید استقلال خودتان را و حفظ کنید آزادی خودتان را...»^۷ رهبر معظم

1. <http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36758>

۲. نویسنده و نظریه‌پرداز مشهور آمریکایی.

۳. مجله‌ی پرسمان، فروردین ۱۳۹۱، ش ۱۱۱.

۴. معاون اسبق خاورمیانه‌ای وزارت خارجه‌ی آمریکا.

۵. جمعی از نویسندگان؛ انقلاب چهل ساله؛ ص ۲۳.

6. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3126>

۷. امام خمینی علیه‌السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۲، ص ۱۸۲.

انقلاب عَلَيْهِ السَّلَام فرمود: «همه‌ی کسانی که به نظام جمهوری اسلامی و به استقلال کشور معتقدند، به آینده‌ی کشور اهمیت می‌دهند و دل‌شان برای منافع ملی می‌سوزد، باید در انتخابات شرکت کنند.»^۱

۴) همبستگی و انسجام ملی

یکی از مسائل مهمی که در آموزه‌های دینی بدان اهمیت داده شده است، اتحاد و همبستگی است؛ چنانچه در قرآن از اتحاد به‌عنوان نعمت یاد^۲ و بدان تأکید شده است: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»^۳ و همگی به ریسمان الهی چنگ زنید و از اختلاف و پراکندگی بپرهیزید. منظور از عدم تفرق در این آیه، اجتماع مسلمانان است به‌گونه‌ای که فواید این اجتماع نصیب آنان گردد؛ چراکه در غیر این صورت، موجب زوال قدرت آنان و شکست‌شان خواهد شد: «وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ»^۴ و نزاع (و کشمکش) نکنید، تا سست نشوید و قدرت (و شوکت) شما از میان نرود و صبر و استقامت کنید که خداوند با استقامت‌کنندگان است.»

انسجام و وحدت ملی، در عرصه‌های مختلف انقلاب ظهور و نمود پیدا کرد و موجب شد انقلاب به ثمر بنشیند؛ چنانچه امام عَلَيْهِ السَّلَام می‌فرماید: «ملتی که با هوشمندی و پیوستگی همه‌ی طبقات از روحانی تا دانشگاهی، از منبری تا بازاری، از دانشجوی داخلی تا خارجی، از کارگر تا دهقان بپاخاسته و تب و تاب اسلام عدالت‌پرور دارد، پیروز است.»^۵ از سوی دیگر حفظ استقلال جامعه‌ی اسلامی، منوط به همبستگی ملی است: «اگر استقلال کشور را می‌خواهید... با هم اعتصام کنید به حبل الله... تا مملکت شما مستقل شود.»^۶

بی‌تردید یکی از ابزار مهم ایجاد همبستگی و انسجام ملی، انتخابات حداکثری است.

1. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1174>

۲. آل‌عمران: ۱۰۳ (ر. ک: طباطبایی؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ ج ۳، ص ۳۶۷).

۳. همان.

۴. انفال: ۴۶.

5. <http://pajuhesh.irc.ir/product/book/show.text/id>

۶. امام خمینی عَلَيْهِ السَّلَام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۹، ص ۱۶۷.

انتخابات حداکثری است که زمینه‌ی وفاق و وحدت ملی را فراهم می‌نماید؛ چنانچه مردم با همبستگی انقلاب را به‌وجود آوردند. بر این اساس ایجاد و استمرار آن نیز، منوط به حضور حداکثری مردم در انتخابات است. مقام معظم رهبری علیه‌السلام فرمودند: انتخابات، یکی از میدان‌های مهم همبستگی است... مهم این است که مردم در این میدان گزینش، همبستگی خود را نشان دهند. ملت ایران این فرصت گزینش را تا قبل از انقلاب اسلامی در هیچ دوره‌ای نداشت. انقلاب اسلامی است که این فرصت را در اختیار ملت ایران گذاشته است.^۱

۵) افزایش عزت‌مندی

یکی از شاخصه‌های مهم جامعه‌ی دینی، عزت‌مندی و عزت‌افزایی است. عزت‌مندی در خداآوری و بهره‌گیری از آموزه‌های دینی شکل می‌گیرد: «وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ»^۲ عزت از آن خدا و از آن پیامبر او و از آن مؤمنان است، لکن منافقان نمی‌دانند. امام صادق علیه‌السلام فرمود: «إِنَّ اللَّهَ فَوَّضَ إِلَى الْمُؤْمِنِ أُمُورَهُ كُلَّهَا وَ لَمْ يُفَوِّضْ إِلَيْهِ أَنْ يَكُونَ ذَلِيلًا أَمَا تَسْمَعُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ»^۳ خداوند اختیار همه‌ی کارها را به مؤمن داده، اما این اختیار را به او نداده است که ذلیل باشد. مگر نشنیده‌ای که خدای تعالی می‌فرماید، عزت از آن خدا و رسولش و مؤمنین است.»

یکی از عوامل مهم شکل‌گیری و استمرار عزت‌مندی در سطح داخل و خارج کشور، حضور همه‌جانبه‌ی مردم در عرصه‌ی انتخابات و مشارکت سیاسی است؛ زیرا جامعه‌ای عزت‌مند است که از پشتوانه و سرمایه‌ی اجتماعی بیشتر برخوردار باشد و همه‌ی مردم در صحنه‌های سیاسی و اجتماعی حضور داشته باشند. چنانچه سرگذشت انقلاب و جمهوری اسلامی نشان داد که حضور حداکثری و مشارکت‌های سیاسی مردم، مهم‌ترین نقش را در ایجاد و افزایش عزت‌مندی و ابهت جمهوری اسلامی داشت و از ایران اسلامی، کشور عزت‌مند ساخت که «حتی در

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3291>

۲. منافقون: ۸ (ر. ک: ناصر مکارم شیرازی؛ تفسیر نمونه؛ ج ۲۴، ص ۱۶۳۳۰).

۳. شیخ حر عاملی؛ وسائل الشیعه؛ ص ۱۷۶.

دنیای غیرمسلمان، امروز عزت و ابهت ملت ما بسیار برجسته است و این را همه تصدیق می‌کنند و از نشانه‌ها و عکس‌العمل‌های خارجی‌اش هم این را می‌فهمیم.^۱ رهبر فرزانه انقلاب علیه‌السلام از این عزت‌مندی به‌عنوان نعمت یاد نموده، همگان را به قدر-دانی از آن فرامی‌خواند:

در امر کیفیت حضور جمهوری اسلامی در دنیای امروز، بحمدالله جمهوری اسلامی موفقیت داشته: «**وَ لِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَ لِرَسُوْلِهِ وَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ**» الحمدلله جمهوری اسلامی مؤمن، مشمول این آیه‌ی شریفه شده و این عزت را دارد! خدا را شکر می‌کنیم و این را باید نگاه‌داریم؛ با عقل، با تدبیر، با فکر درست... با نوع تصمیم‌گیری‌ها، نوع حرف‌زدن‌ها، باید این عزت را حفظ کنیم.^۲

بر این اساس، ایشان باور دارند که عزت‌مندی و استمرار آن، به حضور همه‌جانبه‌ی مردم در همه‌ی انتخابات - به‌ویژه ریاست جمهوری - نیاز دارد؛ زیرا همان علت که سبب پیروزی انقلاب و عزت‌مندی جمهوری اسلامی گردید، موجب عزت‌افزایی جمهوری است: «این‌که بنده اصرار می‌کنم همه در انتخابات شرکت کنند، برای این است که انتخابات وقتی همگانی شد و وقتی همه شرکت کردند، کشور عزت پیدا می‌کند، نظام جمهوری اسلامی عزت پیدا می‌کند»^۳ در جایی دیگر فرمودند: «امروز در دنیا، عزت و عظمت ملت ایران - که دشمن هم به آن اقرار می‌کند - به برکت همین انقلاب و این حضور مردمی است و ملت ایران، این را از دست نخواهند داد.»^۴ «آحاد ملت عظیم‌الشان ایران اسلامی، به‌خوبی آگاهند که حضور آنان با این روحیه‌ی ایمانی در صحنه‌های اساسی و حیاتی کشور، اسلام، انقلاب، عزت، شرف و آبروی ملت ما را در دنیا حفظ کرده است.»^۵ «ملت هوشیار ایران، درست در نقطه-ی مقابل خواست دشمن، فعال، پرشور و شعور و همراه با درک و آگاهی کامل، در پای صندوق‌های رأی حضور خواهد یافت؛ چراکه انتخابات آبروی ملی، وسیله‌ای برای افزایش عزت ملی و از جمله شاخص‌های رشد ملی است.»^۶

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3349>

2. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=4947>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36266>

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=8629>

5. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=598>

6. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=6628>

۶) اقتدار و امنیت‌افزایی

یکی از مؤلفه‌های موفقیت نظام سیاسی، برخورداری از مقبولیت اجتماعی و جایگاه مردمی است. هرچه سرمایه‌ی اجتماعی نظام بیشتر باشد، میزان امنیت و اثرگذاری آن در داخل و در سطح جهانی افزایش می‌یابد. چنین نظامی، می‌تواند در معادلات سیاسی و اجتماعی جهانی نقش ایفا کند و در مقابل تهدیدات دشمن مانند کوه استوار ایستادگی نماید. مقام معظم رهبری علیه السلام فرمود:

مردم عزیز ما باید بدانند که حضور آنها در عرصه‌های مختلف، تعیین‌کننده است. تعیین‌کننده‌ی چه؟ تعیین‌کننده‌ی امنیت ملی. اگر مردم در صحنه حضور داشته باشند، کشور در امنیت باقی خواهد ماند. اینکه شما می‌بینید دشمن‌های پُرو، وقیح و گردن‌کلفت در مقابل جمهوری اسلامی از هر عمل سختی اجتناب می‌کنند، به‌خاطر حضور مردم است؛ می‌ترسند.^۱

حضور و مشارکت بالای مردم در انتخابات گوناگون، نماد رضایت آنها از حاکمیت و توانایی کارگزاران در مدیریت و اداره‌ی کشور است. افزایش رضایت و مشروعیت مردمی نظام سیاسی، اعتبار بین‌المللی را برای کشور به همراه داشته و نظام را در مواجهه با تهدیدات و زیاده‌خواهی‌های دشمنان توانا می‌کند؛ چنانچه رهبر فرزانه علیه السلام فرمود: «حضور در انتخابات، یکی از مستحکم‌ترین وسیله‌هایی است که این ملت می‌تواند آن را مثل یک زره پولادین در مقابل خود و در مقابل حمله‌ی دشمنان و سوء نیت و بددلی مستکبران و دخالت‌کنندگان نگه‌دارد.^۲ به همین دلیل «جیمز ریچارد (کارشناس روابط بین‌الملل)» گفته است: «ایران، قدرت اول منطقه و بازیگر بسیار فعال و اثرگذار در سطح جهان است و قدرت و نفوذی که ایران در کشورهای منطقه دارد، آمریکا ندارد؛ این نشانه‌ی دیپلماسی فعال ایران، در بیش از سی سال گذشته بوده است.»^۳

یکی از راهکارهای مهم تحقق اقتدار و امنیت‌افزایی، حضور گسترده‌ی مردم در پای صندوق‌های رأی است؛ چنانچه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام در پیام سال ۱۴۰۰، حضور و مشارکت مردم در انتخابات را از لحاظ بین‌المللی نشان‌دهنده‌ی اقتدار ملی

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36266>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36253>

۳. جمعی از نویسندگان، انقلاب چهل ساله، ص ۲۳.

دانستند: «آنچه بیش از توان دفاعی و قدرت دیپلماسی زمینه‌ساز اقتدار کشور است، خود مردم و هوشیاری و پُرانگیزه و سرپا بودن آن‌هاست و مظهر این حضور و اقتدار، از همه مهم‌تر در انتخابات است.»^۱ همچنین ایشان در خصوص نقش حضور حداکثری در امنیت‌افزایی جهانی فرمودند:

برگزاری پرشور انتخابات و حضور همگانی مردم در پای صندوق‌های رأی، تضمین‌کننده‌ی امنیت کشور خواهد بود؛ زیرا دشمنان از پشتوانه‌ی مردمی نظام، بیش از امکانات تسلیحاتی آن هراس دارند.^۲ ... ملت عزیز ما در همه‌ی نقاط کشور این را بدانند که حضور گسترده‌ی آنها در پای صندوق رأی، در آینده‌ی کشور تأثیر دارد، در امنیت، در استقلال^۳

۷) تبلور مردم‌سالاری دینی

دموکراسی به مفهوم حکومت مردم یا مردم‌سالاری دینی، از دست‌آوردهای بزرگ جامعه‌ی بشری در قرن‌های اخیر است و از پایه‌های اصلی رشد و توسعه‌ی کشورها به شمار می‌آید. از ویژگی‌های منحصر به فرد انقلاب اسلامی، توجه به مردم‌سالاری دینی است. انتخابات به‌عنوان رکن اصلی مردم‌سالاری، از همان ابتدا مورد توجه مسؤولان نظام واقع شد و تاکنون چندین بار با رعایت معیارهای شناخته‌شده، انتخابات برگزار شده است. همه‌پرسی نظام جمهوری اسلامی در فاصله‌ی کمتر از دو ماه از انقلاب اسلامی، با رأی ۹۸ درصدی مردم در فروردین ۱۳۵۸، اولین نشانه‌ی اهمیت و استقبال از مردم‌سالاری بوده است. به دنبال آن همه‌پرسی قانون اساسی، تشکیل مجلس شورای اسلامی، انتخاب رئیس‌جمهور... به‌صورت منظم و در موعد مقرر، از نشانه‌های این اهتمام به شمار می‌رود. بر همین پایه، رهبر معظم انقلاب همواره بر اهمیت رأی و نظر مردم پافشاری داشته و فرموده‌اند: «هیچ‌کس در نظام اسلامی نباید مردم، رأی مردم و خواست مردم را انکار کند... بدون آرای مردم، بدون حضور مردم و بدون تحقق خواست مردم، خیمه‌ی نظام اسلامی سرپا نمی‌شود و نمی‌ماند.»^۴ ایشان در جای دیگر فرمودند: «مردم‌سالاری دینی یا

1. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=47566>

2. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=47566>

3. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?id=22233>

4. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2955>

مردم‌سالاری اسلامی، یک اندیشه‌ی نو و یک تجربه‌ی نو برای بشریت بود که به‌وسیله‌ی نظام جمهوری اسلامی و امام بزرگوار عرضه شد.^۱ استمرار و نهادینه‌سازی مردم‌سالاری، نیاز به راهکار دارد و از مهم‌ترین راهکار آن، حضور مردم در انتخابات است؛ زیرا مردم رکن مهم نظام هستند و در شکل‌گیری و استقرار جمهوری اسلامی و استمرار آن نقش بسیار مؤثری دارند؛ از این رو حضرت امام علیه‌السلام همواره بر نقش اثرگذار و تاریخ‌ساز مردم در نظام اسلامی تأکید داشت و در وصیت‌نامه‌ی سیاسی الهی خویش، آنان را به حضور فعال، قوی و هوشیارانه در انتخابات‌های مختلف و شناخت توطئه‌ها دعوت کرد تا مردم‌سالاری دینی نظام خدشه‌ناپذیر بماند.^۲ بر این اساس است که امروزه جمهوری اسلامی از کشورهایی است که بیشترین انتخابات را دارد و این، همان استمرار مردم‌سالاری دینی است که با حضور حداکثری نمود پیدا می‌کند. مقام معظم رهبری علیه‌السلام فرمود:

انتخابات، مظهر اراده‌ی ملی است؛ نماد مردم‌سالاری اسلامی است. ما که مسئله‌ی مردم‌سالاری اسلامی را در مقابل دموکراسی لیبرال غربی مطرح کردیم، مظهر مردم‌سالاری اسلامی همین حضور مردم در انتخابات است.^۳ انتخابات جلوه‌ی بسیار زیبا و جذاب مشارکت عمومی است...^۴ که دنیا حسرت آن را می‌برند... خیلی از حسرت این آزادی و این مردم‌سالاری را که در این جا هست می‌برند.^۵

۸) نماد خدا‌باوری، مردم‌باوری و خودباوری

یکی از نمادهای مهم جمهوری اسلامی که آن را از برخی کشورهای دیگر متمایز می‌کند، اسلامی بودن آن است؛ یعنی ماهیت و هویت جامعه را اسلام تشکیل می‌دهد و دستورها و آموزه‌های دینی در آن اجرا می‌شود؛ اما این نماد زمانی ظهور و بروز می‌کند که مشارکت عمومی در انتخابات شکل گرفته و مردم در عرصه‌ی انتخابات ظاهر شوند. به دلیل اینکه مردم ایران مسلمان‌اند، شرکت در انتخابات را تکلیف الهی می‌دانند و به دستورها و آموزه‌های دینی پایبند هستند و این همان حاکمیت و

1. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?id=36570>

۲. امام خمینی علیه‌السلام صحیفه‌ی امام؛ ج ۲۱، ص ۴۲۱ - ۴۲۲.

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22233>

4. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3278>

5. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=36570>

حرکت اسلامی است که رهبر معظم انقلاب علیه السلام بدان اشاره نموده است: «انتخابات، نماد حرکت اسلامی در کشور ماست. انتخابات، هدیه‌ی اسلام به ملت ماست. امام بزرگوار ما، حکومت اسلامی به روش انتخاباتی را به ما یاد داد...»^۱ بر این اساس اگر انتخابات حداکثری در جامعه ایجاد نشود، این عنصر محقق نمی‌شود. از سوی دیگر جمهوری اسلامی، مبتنی بر آرای عمومی و مردم‌باوری است؛ زیرا انتخابات، مظهر اراده‌ی آحاد مردم است و این امر نیز، با حضور حد اکثری ایجاد می‌شود. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام فرمود:

مسئله‌ی انتخابات، مسئله‌ی بسیار مهم، اساسی و تعیین‌کننده‌ای است. اهمیت انتخابات از جهات گوناگونی است. یکی از آنها این است که نظام ما نظامی است متکی بر ایمان‌ها، عواطف و علائق مردم. اساساً سرّ شکست‌ناپذیری نظام ما این است که به مردم متکی است. این چیز مهمی است...^۲ انتخابات، مظهر هر سه باوری است که در امام وجود داشت و باید در ما وجود داشته باشد. مظهر خدا باوری است، چون تکلیف است. وظیفه و تکلیف ماست که در سرنوشت کشور دخالت کنیم. تک تک آحاد ملت این تکلیف را دارند. مظهر مردم‌باوری است، چون انتخابات مظهر اراده‌ی آحاد مردم است. مردم‌اند که مسؤولان کشور را به این وسیله انتخاب می‌کنند و مظهر خودباوری است، چون هر کسی که رأی در صندوق می‌اندازد، احساس می‌کند به سهم خود در سرنوشت کشور دخالت و سهم خود را تعیین کرده است؛ این، خیلی چیز مهمی است. پس انتخابات هم مظهر خدا باوری است، هم مظهر مردم‌باوری است و هم مظهر خودباوری.^۳

۹) افزایش کارآمدی نظام اسلامی

یکی از عواملی که باعث دل‌سرد شدن مردم از حضور در عرصه‌هایی همچون انتخابات می‌شود، عملکرد نامناسب مسؤولان و نیز ناکارآمدی نهادهایی است که به صورت انتخابی شکل یافته‌اند. با این حال راهکار مقابله با چنین مشکلی، فاصله‌گیری از انتخابات و مشارکت‌های عمومی نیست؛ بلکه این امر با مسؤولیت‌پذیری منتخبان و ارتقا و افزایش کارایی نظام ایجاد می‌شود. به عبارت

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7010>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22356>

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22356>

دیگر به یک اعتبار، کارآمدی نظام به دو مقوله نظر دارد: نخست اینکه مردم با حضور حداکثری در انتخابات، مسئولان را انتخاب و سپس از آنها حمایت کنند تا بتوانند در مدیریت و اداره‌ی کشور خوب ظاهر شوند؛ یعنی از یک منظر می‌توان گفت، همه‌ی ملاک‌ها و معیارهایی که برای انتخاب کارگزاران نظام اسلامی مشخص شده، معطوف به کارآمدی است؛ وگرنه ذات مسئولیت در نظام اسلامی برای فرد مسئول جایگاه و شأن خاصی به همراه ندارد و آنچه اهمیت دارد، انجام وظیفه است.

از سوی دیگر مشارکت عمومی، نشان‌گر آن است که نظام در مقبولیت و کارآمدی خود موفق بوده است؛ زیرا مردم با شرکت در انتخابات، میزان گرایش خود به نظام را نشان می‌دهند. امروزه دشمنان وانمود می‌کنند که نظام اسلامی ایران مقبولیت خود را از دست داده است؛ زیرا حضور آنها در انتخابات کاهش یافته است. مقام معظم رهبری علیه السلام فرمود: «امروز تبلیغات دشمنان سوگندخورده‌ی این ملت، متوجه این است که این انتخابات را کم‌رنگ و بی‌روتق کند.»^۱ بر این اساس آنچه به‌عنوان محور کلیدی بحث انتخابات می‌تواند مورد توجه قرار گیرد، مسئله‌ی کارآمدی است. کارآمدی تا آن‌جا در مسئله‌ی مدیریت کشور اهمیت دارد که می‌تواند شاخصه‌ای برای مشروعیت داشتن یا مشروعیت نداشتن کارگزاران در نظام اسلامی قرار گیرد. رهبر فرزانه‌ی انقلاب علیه السلام، درباره‌ی نسبت بین کارآمدی و مشروعیت می‌فرماید:

مشروعیت همه‌ی ما، بسته به انجام وظیفه و کارایی در انجام وظیفه است. بنده روی این اصرار و تکیه دارم که روی کارایی‌ها و کارآمدی مسئولان، طبق همان ضوابطی که قوانین ما متخذ از شرع و قانون اساسی است، بایست تکیه شود. هر جا کارآمدی نباشد، مشروعیت از بین خواهد رفت. اینکه ما در قانون اساسی برای رهبر، رئیس‌جمهور، نماینده‌ی مجلس و برای وزیر شرایطی قائل شده‌ایم و با این شرایط گفته‌ایم این وظیفه را می‌تواند انجام بدهد، این شرایط، ملاک مشروعیت برعهده گرفتن این وظایف و اختیارات و قدرتی است که قانون و ملت به ما عطا می‌کند.^۲ آنچه برای مردم در این انتخابات و همه‌ی گزینش‌های ملی و انتخابات‌ها مهم است، این است که سطح کارآمدی نظام روزبه‌روز ارتقا پیدا کند؛ این، اساس مسئله است. اگر مردم دنبال رئیس‌جمهور یا دنبال نماینده‌ی مجلس می‌گردند یا دنبال دیگر

1. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1175>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=325>

کسانی هستند که می‌خواهند آنها را با انتخاب تعیین کنند، در پی آن هستند که انسان‌های کارآمدی را بر اریکه‌ی مسؤولیت بنشانند تا بتوانند سطح کارآمدی نظام را افزایش بدهند و مشکلات مادی و معنوی مردم را حل کنند؛ این، خواست مردم است... مردم می‌خواهند کسانی مسؤولیت‌ها را برعهده بگیرند که دلسوز، باکفایت و کارآمد باشند.^۱

در نتیجه، کارآمدسازی نظام جمهوری اسلامی را می‌توان مهم‌ترین دست‌آورد انتخابات دانست؛ انتخاباتی که در آن مردم با حضور حداکثری رأی‌دهندگان با آگاهی کامل و مبتنی بر فهم صحیحی از شرایط و نیازها و اولویت‌های کشور، به نامزدهایی رأی دهند که شایسته‌ترین افراد برای تصدی مسؤولیت انتخاب کنند. از این رو، بهترین راهکار جهت افزایش کارآمدی نظام، انتخاب مسؤولان شایسته و حضور همه‌جانبه‌ی مردم در عرصه‌های سیاسی است.

1. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=3260>

فهرست منابع

کتاب

۱. جمعی از نویسندگان؛ انقلاب چهل ساله: نگاهی به دستارود های جمهوری اسلامی؛ قم: مؤسسه بوستان کتاب، چاپ سوم، ۱۳۹۹ش.
۲. خمینی، روح الله؛ صحیفه‌ی امام؛ تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، چاپ چهارم، ۱۳۸۶ش.
۳. شریف الرضی، محمد بن حسین؛ نهج البلاغة؛ محقق / مصحح: صالح، صبحی؛ قم: هجرت، چاپ اول ۱۴۱۴ق.
۴. شیخ حر عاملی، محمد بن حسن؛ وسائل الشیعة؛ محقق / مصحح: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، قم: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، چاپ اول ۱۴۰۹ق.
۵. طباطبایی، محمدحسین؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، چاپ دوم، ۱۳۹۰ق.
۶. مکارم شیرازی، ناصر؛ تفسیر نمونه؛ تهران: دار الکتب الإسلامیة، چاپ دهم، ۱۳۷۱ش.

سایت‌ها و نشریات

مجله‌ی پرسمان، فروردین ۱۳۹۱، ش ۱۱۱.

1. <https://farsi.khamenei.ir>
2. www.shora-gc.ir/fa/news
3. <http://pajuhesh.irc.ir/product/book/show.text/id>

وظایف و اخلاق انتخاباتی مردم

حجت الاسلام والمسلمین علی رضا انصاری*

مقدمه

«جمهوریت»، یکی از عناصر مهم تشکیل دهنده‌ی جمهوری اسلامی است که در جهت عینیت بخشیدن به آن، در ایران عزت مند، به طور میانگین هر ساله شاهد یک انتخابات مردمی هستیم. افتخار آمیزتر اینکه انتخابات برگزار شده در کشور ما، از نظر رعایت اخلاق و موازین اخلاقی، در مقایسه با بسیاری از کشورهای مشابه، درخشان ترین سابقه را برجای گذاشته است؛ اما نباید فراموش کرد که بد اخلاقی های انتخاباتی، هرچند اندک، زینده‌ی جامعه‌ی اسلامی ارزشی و فضیلت گرا و نیز با اهداف بلند نظام اسلامی هم سویی ندارد؛ نظامی که همه‌ی ارکان تصمیم گیری و مدیریت آن را باید صالحانی تشکیل دهند که قرآن، فراهم سازی زمینه‌هایی را در عرصه‌های فردی، اجتماعی و الهی به دست و همت آنان نوید داده است:

الَّذِينَ إِِنْ مَكَنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ؛^۱ همان کسانی که هر گاه در زمین به آنها قدرت بخشیدیم، نماز را برپا می‌دارند، زکات می‌دهند، امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند و پایان همه‌ی کارها از آن خداست.

بر این اساس باید برای برپایی ارزش‌ها در همه‌ی حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی (امر به معروف) و مقابله با ضدا ارزش‌ها در همه‌ی ابعاد (نهی از

* کارشناس تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی.

منکر) و توجه به نیازهای جامعه (ایتاء زکات) گام برداشت. بدین ترتیب، مهم‌ترین رسالت اخلاقی انتخابات، تحقق کامل این نوید قرآنی است. به همین دلیل، از آغاز تا پایان تبلیغات و از پیروزی یا شکست تا پس از آن، نامزدها و هوادارانشان و پیروشدگان و شکست‌خوردگان در انتخابات، باید اخلاق انتخاباتی و آداب اسلامی را رعایت کنند.

نوشتار پیش رو، اخلاق انتخاباتی و وظایف مردم را تبیین می‌نماید و در دو محور زیر سامان یافته است:

الف) اخلاق انتخاباتی

۱) شرکت در انتخابات

یکی از اصول اخلاق انتخابات، شرکت در آن است. شاید برخی تصور کنند که بعد از گذشت سال‌ها از انقلاب، شرکت در انتخابات مهم نیست یا اگر ما هم شرکت نکنیم، دیگران شرکت می‌کنند و حال اینکه اولین وظیفه‌ی اخلاقی مردم شرکت در انتخابات است؛ زیرا هر انسانی وظیفه دارد در تعیین سرنوشت خود و جامعه‌ی خویش نقش داشته باشد و در بهبود آن بکوشد. یکی از راه‌های ایجاد تغییر، شرکت در انتخابات است: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ»^۱ خداوند سرنوشت هیچ قوم و ملتی را تغییر نمی‌دهد، مگر آن‌که آنان آنچه را در خودشان است، تغییر دهند.»

مشارکت در انتخابات و تعیین سرنوشت در هر نظامی، علاوه بر جنبه‌های شرعی - که ممکن است - داشته باشد، به‌عنوان یک حق نیز قلمداد می‌شود؛ حقی که صاحب حق باید از آن دفاع و آن را «استیفا» نماید؛ یعنی باید تمام حق خود را مطالبه کند و هر گونه بی‌اعتنایی به آن اقدامی نارواست. پرواضح است که عدم توجه به این موضوع، موجب از بین رفتن حق خواهد شد. به همین دلیل مشارکت در انتخابات، ضرورتی فراتر از تکلیف شرعی است؛ چنان‌که مقام معظم رهبری علیه السلام فرموده‌اند: «انتخابات، فقط یک پدیده‌ی سیاسی نیست. انتخابات، مظهر حضور مردم و مظهر احقاق حق است... هم حق و هم تکلیف مردم است که بیایند و سرنوشت

کشورشان را به دست خود تعیین کنند»^۱

از همه مهم‌تر اینکه امروزه شرکت در انتخابات از هر زمانی دیگر اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا دشمنان وانمود می‌کنند که انقلاب پایگاه مردمی خود را از دست داده است. بر این اساس این پشتوانه‌ی مردم است که تبلیغات دشمنان را خستی و اقتدار و عظمت جمهوری اسلامی را به نمایش می‌گذارد. امام راحل علیه السلام نیز، شرکت در انتخابات وظیفه‌ی ملی و شرعی می‌داند: «این وظیفه‌ای است الهی، وظیفه‌ای است ملی، وظیفه‌ای است انسانی و وظیفه‌ای است که ما باید به آن عمل بکنیم. همه‌مان باید در انتخابات شرکت کنیم»^۲

مقام معظم رهبری علیه السلام فرمود: «درست در نقطه‌ی مقابل خواست دشمنان، همه‌ی ما باید در انتخابات حضور فعالی داشته باشیم. انتخابات، آبروی ملی ماست. انتخابات، یکی از شاخص‌های رشد ملی ماست. انتخابات، وسیله‌ای برای عزت ملی است»^۳

۲) احترام متقابل و دوری از تهمت

لازمه‌ی انتخابات سالم، ایجاد فضای سالم و اجتناب از تشنج است. این امر محقق نخواهد شد، مگر با رعایت اصل «احترام متقابل» و دوری از «حرمت شکنی»، «تهمت» و «افترا». متأسفانه گاهی فضای انتخاباتی ما به گونه‌ای است که طرفداران نامزدها به رقیبان و طرفداران آنها بی‌احترامی و تهمت می‌زنند؛ در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

مَنْ بَهَتَ مُؤْمِنًا أَوْ مُؤْمِنَةً أَوْ قَالَ فِيهِ مَا لَيْسَ فِيهِ أَقَامَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَلَى تَلٍّ مِنْ نَارٍ حَتَّى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ فِيهِ؛^۴ کسی که به مرد یا زن مؤمنی بهتان بزند، یا چیزی دربارہ‌ی او بگوید که در او نیست، خدای عزوجل بر تلی از آتش نگهش می‌دارد تا از عهده‌ی گفته‌ی خود برآید.

این زبان است که انسان را به چنین سرنوشتی دچار می‌سازد. حضرت امام علیه السلام فرمود: از آقایان کاندیداها و دوستان آنان انتظار دارم که اخلاق اسلامی - انسانی را در تبلیغ برای کاندیدای خود مراعات و از هر گونه انتقاد از طرف مقابل که موجب اختلاف

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2994>

۲. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۸، ص ۳۱۸.

3. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=6642>

۴. جواد قیومی اصفهانی؛ صحیفه‌ی الإمام الرضا علیه السلام؛ ص ۴۹.

و هتک حرمت باشد خودداری نمایند که برای پیشبرد مقصود، ولو اسلامی باشد، ارتکاب خلاف اخلاق و فرهنگ، مطرود و از انگیزه‌های غیراسلامی است.^۱

مقام معظم رهبری علیه السلام فرمود: «آنچه در انتخابات لازم است، رقابت سالم است؛ رقابت بدون تهمت‌زنی و بدگویی به یکدیگر.»^۲

۳) پرهیز از تفرقه

در هر جامعه‌ای، سلیقه‌های گوناگون وجود دارد. با این حال گروه‌ها باید با وجود اختلاف سلیقه‌ها و تعدد آرا در برابر منافع مشترک خود وحدت کلمه داشته باشند و از تفرقه و اختلافات پرهیزند. هم‌چنین طرفداران نامزدها، باید بکوشند از تجاوز به حقوق دیگر هواداران نامزدها خودداری کنند؛ زیرا اهانت به هر شکل ممکن، وحدت کلمه را از بین می‌برد و زمینه‌ی حق‌کشی و انحراف را پدید می‌آورد. باید فضایی سالم و آرام فراهم کرد تا مردم بتوانند به‌درستی و با فراغ‌بال درباره‌ی نامزدها، برنامه‌ها، شعارها و اهداف آنان تصمیم‌گیری کنند. اختلاف، فضایی را ایجاد می‌کند که قوه‌ی عقل از کار می‌افتد و تنها پیروی از هوا و هوس و تعصب‌های خشک و نادانی بر جای می‌ماند. همین امر، ما را به ورطه‌ی نابودی نزدیک می‌کند. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «الْخِلَافُ يَهْدُمُ الرَّأْيَ»^۳ اختلاف، نابودکننده‌ی اندیشه است.» حضرت امام علیه السلام فرمود:

من دارم به شما آقایان عرض می‌کنم، همه توجه به این داشته باشید که دنبال اختلاف نروید. فردا ممکن است انتخابات پیش بیاید؛ خوب، در موقع انتخابات البته صحبت‌ها خواهد شد. دنبال این نروید که به هوای نفسانی خودتان برای خودتان درست کنید. می‌خواهد یک قضیه‌ای واقع بشود در ایران، دنبال این نباشید که به نفع من باشد. آن یکی بگوید به نفع من باشد. این مبدأ اختلاف است. انبیا و اولیا و کسانی که وارسته از دنیا هستند، این معانی را ندارند.^۴

۱. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۲، ص ۱۳.

۲. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18923>

۳. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج البلاغه؛ ص ۵۰۷.

۴. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۲۰، ص ۲۲۸.

۴) انتخاب نامزد اصلح

گزینه‌ی انتخاب اصلح، خواست انسان است؛ زیرا انسان همیشه طالب کمال مطلوب خویش است و حکم عقل نیز، به گزینش شایسته‌ترین هاست. بنابراین بر آحاد افراد لازم است، ضمن بررسی ویژگی‌های افراد، بهترین و شایسته‌ترین ایشان را برای تصدی امور و کارگزاری نظام اسلامی انتخاب کنند؛ زیرا واگذاری مدیریت کلان کشور به چنین افرادی، از اهمیت ویژه برخوردار است. مقام معظم رهبری علیه السلام در آغاز سال ۱۴۰۰، درباره‌ی اهمیت و خصوصیات ریاست جمهوری فرمود:

ریاست جمهوری، خیلی مسئله‌ی مهمی است؛ یعنی مهم‌ترین و مؤثرترین مدیریت کشور، ریاست جمهوری است. اینکه حالا بعضی‌ها می‌گویند رئیس‌جمهور اختیاراتی ندارد، رئیس‌جمهور تدارکاتچی است، رئیس‌جمهور دوازده درصد یا پانزده درصد اختیارات دارد - چه جوری هم محاسبه می‌کنند من نمی‌دانم! چند سال است که از این حرف‌ها گاهی گوشه‌وکنار زده می‌شود - همه‌ی این‌ها خلاف واقع است؛ یا از روی بی‌مسئولیتی گفته می‌شود، یا از روی بی‌اطلاعی و یا خدای نکرده غرض‌ورزی‌ای در کار است. این جور نیست. رئیس‌جمهور [ای] یکی از پُرمشغله‌ترین و پُرمسئولیت‌ترین دستگاه‌ها است... تقریباً همه‌ی مراکز مدیریتی کشور در اختیار رئیس‌جمهور است.^۱

بنابراین باید کسی را به‌عنوان رئیس‌جمهور انتخاب کرد که دارای ویژگی‌هایی باشد که مقام معظم رهبری علیه السلام در آغاز سال ۱۴۰۰ به برخی از آن‌ها اشاره نمود:

... به نظر می‌رسد هر کسی که به دنبال سعادت کشور است، یک چنین رئیس‌جمهوری می‌خواهد. اولاً باکفایت باشد و دارای مدیریت و کفایت مدیریتی. ثانیاً باایمان باشد. اگر بی‌ایمان بود، نمی‌شود به او اعتماد کرد. آدم بی‌ایمان کشور را، منافع کشور را، مردم را یک وقتی می‌فروشد؛ پس باید باایمان باشد. بعد، عدالت‌خواه باشد و ضدفساد. این، یکی از مهم‌ترین خصوصیات است که باید در رئیس‌جمهور وجود داشته باشد.^۲

بنابراین اگر انسان اصلح بر مسند قدرت قرار نگیرد، موجب گمراهی و فساد مردم

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47576>

2. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=47576>

می‌شود و این امر، بزرگ‌ترین عامل زوال دولت‌ها به حساب می‌آید؛ چنانچه حضرت علی علیه السلام فرمود: «إِذَا مَلَكَ الْأَرَاذِلُ هَلَكَ الْأَفَاضِلُ»^۱ آن‌گاه که لثیمان حاکم گردند، صاحبان فضیلت هلاک می‌گردند.

از این رو لازم است مردم با برخی خصوصیات نامزد اصلح آشنا شوند، تا در انتخاب اصلح مشکل ایجاد نشود. رهبر فرزانه‌ی انقلاب علیه السلام فرمود:

... نکته‌ی بعدی در باب انتخابات، این است که مردم باید به فکر شناخت اصلح باشند؛ چون امر کوچکی نیست. مسئله‌ی انتخابات، مسئله‌ی سپردن سرنوشت بخش عمده‌ی امکانات کشور به یک نفر و یک مجموعه است؛ سرنوشت مسائل اقتصادی، مسائل فرهنگی، روابط خارجی و مسائل گوناگون دیگر... در بین این مجموعه نگاه کنیم و کسی را که اصلح است، انتخاب کنیم. این هم وظیفه‌ی بسیار مهمی است.^۲

ب) ویژگی‌های نامزدها

در جامعه دینی ویژگی‌های متعددی برای مسؤولان عالی کشور لحاظ شده است که رئیس‌جمهور نیز باید واجد آن ویژگی‌ها باشد. برخی از آنها عبارتند از:

۱. تقواگرایی

تقواگرایی، برای همگان لازم است؛ اما برای نامزدها و مسؤولان کلان، از اهمیت ویژه برخوردار است. به دلیل اینکه اینان با جان، مال و آبروی مردم ارتباط دارند و نقش بنیادی در اصلاح و فساد جامعه. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي إِذَا صَلَحَا صَلَحَتْ أُمَّتِي وَإِذَا فَسَدَا فَسَدَتْ أُمَّتِي؛ دو گروه از امت من هستند که اگر اصلاح شوند، امتم اصلاح می‌شود و اگر فاسد گردند، امت فاسد می‌گردد.» گفته شد که آن دو گروه کدام‌اند و حضرت پاسخ دادند: «الْفُقَهَاءُ وَالْأَمْرَاءُ»^۳ فقیهان و امیران. حضرت علی علیه السلام نیز فرمود: «فَلَيْسَتْ تَصْلُحُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِصَلَاحِ الْوُلَاةِ...»^۴ پس کار رعیت سامان نمی‌یابد، مگر به شایستگی و درست‌کاری حکمرانان.

۱. علی بن محمد لثی واسطی؛ عیون الحکم و المواعظ؛ ص ۱۳۴.

۲. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=3063>

۳. حسن بن علی ابن شعبه حرانی؛ تحف العقول؛ ص ۵۰.

۴. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۸، ص ۳۵۳.

طبیعی است داوطلبان و مسئولانی می‌توانند به اصلاح جامعه بپردازند که خود تقوامدار باشند؛ از این رو علی علیه السلام مالک اشتر را به رعایت تقوا سفارش نمود: «أَمْرُهُ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ إِيْثَارِ طَاعَتِهِ وَ تَبَاعِ مَا أَمَرَ بِهِ فِي كِتَابِهِ»^۱

از سوی دیگر تقوا و انگیزه‌ی دینی، سبب می‌شود انسان جذب ریاست و قدرت نگردد و تنها برای اجرای احکام الهی و اقامه‌ی حق حکومت کند. حضرت علی علیه السلام بارها دلیل پذیرش حکومت را اقامه‌ی حق اعلام کرد. عبدالله بن عباس می‌گوید که در منطقه‌ی ذی‌قار در گذرگاه جنگ بصره، محضر امیر مؤمنان علیه السلام رسیدم. دیدم نعلین خود را وصله می‌زند. در این حال رو به من کرد و گفت: «این نعل چقدر ارزش دارد؟» در پاسخ گفتم: «قیمتی ندارد.» فرمود: «به خدا قسم، این نعل کهنه در نظر من ارزشمندتر از حکومت بر شما است؛ مگر آن‌که بتوانم حقی را برپا دارم، یا جلوی باطلی را بگیرم.»^۲

بر این اساس باید توجه داشت که مسئله‌ی خدمت به مردم و مسئولیت‌پذیری در نظام اسلامی، به بهانه‌ای برای قدرت‌طلبی و هواپرستی نشود؛ زیرا ریاست‌طلبی با تقواگرایی مسئولان هم‌سوئی ندارد و اگر کسی که صلاحیت کاری را ندارد خود را برای آن کار مطرح کند و آن قدرت را بطلبد، در واقع در جهت هلاکت خویش قدم برداشته است. امام رضا علیه السلام فرمود: «مَنْ طَلَبَ الرِّئَاسَةَ لِنَفْسِهِ هَلَكَ فَإِنَّ الرِّئَاسَةَ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لِأَهْلِهَا»^۳ هر کس برای خود ریاست بطلبد، هلاک شده است. ریاست جز برای کسانی که صلاحیت آن را دارند، مجاز نیست. بر همین اساس است که انسان‌های ریاست‌طلب و محب قدرت، مورد لعن اولیای دین قرار گرفته است. امام صادق علیه السلام فرمود: «مُلْعُونٌ مَنْ تَرَأَسَ مَلْعُونٌ مَنْ هَمَّ بِهَا مَلْعُونٌ مَنْ حَدَّثَ بِهَا نَفْسَهُ»^۴ ملعون است کسی که ریاست‌طلبی کند، ملعون است کسی که بر آن همت گمارد و ملعون است کسی که به فکر آن باشد.»

۱. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج البلاغه؛ ص ۴۲۷.

۲. همان، ص ۱۰۳.

۳. محمدباقر مجلسی؛ بحارالانوار؛ ج ۷۰، ص ۱۵۴.

۴. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۲، ص ۲۹۸.

۲. ساده‌زیستی

ساده‌زیستی، نگاه منطقی و خردگرایانه‌ی انسان‌های دانا به زندگی ناپایدار دنیاست که در پرتو آن، آرامش درون و برون حاصل می‌شود و با نوع شناخت انسان و نگرش او به زندگی دنیا مرتبط است؛ از این رو اگر مسئولان و مدیران حکومتی این امر را رعایت کنند، بهتر می‌توانند به نظام و مردم خدمت کنند که در آموزه‌های دینی، سخت به این امر توجه شده است. سیره و گفتار حضرت پیامبر ﷺ و امیر مؤمنان علیؑ نیز شاهد بر این ادعاست. از سوی دیگر در نظام جمهوری اسلامی، مردم انتظار دارند مسئولان آنها ساده‌زیست باشند. امروزه اگر مردم یاد و خاطره‌ی مرحوم رجایی را پاس می‌دارند، بدان جهت است که طعم تلخ فقر را چشیده و برنامه‌های او برای محرومیت‌زدایی بود. مهم‌تر از همه اینکه ساده‌زیستی مسئولان آینده‌ی کشور، از دو جهت اهمیت دارد: اول آن‌که آنان پاسداران ارزش‌ها هستند و باید الگو باشند. دوم: ساده‌زیستی آنان موجب می‌شود که مسئولان با فقر و درد محرومان جامعه بیش‌تر آشنا شوند و سیاست‌هایی را در رفع مشکلات آنها اتخاذ نمایند. نامزدها و مسئولانی که طعم فقر را نچشیده‌اند، نمی‌توانند درد فقیران را درک کنند. حضرت علیؑ هم، فلسفه‌ی ساده‌زیستی حاکمان اسلامی را هم‌دردی با فقیران می‌داند: «خداوند بر حاکمان عادل واجب کرده است که زندگانی خویش را در سطح مردم فقیر قرار دهند، تا رنج فقر، مستمندان را ناراحت نکند.»^۱

حضرت امام ﷺ فرمود:

توجه داشته باشید رئیس‌جمهور و وکلای مجلس از طبقه‌ای باشند که محرومیت و مظلومیت مستضعفان و محرومان جامعه را لمس نموده و در فکر رفاه آنان باشند؛ نه از سرمایه‌داران، زمین‌خواران و صدرنشینان مرفه و غرق در لذات و شهوات که تلخی محرومیت و رنج گرسنگان و پابرهنگان را نمی‌توانند بفهمند.^۲

مقام معظم رهبری ﷺ نیز، به خاطر اهمیت امر، همگان به‌ویژه مسئولان را به ساده‌زیستی و زهدگرایی سفارش کرد:

ما [که هم مسئول حکومتی هستیم و هم روحانی] باید بیشتر مواظب باشیم؛ دیگران

۱. عبد الحمید بن هبة الله ابن ابي الحدید؛ شرح نهج البلاغه؛ ج ۱۱، ص ۲۳۷.

۲. امام خمینی ﷺ؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۲۱، ص ۴۲۲.

هم باید مواظب باشند، شما هم که دانشجویید، یا استادید، باید مواظب باشید، شما هم که رئیسید، باید مواظب باشید؛ همه باید مواظب باشند که به دام تکلفات و تعینات زندگی نیفتند و در اشرافی‌گری و این‌ها غرق نشوند.^۱

۳. استکبارستیزی

یکی از شاخصه‌های مهم انقلاب اسلامی استکبارستیزی است؛ استکبارستیزی به‌گونه‌ای با هویت و ماهیت انقلاب اسلامی درآمیخته است که می‌توان این آرمان را صفت ذات انقلاب و جزو مفاهیم مَقوم ماهیت آن قلمداد کرد. یعنی در صورت کنارگذاشتن استکبارستیزی، انقلاب اسلامی بدون تردید دست‌خوش بی‌هویتی خواهد شد. معمار کبیر انقلاب امام خمینی سیاست اصلی انقلاب را حول محور تقابل و منازعه آشتی‌ناپذیر با کانون‌های استکبار جهانی در شرق و غرب و گسست کامل از آنان تعریف می‌نمود: «من بارها گفته‌ام و در این روز بزرگ می‌گویم [تا] قطع تمام وابستگی‌ها به تمام ابرقدرت‌های شرق و غرب، مبارزات آشتی‌ناپذیرانه ملت ما علیه مستکبرین ادامه دارد.»^۲

بی‌تردید یکی از اصول مهم جمهوری اسلامی روابط عزت‌مندانه و حسنه با کشورها است و هر کشوری که از این اصل پیروی کند، ایران اسلامی از آن استقبال می‌کند، اما اگر کشوری مانند آمریکا استقلال و عزت و اقتدار کشور ما را خدشه‌دار نماید و قصد سلطه بر کشور ما داشته باشد، ایران مقتدر در برابر این سیاست خصمانه و انگیزه ظالمانه مقابله می‌نماید. براین اساس مبارزه با آمریکا به خاطر خصوصیات این کشور است، چنانکه رهبر معظم انقلاب علیه‌السلام به این صفات اشاره نموده است:

آنچه ما با آن مخالفیم عبارت است از حاکمیت ظلم و طغیان و استکبار؛ ... ما با هیچ ملتی به عنوان ملت مخالفی نداریم؛ با هیچ نژادی، با هیچ ملتی؛ ما با استکبار مخالفیم، با ظلم مخالفیم، با طغیان علیه ارزش‌های انسانی و الهی مخالفیم. امروز آمریکا مظهر اینها است؛ مظهر ظلم است، مظهر استکبار است...^۳

از سوی دیگر داشتن روحیه استکبارستیزی ریشه در عمق تعالیم اسلامی دارد و تمامی کسانی که خود را پیرو راه قرآن و مکتب اهل بیت علیهم‌السلام می‌دانند، موظف به

1. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=2071>

۲. امام خمینی علیه‌السلام؛ صحیفه امام؛ ج ۱۲، ص ۱۴۸.

3. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1145>

ستیز با مستکبران هستند. در برخی کشورها حاکمان برای ادامه قدرت و ریاست خود، حاضرند مصالح و منافع کشور و ملت خود را نابود کنند و با پشتیبانی کافران و مستکبران، بر کشور و مخالفین چیره شوند. اینان تحت سلطه کافران مانند عبد ذلیل زندگی می‌کنند تا حاکمیت ننگین خود را ادامه دهند؛ مانند زمان پهلوی که بردگی آنان در مقابل آمریکا و اروپا کاملاً واضح بود. قرآن هرگونه سلطه‌پذیری مسمانان را نهی می‌نماید: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»^۱ خدا تا ابد اجازه نداده است که کافران کم‌ترین تسلطی بر مومنان داشته باشند.

اما ایران اسلامی با تمام قدرت در برابر روحیه استکباری آمریکا ایستاد و این سیاست نتایج مثبتی داشته است: چنانچه رهبر معظم انقلاب علیه السلام فرمود: «به کوری چشم آنهایی که می‌خواستند جمهوری اسلامی را از بین ببرند، ما ریشه‌دارتر شدیم، توانایی‌مان بیشتر شد، قدرتمان بیشتر شد، پیشرفت بیشتری کردیم؛ به کوری چشم دشمن»^۲ بی‌تردید این موفقیت ناشی از روحیه و رویکرد استکبارستیزی رهبر فرزانه انقلاب و پشتوانه مردم از این رویکرد خردمندانانه و هوشمندانه است:

کَلِّ مَلَّتْ اِيرانند، جوان‌های ما، مردم انقلابی ما و مردم مؤمن ما هستند که در مقابل زورگویی‌های استکبار ایستاده‌اند. و هر ملتی و هر کشوری که مردمش یکپارچه، یک‌جهت، یکدل، در مقابل دشمن بایستند، دشمن هیچ تعرضی نمی‌تواند به اینها بکند، هیچ غلطی نمی‌تواند بکند...^۳

استکبارستیزی یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های انقلاب اسلامی است که هرگز محدود به زمان خاصی نبوده و نیست و این امر از پشتوانه عقل و شرع برخوردار است، چنانچه رهبر فرزانه فرمود:

...ستیزه‌گری با این استکبار، با این پدیده، عین عقلانیت است. حالا بعضی‌ها می‌گویند «آقا! این خلاف عقلانیت است، خلاف تدبیر است»؛ نه، خلاف تدبیر نبود؛ این درست عین عقلانیت بود؛ تسلیم شدن و زیر بار رفتن، ضد عقلانیت بود.^۴ مبارزه‌ی با استکبار در انقلاب اسلامی و در میان ملت ما یک حرکت معقول

۱. نساء: ۱۴۱.

2. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=39457>

3. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?id=36307>

4. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1145>

و منطقی و دارای پشتوانه‌ی علمی، و یک حرکت خردمندانه است.^۱

بی‌تردید روحیه سازش کاری برخی مسؤولان، ناشی از غرب‌زدگی و وابستگی قلبی به تمدن غربی و ناشی از تفکر اشرافی‌گری و لیبرالی است که گاهی این علاقه‌مندی‌ها به غرب به اندازه‌ای افزایش می‌یابد که از آرمان‌ها و آموزه‌های دینی و اسلامی فاصله گرفته می‌شود. فاصله‌گیری از آرمان‌های انقلاب اسلامی موجب می‌شود تا برخی مسؤولان این واقعیت را نپذیرند که کشور ما به عنوان یک کشور عزتمند، مستقل، توسعه یافته و پیشرفته است. از این رو، انتظار می‌رود رییس جمهور آینده جمهوری اسلامی و دیگر مسؤولان محترم این سخن امام را که فرمود: «اشخاصی که نه مایل به طرف شرق هستند و نه مایل به طرف غرب، بلکه در صراط مستقیم انسانیت و اسلام هستند، آنها را انتخاب کنید. سرنوشت خودتان را به اشخاص امین بدهید.»^۲ مد نظر قرار داده و به هممودهای رهبرفرزانه انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای که بارها به کارگزاران نظام سفارش نمود که همیشه روحیه استکبارستیزی را حفظ و عزت‌مندانه جمهوری اسلامی را سکنداری کنید که عزت از آن خدا است: «وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ»^۳ عزت از آن خدا و از آن پیامبر او و از آن مؤمنان است، لکن منافقان نمی‌دانند.»

۴. مردم‌مداری

حق تعیین سرنوشت و مشارکت در امور سیاسی، یکی از طبیعی‌ترین حقوق افراد است. در انتخابات، مردم حق حاکمیت را که مربوط به همه‌ی آنان است، برای مدتی به افراد منتخب خود منتقل می‌کنند. دولت و مجلس که این حقوق به آنها انتقال یافته است، به صورت اقتداری مشروع به وضع و اجرای قانون می‌پردازند؛ پس در حقیقت مردم با رأی خود، کسانی را برمی‌گزینند تا به جای آنها مدت معینی تصمیم‌گیری کنند. نکته‌ی مهم در این قضیه، این است که لازم است داوطلبان در ارتباط دائم با مردم باشند، تا بتوانند در تصمیم‌گیری‌های کلان کشور، نظر مردم را بدانند و مشکلات آنان را منعکس سازند؛ در غیر این صورت، دولت و نماینده تکلیف خود را به خوبی انجام نداده است.

1. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1145>

۲. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه امام؛ ج ۸، ص ۳۸۵.

۳. منافقون: ۸ (ر. ک: ناصر مکارم شیرازی؛ تفسیر نمونه؛ ج ۲۴، ص ۱۶۳۳۰).

بر این اساس یکی از ویژگی‌های مهم نامزدها، مردمی بودن آنان است. اگر مسؤولی پایگاه مردمی بودن خود را از دست داد، بی‌تردید در ایفای مسؤولیت خود موفق نیست. پایگاه مردمی در صورتی به وجود می‌آید که مسؤولان خود را تافته‌ی جداافتاده تلقی نکنند و از مردم و در میان آنان باشند؛ زیرا اگر مشکلات مردم را از زبان آنان نشوند، چگونه می‌توانند سیاست‌های معقول و منطقی برای رفع مشکلات آنها اتخاذ کنند؟ مسؤولانی که در اتاق‌های در بسته به فعالیت‌های خود پردازند و از دیدگاه‌ها و خواسته‌های مردم فاصله گرفته و مردم مدت‌ها انتظار بکشند که موفق به دیدار آنان شوند، هیچ‌گاه موفق نخواهند بود. حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر می‌فرماید: «... بخشی از اوقات خود را به حاجت‌مندان اختصاص ده، با آنان در مجمع عمومی بنشین، برای خداوندی که تو را آفریده خضوع کن و سپاهیان و پاسداران را از جمع آنان دور گردان تا آنها بدون پروا و هراس با تو صحبت کنند.»^۱ از همه مهم‌تر اینکه مسؤولان باید با مردم مهربان باشند. حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر فرمود: «مهربانی با مردم را پوشش دل خویش قرار ده و با همه، دوست و مهربان باش. مبادا، چونان حیوان شکاری باشی که خوردن آنان را غنیمت دانی! زیرا مردم دو دسته‌اند: دسته‌ای برادر دینی تو و دسته‌ای دیگر، همانند تو در آفرینش هستند.»^۲

امام راحل علیه السلام فرمود:

در هر صورت من عرضم به آقایان این است که توجه کنید به اینکه هم صلاح خود شماست و هم صلاح کشور شماست و هم صلاح ملت است که شما با مردم دوست باشید. مردم احساس کنند که این‌ها دوست‌های آنها هستند که آمده‌اند. در هر صورت... هر کدام در هر جا که هستید، مردم را همراه خود نگه‌دارید. مردم ما واقعاً خوب‌اند. شاید نظیر ملت ایران در هیچ جا نباشد.^۳

۵. امانت‌داری

حکومت از دیدگاه اسلام، امانت الهی است و فلسفه‌ی وجودی آن برای اجرای

۱. حسن بن علی ابن شعبه حرانی؛ *تحف العقول*؛ ص ۱۴۲.

۲. عبد الحمید بن هبة الله ابن ابي الحدید؛ *شرح نهج البلاغه*؛ ص ۴۲۷.

۳. امام خمینی علیه السلام؛ *صحیفه‌ی نور*، ج ۱۳، ص ۱۸۹.

قوانین الهی، برقراری عدالت، احقاق حق و... است. حضرت علی علیه السلام فرمود:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ الَّذِي كَانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِي سُلْطَانٍ وَلَا التَّمَّاسَ شَيْءٍ مِنْ فُضُولِ
الْحُطَامِ وَلَكِنْ لِيَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِكَ وَنُظْهِرَ الْإِضْلَاحَ فِي بِلَادِكَ فَيَأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ
عِبَادِكَ وَتُقَامَ الْمُعْظَلَةُ مِنْ حُدُودِكَ؛^۱ بارخدایا تو آگاهی آنچه از ما صادر شده
(جنگ‌ها)، نه برای میل و رغبت در سلطنت بوده و نه برای به‌دست آوردن چیزی از
متاع دنیا، بلکه برای این بود که (چون فتنه و فساد در شهرها شیوع یافت و ستم بر
مردم وارد شد و حلال و حرام تغییر کرد خواستیم) آثار دین تو را (که تغییر یافته
بود) بازگردانیم و در شهرهای تو، اصلاح و آسایش را برقرار نماییم تا بندگان ستم
کشیده‌ات در امن و آسودگی بوده و احکام تو که ضایع مانده جاری گردد.

هم‌چنین آن حضرت در نامه‌ای به عامل آذربایجان می‌نویسد: «وَإِنَّ عَمَلَكَ لَيْسَ لَكَ
بِطُعْمَةٍ وَلَكِنَّهُ فِي عُنُقِكَ أَمَانَةٌ؛^۲ مبدا پنداری حکومتی که به تو سپرده شده، شکاری
است که به چنگت افتاده است. خیر، امانتی بر گردنت گذاشته شده است.»

ملاحظه می‌شود بدین ترتیب حاکمان و مدیران جامعه، امانتی سنگین بر دوش دارند
که باید آن را خوب حفظ کرده و به مقصد برسانند. امام صادق علیه السلام از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله
روایت می‌کند: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ أَخْلَفَ بِالْأَمَانَةِ؛^۳ از ما نیست کسی که به امانت پشت کند.»

۶. صداقت

صداقت، یکی از عناصر ارزشی در اسلام است. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

لَا تَنْظُرُوا إِلَى كَثْرَةِ صَلَاتِهِمْ وَصَوْمِهِمْ وَكَثْرَةِ الْحَجِّ وَالْمَعْرُوفِ وَطَنُوتِهِمْ بِاللَّيْلِ، انظُرُوا
إِلَى صِدْقِ الْحَدِيثِ وَآدَاءِ الْأَمَانَةِ؛^۴ برای امتحان مردم، نگاه به زیادی نماز و روزهی آنها
و کثرت حج و نیکی کردن آنها به مردم و سروصدای آنها در عبادات شبانه نکنید،
نگاه به راست‌گویی و امانت‌داری‌شان کنید.

به فرموده‌ی امام صادق علیه السلام، صداقت سرلوحه‌ی دعوت همه‌ی پیامبران در مسائل
معاشرتی و اخلاقی، راست‌گویی و امانت‌داری بوده است: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَبْعَثْ

۱. پیشین؛ ص ۱۸۹.

۲. همان؛ ص ۳۶۶.

۳. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۵، ص ۱۳۳.

۴. محمد بن علی ابن بابویه؛ الامالی (المصدوق)؛ ص ۳۰۳.

الأنبياء إلا بصدق الحديث و أداء الأمانة إلى البرّ و الفاجر؛^۱ خدای عزوجل هیچ پیامبری را نفرستاد، مگر با راست‌گویی و برگرداندن امانت به نیکوکار یا بدکار.
به گفته‌ی سعدی:
طاعت آن نیست که بر خاک نهی پیشانی

صدق پیش آر که اخلاص به پیشانی نیست^۲

با توجه به نقش سازنده‌ی صداقت در روابط اجتماعی و سیاسی، رعایت آن برای همگان اهمیت دارد؛ اما رعایت آن برای مسؤولان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا صادقانه برخورد مسؤولان با مردم و گفتن حقایق و واقعیات به آنان، نقش بنیادی در جلب رضایت و اعتمادسازی دارد. اعتماد مردم به دولت‌مردان، بزرگ‌ترین سرمایه‌ی اجتماعی برای آنان است. بر این اساس صداقت در نامزدها و مسؤولان، از بهترین عوامل موفقیت در کار و حافظ آبرو و برآورنده‌ی جاهت اجتماعی است. چنانچه مسؤول در محیط کار و صحنه‌های اجتماعی از صداقت لازم برخوردار باشد، موفقیت او حتمی است؛ در غیر این صورت حتی اگر فرضاً در ابتدای کار و با اغفال دیگران رسوا نگردد، سرانجام روزی با دریده‌شدن پرده‌ها، دروغ‌گویی‌اش آشکار می‌شود. با توجه به نقش صداقت در شیوه‌ی زمامداری، حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر توصیه می‌کند که با مردم صادقانه برخورد نماید و از وعده و شعارهایی که همراه عمل نیست پرهیز کند؛ چراکه وعده‌های بدون عمل و نشان‌دادن غیرواقع به‌صورت واقع، موجب خشم خدا و مردم می‌شود. حضرت خطاب به مالک اشتر فرمود:

از منت‌نهادن بر رعیت به جهت احسانی که نموده‌ای یا بیش از حد جلوه‌دادن آنچه کرده‌ای، پرهیز و نیز از دادن وعده‌ای که خُلف می‌کنی، احتراز کن؛ چه منت‌نهادن، احسان را بی‌ارزش می‌کند و زیاده‌نگری، روشنایی حق را می‌برد و خُلف وعده، موجب خشم خدا و مردم می‌شود.^۳

متأسفانه بعضی نامزدهای ریاست جمهوری، برای تقویت مواضع خویش از

۱. پیشین؛ ج ۲، ص ۱۰۴.

2. <https://ganjoor.net/saadi/mavaez/ghasides/sh7>

۳. عبد الحمید بن هبة الله ابن ابی الحدید؛ شرح نهج البلاغه؛ ج ۱۷، ص ۱۱۳.

واقعیت‌های اجتماعی و ظرفیت‌های کشوری، تبیین نادرستی می‌کنند و این‌گونه است که هم مسؤولان فعلی را متهم می‌کنند و هم مطالباتی را در مردم ایجاد می‌کنند که وعده‌های توخالی از آب درمی‌آید و دولت‌های آینده را نیز، به بی‌کفایتی و دروغ متهم می‌کند. قرآن می‌فرماید: «كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ»^۱ نزد خدا بسیار موجب خشم است، سخنی بگویند که به آن عمل نمی‌کنند.»

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «وَلَا تَعِدْنَ أَخَاكَ وَعْدًا لَيْسَ فِي يَدِكَ وَفَاؤُهُ»^۲ هرگز به برادرت وعده‌ای نده که انجام آن به دست تو نیست.»

رهبر معظم انقلاب اسلامی علیه السلام نیز می‌فرماید: «کسانی که وارد عرصه‌ی انتخابات می‌شوند، نباید به مردم وعده‌های نادرست و در باغ سبز غیرمنطقی نشان بدهند؛ بلکه باید با سخنان منطقی و منطبق بر واقعیت و توکل بر خدا پیش بروند.»^۳

ج) تحقیق و مشورت درباره‌ی نامزدها

بعد از آشنایی با برخی خصوصیات نامزدها، لازم است مردم تحقیق و مشورت‌های لازم را نیز انجام دهند. فضای انتخابات به‌گونه‌ای است که ممکن است برخی را در انتخاب فرد اصلح دچار مشکل کند. در چنین فضایی، بایسته است که مردم با دقت و داوطلبان را بشناسند. لازمه‌ی این امر آن است که مردم هوش‌مندانه و با دقت، ویژگی‌های نامزدها را بررسی کنند؛ از این رو امام راحل علیه السلام می‌فرماید:

من امیدوارم اشخاصی که کاندیدا شدند برای ریاست جمهوری، شما توجه کنید و کسی که از همه متعهدتر به اسلام، سوابق خوب، پیوسته به هیچ طرفی، نه شرقی باشد، نه غربی باشد، نه غرب‌زده باشد، نه شرق‌زده باشد، مسلمان باشد، پیرو احکام اسلام را انتخاب کنید.^۴

در این مرحله، انسان با توجه به ویژگی‌هایی که اشاره شد، می‌تواند با مشورت دیگران و با تفکر و تحقیق، نامزد اصلح را از میان نامزدها برگزیند. حضرت علی علیه السلام

۱. صف: ۳.

۲. حسن بن علی ابن‌شعبه حرانی؛ تحف العقول؛ ص ۳۶۷.

۳. <http://www.bartarinha.ir/fa>

۴. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۱، ص ۴۸۵.

می‌فرماید: «رَأَى الرَّجُلَ مِيزَانُ عَقْلِهِ»^۱ میزان عقل فرد، اندیشه‌ی اوست.» رهبر معظم انقلاب؟ مد؟ نیز، در جواب سؤالی درباره‌ی انتخاب نامزد اصلح فرمود: در ایام انتخابات جهت شناخت کاندیدای مناسب، می‌بایست نواقص و عیوب و امتیازات آنها را در گذشته و حال تفحص کرد تا فرد لایق را پیدا نمود. آیا صحبت کردن پشت سر کاندیداها برای انتخاب فرد اصلح، جایز است؟ ملاک چیست؟ در امور مربوط به انتخابات در حد مشاوره، اشکال ندارد.^۲

د) اخلاق انتخاباتی طرفداران نامزدها بعد از انتخابات

طرفداران کاندیداها بعد از انتخابات نیز، وظایف اخلاقی و دینی دارند که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. پرهیز از تحقیر رقیبان و طرفداران آنها

یکی از رفتارهای ناسالم و غیراخلاقی پس از پیروزی در انتخابات، تحقیر احزاب یا نامزدهای دیگر از سوی هواداران رقیب پیروز است. چنین کاری، نشان‌دهنده‌ی بی‌شخصیتی است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «حَسْبُ ابْنِ آدَمَ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يُحَفَّرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ»^۳ در بدی فرزند آدم همین بس که برادر مسلمان خود را کوچک شمارد.» انتظار می‌رود طرفداران کاندیداها، ریاست جمهوری، اخلاق اسلامی را رعایت کنند و بعد از انتخابات، به هواداران طرف مقابل احترام بگذارند و بار دیگر فضای صمیمیت قبل از انتخابات را به جامعه برگردانند؛ زیرا هرگونه بی‌احترامی به هواداران و رقیبان انتخاباتی، جامعه‌ی عقلانی ما را زیر سؤال برده و موجب کینه و کدورت می‌شود.

۲. تمکین به نتیجه‌ی انتخابات

در جامعه ممکن است به لحاظ وسعت تبلیغات، یک جناح سیاسی موفق به برنده شدن در انتخابات گردد و گروه مقابل به فرد برنده‌ی انتخابات اعتقاد نداشته باشند؛ اما با توجه به اینکه اکثریت پذیرفته‌اند که این فرد سکان اداره‌ی امور کشور را

۱. علی بن محمد لثی واسطی؛ عیون الحکم و المواعظ؛ ص ۲۷۰.

۲. <https://farsi.khamenei.ir/treatise-content?id=323>

۳. مسعود بن عیسی ورام بن ابی فراس؛ مجموعه‌ی ورام؛ ص ۱۲۲.

در دست گیرد، سایر گروه‌ها و جناح‌های سیاسی و طرفداران دیگر نامزدها، با پذیرش این انتخابات و فرد برنده از فردای همان روز، همچون گذشته به کار و فعالیت خود ادامه داده و چیزی را ازدست‌رفته ندانند.

در این صورت، روح تعامل در هنجار سیاسی کشور توسعه می‌یابد و انتخابات اخلاقی، چهره‌ی خویش را برای رشد و تعالی یک کشور می‌گشاید. انتخاباتی که با مشارکت حداکثری صورت می‌گیرد و با نظارت هزاران بازرسی امین از میان مردم نظارت می‌شود، در نهایت باید با تمکین مردم به رأی اکثریت و نتیجه‌ی انتخابات همراه شود.^۱ مقام معظم رهبری علیه السلام فرمود:

هر کسی با هر تعداد رأیی که از طرف اکثریت مردم بر طبق چهارچوب قانون اساسی انتخاب شد، مشروع است، دولت قانونی است و باید مردم او را قانونی بدانند و تا آنجا که می‌توانند، به او کمک کنند؛ [البته] حقوق دوجانبه‌ای برقرار است.^۲

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. ابن ابی الحدید، عبد الحمید بن هبة الله؛ شرح نهج البلاغة لابن ابی الحدید؛ محقق / مصحح: ابراهیم، محمد ابوالفضل؛ قم: مکتبة آیت الله المرعشی النجفی، ۱۴۰۴ ق.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی؛ *الأمالی* (للسدوق)؛ تهران: کتابچی، ۱۳۷۶ ش.
۳. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی؛ *تحف العقول*؛ محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر؛ قم: جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ / ۱۳۶۳ ق.
۴. خمینی، روح الله؛ *صحیفه امام*؛ تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، ۱۳۷۸ ش.
۵. شریف الرضی، محمد بن حسین؛ *نهج البلاغة*؛ محقق / مصحح: صالح، صبحی؛ قم: هجرت، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق.
۶. قمی مشهدی، محمد بن محمدرضا؛ *الدقائق و بحر الغرائب*؛ تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۸ ش.

1. <http://www.farsnews.com>

2. <https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=29236>

۷. قیومی اصفهانی، جواد؛ صحیفه الإمام الرضا علیه السلام؛ قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۱ ش.
۸. کلینی، محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری و محمد آخوندی؛ تهران: دار الکتب الإسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق.
۹. لیشی واسطی، علی بن محمد؛ عیون الحکم و المواعظ (للیثی)؛ محقق / مصحح: حسنی بیرجندی، حسین؛ قم: دار الحدیث، ۱۳۷۶ ش.
۱۰. مجلسی، محمدباقر؛ بحار الأنوار؛ تحقیق و تصحیح جمعی از محققان؛ بیروت: دار إحياء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.
۱۱. مفید، محمد بن محمد؛ الأمالی (للمفید)؛ محقق / مصحح: استاد ولی، حسین و غفاری علی اکبر؛ قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ ق.
۱۲. مکارم شیرازی، ناصر؛ تفسیر نمونه؛ تهران: دار الکتب الإسلامیه، چاپ دهم، ۱۳۷۱ ش.
۱۳. ورام بن أبی فراس، مسعود بن عیسی؛ مجموعه ورام، آداب و اخلاق در اسلام / ترجمه تنبیه الخواطر؛ مترجم: عطایی، محمد رضا؛ مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، چاپ اول ۱۳۶۹ ش.

پایگاه‌های اینترنتی

1. <http://www.farsnews.com>
2. <https://ganjoor.net>
3. <http://www.bartarinha.ir>
4. <https://farsi.khamenei.ir>

حضور در انتخابات از نگاه قرآن

حجت‌الاسلام والمسلمین میرتقی قادری*

مقدمه

در آستانه‌ی برگزاری سیزدهمین دوره‌ی انتخابات ریاست جمهوری در نظام جمهوری اسلامی، جا دارد با نگاه قرآنی میزان اهمیت حضور در انتخابات و رفتن پای صندوق برای انتخاب فرد اصلح را مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهیم، تا بیشتر به رسالت و تکلیفی که در این عرصه‌ی سیاسی بر دوش ماست آگاه شویم. تدبر در آیات قرآن کریم، بیانگر این معناست که به دلایل متعدد، حضور در انتخابات وظیفه و تکلیف شرعی است که تحت هیچ عنوانی نمی‌توان از انجام آن سر باز زد.

۱. حضور در انتخابات، تعاون در نیکی

از منظر قرآنی، آنچه حلقه‌ی مؤمنانه و متدینانه‌ی صالحین را از فاسقین متمایز می‌کند، تعاون بر نیکی و برّ و نیز فاصله گرفتن از تعاون بر اثم و همیاری با دشمنان است؛ از همین روست که می‌فرماید: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ»^۱ و در انجام نیکی‌ها و دوری از ناپاکی‌ها یکدیگر را یاری دهید و هرگز در گناه و ستم، به هم یاری نرسانید و از خداوند پروا کنید که همانا سخت‌کیفر است.»

ناگفته پیداست از آن‌جا که حضور در انتخابات به معنای تقویت نظام برخواسته از خون هزاران شهید است، تعاون بر تقوا و برّ است و حضور نیافتن در انتخابات، به

* نویسنده و پژوهشگر.

۱. مائده: ۲.

معنای پاسخ دادن به خواست دشمنان نظام جمهوری اسلامی و مصداق تعاون بر اثم و هم‌سو شدن با دشمنان؛ بنابراین قطعاً کسانی که دل در گرو نظام جمهوری اسلامی دارند و متعبد به قرآن‌اند، حاضر نمی‌شوند از حضور در انتخابات کوتاهی کنند.

۲. حضور در انتخابات، مصداق عمل صالح

لازمه‌ی باور مؤمنانه، داشتن رفتار و عمل مؤمنانه است و داشتن عمل و رفتار مؤمنانه، حضور جدی و شایسته در انجام عمل صالح است؛ چراکه این، پیام و درس قرآنی است: «فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا»^۱ پس هر که به دیدار پروردگارش (در قیامت و به دریافت الطاف او) امید و ایمان دارد، کاری شایسته انجام دهد و هیچ کس را در عبادت پروردگارش شریک نسازد.

یکی از رفتارهای شایسته مؤمنانه، بدون شک که مصداقی از تعاون در برّ و نیکی نیز به شمار می‌رود، حضور در انتخابات است. این کار، موجب تقویت نظام جمهوری اسلامی و یأس مستکبرین جهان و در رأس همه آمریکا خواهد بود. با تأمل در آیه‌ی مبارکه، به آسانی می‌توان به این نتیجه رسید که حضور در انتخابات به معنای پیوستن به حلقه‌ی مؤمنانه و تعاون و همیاری بر تقوا و برّ است. شرکت نکردن و حضور نیافتن در این امر نیز، به معنای تعاون بر اثم و راضی شدن به ستم مستکبرین است؛ از همین رو رهبر معظم انقلاب علیه السلام می‌فرماید:

انتخابات، سرمایه‌گذاری عظیم ملت ایران است؛ مثل اینکه شما سرمایه‌ی سنگین و عظیمی را در بانک می‌گذارید، بانک با آن کار می‌کند و شما از سودش استفاده می‌کنید. ملت ایران سرمایه‌گذاری عظیمی می‌کند، سپرده‌گذاری بزرگی انجام می‌دهد و سود آن را می‌برد. آرای یکایک شما مردم، سهمی است از همان سرمایه‌گذاری و سپرده‌گذاری. هر رأیی که شما در صندوق می‌اندازید، مثل این است که دارید بخشی از پول آن سپرده را تأمین می‌کنید. یک رأی هم اهمیت دارد. هرچه انتخابات پرشورتر باشد، عظمت ملت ایران بیشتر در چشم مخالفان و دشمنانش دیده خواهد شد، برای ملت ایران حرمت بیشتری خواهند گذاشت و دوستان شما هم در دنیا خوشحال می‌شوند.^۲

۱. کهف: ۱۱۰.

۲. بیانات مقام معظم رهبری علیه السلام، ۱۳۸۸/۰۱/۰۱

۳. حضور در انتخابات، مبارزه با سلطه دشمنان

از الفبای فرهنگ و باور قرآنی، این است که کفار تحت هیچ عنوانی حق ندارند بر مؤمنین استیلا پیدا کنند و آنها را تحت سلطه قرار دهند؛ از همین رو قرآن کریم به عنوان یک ضابطه و اصل می فرماید: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا؛^۱ و خداوند هرگز کافران را بر مؤمنان تسلطی نداده است»

امام علی علیه السلام نیز می فرماید: «اتَّقُوا اللَّهَ فِي عِبَادِهِ وَبِلَادِهِ فَإِنَّكُمْ مَسْئُولُونَ حَتَّى عَنِ الْبِقَاعِ وَ الْبَهَائِمِ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَلَا تَعْصُوا»^۲ از خدا نسبت به بندگان و شهرهایش پروا کنید که دارای مسؤولیت هستید. حتی نسبت به زمین‌ها و حیوانات و خداوند را اطاعت کنید و از نافرمانی او بپرهیزید.»

شرکت نکردن در انتخابات، حضور نیافتن پای صندوق رأی و شانه خالی کردن از این تکلیف، قطعاً به معنای زمینه‌سازی سلطه‌ی کفار و مستکبرین خواهد بود. امتی که پیام قرآنی (سلطه‌ناپذیری) را دریافته و با نفس مسیحایی رهبر عارف و سالکی چون امام خمینی رحمته الله علیه و خلف صالحش رهبر معظم انقلاب، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رحمته الله علیه رشد معنوی و سیاسی یافته، هرگز چنین خطایی نمی‌کند که پس از چهل سال مبارزه با سلطه‌طلبان، با حضور نیافتن در انتخابات راه سلطه‌ی کفار را فراهم نماید.

۴. حضور در انتخابات، زمینه‌سازی برای نصرت خدا

هرچند ممکن است با محاسبات مادی و ظاهری دشمنان از نظر «عده»، یعنی تعداد نفر و جمعیت نظامی و «عده»، یعنی تسلیحات برتری داشته باشند، امروز جمهوری اسلامی به صورت معجزه‌آسایی در اوج اقتدار نظامی قرار دارد و همین موجب وحشت استکبار جهانی شده است. اگر هم در جهاتی آسیب‌پذیر باشد، آنچه در محاسبات دشمنان قرار نمی‌گیرد امدادهای غیبی و نصرت حق تعالی است؛ از همین رو قرآن کریم خطاب به سپاه اسلام و همه‌ی کسانی که دنبال نصرت رساندن حق‌اند، وعده داده و می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ»^۳ ای کسانی که ایمان آوردید، اگر خدا را یاری کنید، شما را یاری می‌کند و

۱. نساء: ۱۴۱.

۲. محمد دشتی؛ ترجمه‌ی نهج البلاغه؛ خ ۱۶۶.

۳. محمد: ۷.

گام‌هایتان را استوار می‌سازد.» بی‌تردید شرکت در انتخابات، به معنای نصرت و یاری رساندن به جبهه‌ی حق و مستضعفین است. اگر چنین نصرت خالصانه‌ای انجام گیرد، نباید شک کرد که نصرت الهی نصیب امت اسلامی خواهد شد.

۵. حضور در انتخابات، مصداق تغییر در سرنوشت

انتخاب رئیس قوه‌ی مجریه، به معنای مسلط ساختن وی بر سرنوشت کشور در حوزه‌ی مدیریتی، سیاسی و فرهنگی است و این سرنوشت، با رأی مستقیم مردم رقم می‌خورد. حال که این چنین است، نباید اجازه بدهیم هر کسی سرنوشت کشور را برعهده گیرد. باید با حضور اکثریت و انتخاب اصلح، سرنوشت سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی، به شایسته‌ترین فرد محول شود؛ چراکه این پیام قرآنی است: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ»^۱ همانا خداوند حال قومی را تغییر نمی‌دهد تا آن‌که آنان حال خود را تغییر دهند و هرگاه خداوند برای قومی آسویی بخواهد، پس هیچ برگشتی برای آن نیست و در برابر او، هیچ دوست و کارساز و حمایت‌کننده‌ای برای آنان نیست.»

۶. حضور در انتخابات، مصداق شکر نعمت

بدون شک نظام جمهوری اسلامی، نعمتی است که به برکت رهبری فقیه بلندمرتبه، عارف و سالک، حضرت امام خمینی علیه السلام در کشور ما استقرار پیدا کرده و سی سال پس از وی، همان راه با صلابت و قدرت بیشتر، توسط مقام معظم رهبری علیه السلام ادامه پیدا کرده است. براساس آموزه‌ی وحیانی و قرآنی، کمترین وظیفه شکر این نعمت است. یکی از راه‌های شکر نعمت، حضور در انتخابات است که تأیید دیگری بر مشروعیت و مقبولیت نظام جمهوری اسلامی است؛ چراکه قرآن می‌فرماید: «لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ»^۲ اگر شکرگزاری کنید، (نعمت خود را) بر شما خواهم افزود و اگر ناسپاسی کنید، مجازاتم شدید است.»

۷. حضور در انتخابات، سپردن امانت به اهلش

از منظر قرآن، حکومت امانت الهی است و باید آن را به دست فردی سپرد که

۱. رعد: ۱۱.

۲. ابراهیم: ۷.

شایستگی عملیاتی کردن محتوایش (همان اوامر و نواهی الهی و اجرای عدالت) را داشته باشد؛ از همین رو می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعاً بَصِيراً»^۱ همانا خداوند فرمانتان می‌دهد که امانت‌ها را به صاحبانش بدهید و هرگاه میان مردم داوری کردید، به عدل حکم کنید. چه نیک است آنچه خداوند شما را بدان پند می‌دهد. بی‌گمان خداوند شنوای بیناست.»

حضور امت اسلامی در پای صندوق انتخابات و انتخاب شخص شایسته، به معنای سپردن حکومت و امانت به اصلح است که وظیفه‌ی شرعی و تکلیف دینی است و آیه‌ی مبارکه برعهده‌ی همه گذاشته است. کسی که تعهد دینی دارد، نمی‌تواند شانه از انجام این تکلیف خالی کند؛ از همین رو رهبر معظم انقلاب علیه السلام می‌فرماید:

یقیناً ورودی‌های میدان سیاست باید کنترل شود. میدان اداره‌ی کشور و مدیریت کشور است؛ مگر شوخی است؟ یک کشور را می‌خواهند دست یک نفر بسپرنند؛ لذا باید ورودی‌های این میدان کنترل شود و معلوم گردد کسی که دارد می‌آید، کیست؛ اصلاً عرضه‌ی این کار را دارد یا ندارد؛ بعد، اعتقاد به این کار دارد یا ندارد؛ بعد، اصلاً می‌فهمد در کشور چه کار باید کرد یا نه. ملاک‌هایی وجود دارد. باید کسانی باشند که این ملاک‌ها را ببینند و بسنجند. قانون اساسی این را پیش‌بینی کرده است. شما معیارها را می‌دانید. خوشبختانه کشور ما کشور جوانی است؛ لذا چهره‌ی جوان کشور اقتضا می‌کند، نشاطی خوب و قوی و جوانانه در کل دستگاه اجرایی وجود داشته باشد. نگاه کنید و ببینید واقعاً چه کسی طرفدار انقلاب، طرفدار دین، طرفدار عدالت و طرفدار عدم تبعیض بین فقیر و غنی است؛ چه کسی کفایت و دنبال‌گیری و نشاط لازم را دارد؛ چنین کسی را پیدا کنید.^۲

۱. نساء: ۵۸.

۲. بیانات مقام معظم رهبری علیه السلام در دیدار با دانشجویان بسیجی، ۱۳۸۴/۳/۵
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3292>

موانع پیشرفت انقلاب اسلامی

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدمحمد اکبریان*

مقدمه

هنگامی که از موانع تحقق اهداف انقلاب سخن می‌گوییم، باید توجه داشته باشیم که اولاً مقصود تنها برخی از اهداف انقلاب است؛ و ثانیاً در همان مواردی که اهداف انقلاب به طور کامل برآورده نشده، به تحقق نسبی آنها توجه شود و نباید حکم کلی در مورد آنها صادر کرد.

یکی از اشتباهات در داوری نسبت به تحقق یک هدف یا هر موضوع دیگر، این است که نگاه به آن، به صورت سیاه یا سفید، و همه یا هیچ باشد؛ یعنی اعتقاد بر این باشد که آن موضوع یا هدف مذکور، یا به طور کامل به سرانجام رسیده، یا اصلاً تحقق نیافته است، حتی اگر به بخش اعظم آن دست یافته باشیم؛ یا گاهی که اهداف دارای مراحل است و برخی از مراحل تحقق یافته، اما چون به مرحله آخر نرسیده، داوری در مورد آن به گونه‌ای باشد که گویا هیچ توفیقی در آن حاصل نشده است؛ مثلاً عدالت اجتماعی و رفع تبعیض‌ها و کوتاه شدن دست خیانتکاران از بیت‌المال مسلمانان یکی از اهداف انقلاب اسلامی بوده است و بی‌تردید این هدف تا حد و اندازه خاصی تحقق یافته است؛ اما افراد بسیاری بدون توجه به دستاوردهای بسیاری در این زمینه، به آن به طور کامل پاسخ منفی می‌دهند؛ یعنی گویا انقلاب در تحقق چنین هدفی هیچ توفیقی نداشته یا به هیچ مرحله‌ای از این مراحل نرسیده است؛ زیرا نگاه آنان به این مسأله نگاه حداکثری است و چون این چشم‌انداز (کامل و ۱۰۰٪) تحقق نیافته، پس آن را به طور کامل انکار می‌کنند. چنین داوری اشتباه بزرگی است.

* عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

با چنین داوری‌ای دربارهٔ تحقق اهداف، حتی حکومت امام علی علیه السلام نیز حکومت عادلانه نخواهد بود، یا آن حضرت را در تحقق حکومت عادلانه نباید موفق بدانیم؛ زیرا در زمان حکومت حضرت آن گونه که امام می‌خواست، به دلایل بسیار، عدالت و اهداف فرهنگی، اقتصادی و... به طور کامل تحقق نیافت و مدینه فاضله مورد نظر آن حضرت محقق نشد. برخی از فرمانداران حضرت به مردم ظلم و به بیت‌المال خیانت می‌کردند و تنها زمانی که حضرت از این امر آگاه می‌شدند، آنها را عزل می‌کردند؛ مانند شکایتی که سوده همدانی از فرماندار شهر نزد امیرالمؤمنین برد،^۱ یا فرماندارانی که خائن بودند و پس از مدتی به معاویه پیوستند،^۲ و نیز برخی از ظلم‌ها و خیانت‌هایی که به آن حضرت گزارش نمی‌شد. آن حضرت همچنین در ابتدای حکومت وعده داده بودند که تمام اموالی که به ناحق از بیت‌المال مسلمانان به تاراج رفته بود، به بیت‌المال برگرداند،^۳ اما عملاً به دلیل کارشکنی‌ها موفق به انجام این هدف نشدند؛ یا آن حضرت تلاش داشتند برخی از کجروی‌ها و تحریف‌های صورت گرفته در دین را اصلاح کنند، اما به دلیل عدم پذیرش مردمان از انجام آنها منصرف شدند.^۴ همچنین برخی از اهدافی که امام به دلیل سستی یاران، موفق به انجام آنها نشدند.^۵ با این همه بی‌تردید حکومت آن حضرت علیه السلام حکومت عادلانه و الگوی موفق در تحقق اهداف اسلام بوده است؛ زیرا به طور نسبی و در شرایط خاص خود توانست اهداف اسلام را محقق سازد.

رهبر معظم انقلاب می‌فرماید:

پس از تشکیل حکومت حقهٔ نبی اکرم صلی الله علیه و آله و حتی سال‌ها بعد از آن بزرگوار، هنوز در جامعه افراد ضعیف و فقیر دیده می‌شدند؛ امیرالمؤمنین علیه السلام را مشاهده می‌کنیم که به خانهٔ یتام و فقرا می‌رفتند؛ کسانی که بچه‌هاشان شب شام نداشتند و مادر با آب گرمی که روی چراغ گذاشته بود، آنها را سرگرم می‌کرد! این حوادث مربوط به چه

۱. أبو محمد أحمد ابن اعثم کوفی؛ الفتوح؛ ج ۳، ص ۶۰-۶۱.

۲. ابوالحسن مسعودی؛ مروج الذهب؛ ج ۲، ص ۴۱۹.

۳. محمد بن الحسن شریف الرضی؛ نهج البلاغه؛ خطبه ۱۵.

۴. محمدباقر مجلسی؛ بحار الانوار، ج ۳۴، ص ۱۶۷؛ محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۸، ص ۵۸.

۵. محمد بن الحسن شریف الرضی؛ نهج البلاغه، ص ۱۸۸-۱۸۹؛ عبدالمجید معادی خواه؛ نخستین نیم قرن اول از اسلام در آیین نهج البلاغه؛ ص ۳۳۸.

سال‌هایی است؟ چقدر از انقلاب پیامبر گذشته بود؟ نزدیک به چهل سال از هجرت پیامبر گذشته بود و این حوادث اتفاق افتاده بود.^۱

ایشان همچنین در مورد تحقق نسبی اهداف انقلاب فرموده‌اند:

علی‌رغم آنچه دشمنان ما می‌خواستند و امروز تبلیغ می‌کنند، ما پیشرفت کرده‌ایم. معنای این پیشرفت‌ها این نیست که ما به هدف‌های خود رسیده‌ایم. من بارها گفته‌ام، الآن هم می‌گویم، بنده به عنوان یک طلبه انقلابی معتقد به اسلام و انقلاب، اعتقادم این است که در بسیاری از اهداف خود هنوز در نیمه راه هستیم. ما عدالت اجتماعی و بنیان‌کنی فقر و آبادسازی همه‌جانبه کشور را می‌خواستیم؛ اما هنوز به آن مقاصد نرسیده‌ایم.^۲

ایشان با بیان این سخن، در عین حال تأکید دارد که برخی از مسیرهای سخت انقلاب و اهداف آن را پشت سر گذاشته و از آنها عبور کرده‌ایم^۳ و به اهداف میانی انقلاب دست یافته‌ایم؛ اگرچه به هدف یا اهداف نهایی انقلاب نرسیده‌ایم.^۴ با توجه به این نکته، مقصود از بررسی موانع تحقق اهداف انقلاب، آن است که چه موانعی موجب شده اهداف انقلاب به نتیجه مطلوب نرسد و به طور کامل تحقق نیابد؛ این موانع در دو بخش موانع درونی و موانع بیرونی تنظیم شده است.

۱- موانع درونی

الف) زمان بر بودن تحقق اهداف انقلاب

برخی از اهداف انقلاب که اهداف بنیادین، ریشه‌ای و عمیق هستند، برای تحقق خود به زمان طولانی نیاز دارند؛ زیرا انقلاب به معنای تغییر ریشه‌ای و عمیق ساختار گذشته و کاشتن نهال جدید و تازه است و باید مدتی بگذرد تا این نهال رشد کند و به ثمر رسد. تفاوت انقلاب با اصلاحات دیگر در ساختار یک نظام، این است که اصلاحات دیگر با ظاهر و روبنا سروکار دارند؛ اما انقلاب تغییر ساختار و زیربنا را هدف قرار می‌دهد؛ همان‌گونه که رهبر انقلاب فرمودند:

انقلاب فقط شورش کردن، به خیابان ریختن و جنجال کردن نیست. انقلاب یعنی

1. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2599>

2. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3223>

3. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2111>

4. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=10881>

تغییر بنیادین همه نهادهای اصلی زندگی جامعه؛ تغییر بنیادین آنچه غلط و کج و نابجاست، به آنچه صحیح و مستقیم و بجاست...؛ این امری است که به تدریج و در طول زمان با تلاش و مجاهدت دائمی انجام می‌گیرد؛ مشروط بر اینکه روح و خواست و ضرورت انقلاب در مردم باقی بماند.^۱

ایشان همچنین در مورد فرایند تدریجی و گسترده بودن اهداف انقلاب فرموده است: عزیزان من! انقلاب یک امر دفعی نیست؛ یک امر تدریجی است. یک مرحله انقلاب که تغییر نظام سیاسی است، دفعی است؛ اما در طول زمان، انقلاب باید تحقق پیدا کند. این تحقق چگونه است؟ این تحقق به آن است که آن بخش‌هایی که عقب مانده و تحوّل پیدا نکرده است، تحوّل پیدا کند؛ و روز به روز راه‌های جدید، کارهای جدید، فکرهای جدید و روش‌های جدید، در چارچوب و بر پایه آن ارزش‌ها در جامعه به وجود بیاید و پیش برود، تا آن ملت بتواند با نشاط و با قدرت به سمت هدف خودش حرکت کند. آینده بسیار روشنی پیش روی ماست که به سمت آن در حرکتیم؛ آینده‌ای که ملت ایران خواهد توانست به برکت اسلام و نظام اسلامی، هم عدالت اجتماعی و رفاه مادی داشته باشد، و هم به استقلال کامل دست یابد. از روز اول پیروزی انقلاب، ما به سمت این آینده حرکت کرده‌ایم.^۲

در واقع اهداف انقلاب دارای گستره‌ای است که از اهداف ابتدایی، آغاز و به اهداف متوسط و سپس نهایی، ختم می‌شود؛ و چنانچه از زمان بر بودن تحقق اهداف سخن می‌گوییم، مقصود رسیدن به اهداف نهایی انقلاب است. رهبر انقلاب با اشاره به زمان بر بودن تحقق اهداف نهایی می‌فرماید:

فرایند تحقق هدف‌های اسلامی، یک فرایند طولانی و البته دشوار است. به طور نسبی انسان به آن اهداف نزدیک می‌شود؛ اما تحقق آن‌ها، بسیار طولانی است. قدم اول که پُر هیجان‌تر و پُرسروصداتر از همه است، ایجاد انقلاب اسلامی است. کار آسانی نبود؛ لیکن این آسان‌ترین است. قدم بعدی، ترتب نظام اسلامی بر انقلاب اسلامی است، یعنی هندسه عمومی جامعه، اسلامی بشود؛ که این هم شد. قدم بعدی - که از این‌ها دشوارتر است - ایجاد دولت اسلامی است. دولت نه به معنای هیئت وزیران؛ یعنی مجموعه کارگزاران حکومت؛ یعنی من و شما. ما باید به معنای

1. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7227>

2. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3005>

واقعی کلمه، در درون این نظام اسلامی، اسلامی شویم. این مشکل تر از مراحل قبلی است.^۱

یکی از دلایل زمان‌بری تحقق اهداف، عقب‌ماندگی زیاد ایران از کشورهای پیشرفته در گذشته بوده است. وضعیت سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه در زمان طاغوت، با اهداف مورد نظر انقلاب اسلامی فاصله بسیار زیاد داشت. رژیم گذشته نه تنها در سیاست، بلکه در اقتصاد، فرهنگ، آموزش، علم و تکنولوژی و... وابسته بود. این مسأله موجب شده بود تا این رژیم و این کشور در همه عرصه‌ها از کشورهای پیشرفته بسیار عقب بماند؛ و پر شدن این فاصله، به طور طبیعی به زمان بسیار نیاز دارد. در حوزه علمی و آموزشی، علی‌رغم تلاش‌های بسیار پس از انقلاب برای بهبود این وضعیت و موفقیت‌های بسیار در عرصه علم و فناوری، کشور ما همچنان از برخی از کشورهای پیشرفته در مواردی عقب مانده است. اگرچه امروز در آمارهای رسمی جهانی، شاخصه‌های رشد علمی و فناوری ایران از بسیاری از کشورهای جهان، حتی کشورهای پیشرفته و صنعتی نیز بیش‌تر است؛^۲ اما این رشد هنوز نتوانسته است کاستی‌ها و فاصله زیاد در گذشته را به طور کامل جبران کند.

از نظر روابط اجتماعی و سیاسی و تعامل دولت و ملت، با یک تاریخ ۲۵۰۰ ساله از بدبینی و فاصله میان دولت و ملت روبه‌رو هستیم که پر شدن این خلأ، زمان طولانی‌ای را طلب می‌کند. در عرصه فرهنگی میراث‌دار نظام آموزشی‌ای هستیم که خلاقیت و پیشرفت در آن کمتر مبنا قرار داشت و مدرک‌گرایی از شاخصه‌های اصلی بوده است که متأسفانه همچنان سایه آن بر سر نظام اسلامی باقی مانده است. از نظر اقتصادی نیز نظام گذشته در مسأله توسعه، بر اساس ساخت فیزیکی جامعه و توجه به سطح و ظواهر استوار بوده است. تغییر بنیادین چنین ساختاری، با توجه به مشکلات بسیاری که پس از انقلاب و در طول جنگ تحمیلی به وجود آمد، بسیار مشکل و زمان‌بر خواهد بود. رسیدن به آزادی‌های مدنی و اجتماعی و عقیدتی و... با توجه به متغیرهای بسیاری که در آن وجود دارد، زمان طولانی‌ای را می‌طلبد.

بنابراین آنچه در این جا حائز اهمیت است، این است که نظام اسلامی در مسیر رسیدن به اهداف انقلاب حرکت می‌کند و اگرچه در مقاطعی حرکت نظام به سوی

1. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=10881>

2. <http://yon.ir/Md89B.yon.ir/aLHW6>

آن اهداف، کند بوده، اما این حرکت هیچ‌گاه متوقف نشده است و برخی از اهداف ابتدایی و متوسط را نیز پشت سر گذاشته است. ضمن آن‌که باید این نکته را نیز مؤکداً یادآور شویم که هدف نهایی اسلام و رسیدن به جامعه فاضله و کامل در آینده‌ای نزدیک یا دور با ظهور ولی عصر^{علیه السلام} تحقق خواهد یافت و نباید کسی داعیه تحقق آن نظام عادلانه جهانی، یا حتی در سطح کشور ایران را داشته باشد و تنها باید خود را در مسیر رسیدن به آن هدف نهایی و هر چه نزدیک‌تر شدن به آن بدانیم؛ همان‌گونه که امام^{علیه السلام} بارها فرمودند که باید نهایت تلاش ما این باشد تا انقلاب را به دست صاحب اصلی آن برسانیم^۱ و این انقلاب را به جایی برسانیم که مقدمه ظهور فراهم شود.^۲

ب) فقدان الگو و نرم‌افزار

بی‌تردید هر نظام و کشوری برای دستیابی به اهداف و توسعه در ابعاد مختلف، به الگو و نرم‌افزارهایی نیاز دارد و نظام اسلامی ایران نیز از آن بی‌نیاز نیست. این نرم‌افزار و الگو - جز آنچه در صدر اسلام و به شکل ساده و بسیط شکل گرفته بود - وجود نداشت، به صورت اجرایی در جهان امروز، دارای سابقه نبود و پیش از انقلاب نیز چارچوب‌های آن ترسیم نشده بود.^۳ اگرچه امام به عنوان معمار انقلاب و با طرح نظریه ولایت فقیه و نیز رهبری با تدوین و ابلاغ اصول نظام اسلامی، کلیات آن را بیان فرموده‌اند، اما پیاده‌سازی آنها به طرح‌ها و الگوی عملی و جزئی و مشخص نیاز دارد؛ بنابراین لازم است این موضوع توسط اندیشمندان و متخصصان اندیشیده، ساخته و کامل شود تا بر اساس آن انقلاب اسلامی در مسیر درست به سوی دستیابی به اهداف خود حرکت کند. این الگو و نرم‌افزارهای آن در طول ۴۰ سال انقلاب به تدریج و گاهی به صورت مقطعی طراحی و اجرا شده است و تا حد و اندازه‌ای نیز موفق بوده است؛ اما فراهم آمدن الگوی کامل و جامع توسعه اقتصادی و فرهنگی و پیاده‌سازی آنها به سالیان بسیار نیاز دارد. این عامل نیز از عوامل کند شدن دستیابی به برخی از اهداف انقلاب بوده است.

۱. روح‌الله خمینی؛ صحیفه امام؛ ج ۱۵، ص ۳۸۵؛ ج ۱۶، ص ۱۸۳؛ ج ۱۹، ص ۲۰۹.

۲. همان؛ ج ۸، ص ۳۸۴.

۳. مرتضی مطهری؛ نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر؛ ص ۹۸-۹۶.

ج) ناامنی و درگیری‌های داخلی

پس از وقوع انقلاب، در حالی که برای پیشبرد اهداف انقلاب به حضور همهٔ اقشار جامعه و امنیت و شروع سازندگی نیاز بود، این کشور با توطئه‌های بسیاری مواجه شد؛ از جمله مخالفت گروهک‌های بسیاری با نظام و انقلاب که از پیش وجود داشتند یا پس از انقلاب به وجود آمدند و بعضاً به جنگ و درگیری مسلحانه با انقلاب نیز اقدام کردند که برخی از آنها مانند سازمان مجاهدین خلق (منافقین) هنوز وجود دارند و به این کشور و اهداف انقلاب ضربه می‌زنند؛ ایجاد غائله و شورش و ناامنی در بسیاری از شهرها و استان‌های مرزی کشور، مانند غائلهٔ بلوچستان، آذربایجان، ترکمن صحرا، کردستان که مورد اخیر تا سالیان درازی ادامه یافت و خسارات بسیاری بر این کشور تحمیل کردند؛ و با ترور شخصیت‌های بزرگ نظام و متخصصان و کارشناسان، انقلاب و ملت ما را از سرمایه‌های ارزشمندی محروم کردند که برای تحقق اهداف انقلاب از اهمیت بسزایی برخوردار بودند و نقش بسیاری داشتند.

این موارد و موارد مشابه دیگر، موجب نابودی سرمایه‌های مادی، معنوی، اقتصادی و... بسیاری شده است که می‌توانست در جهت توسعهٔ کشور و تحقق اهداف انقلاب به خدمت گرفته شود.

د) سیاست‌زدگی

بزرگ شدن نقش سیاست در اندیشه و عمل و افکار مسؤولان، یکی از موانع تحقق اهداف انقلاب در ابعاد دیگر خود بوده است. این عامل موجب شده عوامل اقتصادی، فرهنگی و... پیشرفت جامعه و تحقق اهداف آن کمتر مورد توجه قرار گیرد یا مغفول واقع شود. پررنگ شدن نقش سیاست موجب می‌شود افکار و اندیشه‌های متخصصان که باید در خدمت پیشرفت اقتصادی و فرهنگی و... به کار گرفته شود، در خدمت اهداف سیاسی و یا حتی استحکام موقعیت سیاسی یک گروه و حزب درآید. همچنین موجب می‌شود طرح‌ها و راهکارهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... برای تحقق اهداف انقلاب که افراد دیگر گروه‌های سیاسی طرح می‌کنند، نادیده گرفته شود.

در جامعهٔ ما پس از انقلاب، متأسفانه سیاست بیش از حد فربه شده و به نوعی

زیربنای تمام امور دیگر (اقتصاد، فرهنگ و...) قرار گرفته است و عده بسیاری از دریچه سیاست به همه چیز نگاه می‌کنند؛ در حالی که انقلاب پیامبر، یک انقلاب فرهنگی و بعثت ایشان برای تکمیل اخلاق انسان‌ها^۱ و گسترش عدالت در تمام ابعاد آن^۲ بوده است، اما پرداخت بیش از حد به سیاست، موجب غفلت، یا کم‌توجهی به اهداف دیگر انقلاب شده است.

ه) رفاه‌زدگی و اشرافی‌گری مسؤولان

مسؤولان نظام اسلامی به اندازه عوامل رژیم گذشته به این آفت آلوده نشده‌اند؛ اما متأسفانه رگه‌هایی از این آفت، کم‌وبیش و با شدت و ضعف در میان برخی از مدیران نظام راه یافته و بارها در کلام امام علیه السلام و رهبری نسبت به آن هشدار داده شده است.

رهبر معظم انقلاب می‌فرماید:

از جمله چیزهایی که روند حرکت به سمت عدالت را در جامعه کند می‌کند، نمود اشرافی‌گری در مسؤولان بالای کشور است. اشرافی‌گری دو عیب دارد؛ عیب دومش از عیب اولش بزرگ‌تر است. عیب اول اشرافی‌گری، اسراف و... است؛ اما عیب دوم بدتر است و آن این است که فرهنگ‌سازی می‌کند؛^۳

و هنگامی که چنین چیزی فرهنگ‌سازی شود، نه تنها مسؤولان، بلکه تمام مردم به سوی آن کشیده می‌شوند. علاوه بر تضعیف عدالت‌خواهی، موجب راحت‌طلبی می‌شود و مسؤولانی که به این آفت آلوده می‌شوند، طبعاً سختی‌ها را تحمل نخواهند کرد؛ در حالی که لازمه تحقق اهداف انقلاب، تحمل و بردباری در برابر سختی‌ها و مشکلات است.

در این جا باید رخنه فرصت‌طلبان و افراد فاقد صلاحیت به ساختار نظام اسلامی را نیز یادآور شویم؛ کسانی همچون بنی‌صدر. اگرچه این رخنه‌ها گسترده نبود؛ اما در حد و اندازه خود موجب مشکلاتی برای کشور و عقب‌ماندگی انقلاب در دستیابی

۱. «بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»؛ محمدباقر مجلسی؛ بحار الانوار؛ ج ۱۶، ص ۲۱۰؛ ج ۶۷، ص ۳۷۲.

۲. ما پیامبران خود را با دلایل روشن فرستادیم و به آن‌ها کتاب و میزان نازل کردیم تا مردم به عدالت قیام کنند (حدید: ۲۵).

3. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3079>

به اهداف خود شده است. دلسوزان و متفکران نظام اسلامی از ابتدا خطر چنین عاملی را گوشزد کرده‌اند. استاد مطهری با یادآوری انقلاب مشروطه و قدرت گرفتن فرصت‌طلبان، این خطر را از همان ابتدای انقلاب و حتی پیش از آن یادآور شده بود.^۱

و) سوء مدیریت مدیران

سوء مدیریت ابعاد مختلفی دارد. یکی از آنها توجه نداشتن برخی از مسئولان نظام به موضوعات و اهداف مهم و مهم انقلاب بوده است. برخی از مسئولان نظام، موضوع‌های مهم‌تر را واگذاشته و به مسائل فرعی‌تر پرداختند. مثلاً یکی از موضوعات مهمی که از اهداف اصلی انقلاب نیز بوده، توجه و گسترش عدالت در جامعه بوده است؛ اما اموری دیگر - مانند آنچه در سیاست‌زدگی بیان شد یا پرداختن به موضوعات دیگر یا سختی تلاش برای گسترش عدالت در جامعه - موجب شد از این امر مهم‌تر سر باز زنند یا نسبت به آن، اهمال و سستی بورزنند. رهبر انقلاب با اشاره به همین موضوع می‌فرماید:

عدالت از چیزهایی است که نباید آن را فراموش کرد. شما نهج البلاغه را که نگاه می‌کنید، می‌بینید در سرتاپای نهج البلاغه عدالت وجود دارد. اعتقاد جدی بنده این است که بسیاری از ناکامی‌های امروز ما در عرصه رسیدن به هدف‌های انقلاب و اداره مطلوب کشور، به دلیل کم‌اعتنایی به عدالت است.^۲

۲- عوامل خارجی

تردیدی نیست که یکی از مهم‌ترین موانع تحقق اهداف انقلاب، عوامل خارجی و دشمنان این نظام و انقلاب بودند و هستند که در ابعاد مختلف در رسیدن انقلاب به اهداف انقلاب، کارشکنی و توطئه کرده‌اند؛ به بیان رهبر انقلاب «اگر دشمن توطئه نمی‌کرد، اگر دشمن به رهبری استکبار جهانی و در رأسش امریکای پلید و خبیث، علیه این مملکت فعالیت نمی‌کرد، خیلی از این کارها انجام شده بود».^۳

دشمنان خارجی انقلاب برای جلوگیری از اهداف آن و توسعه کشور در ابعاد

۱. مرتضی مطهری؛ نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر؛ ص ۹۳-۹۶.

2. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7227>

3. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2770>

مختلف توطئه کرده‌اند که مهم‌ترین نمود آنها را در تهاجم فرهنگی، اقتصادی و جنگ تحمیلی می‌توان دید.

الف) تهاجم فرهنگی

اصلاح فرهنگ طاغوتی به فرهنگ اسلام ناب و انقلاب، یکی از اهداف نظام اسلامی است که به شکل‌های مختلف و با بهره‌گیری از ابزارهای مختلف رسانه‌ای و تبلیغی، مورد تهاجم دشمنان نظام اسلامی قرار گرفته است. دشمنان با توجه به حجم رسانه‌ای گسترده‌ای که دارند و با استفاده از کارشناسان در امور مختلف و برپایی کنفرانس‌ها و تشکیل اتاق‌های فکر و برنامه‌ریزی، به شناسایی آسیب‌ها و ضعف‌های موجود در نظام اسلامی پرداختند و از آنها برای ضربه زدن به انقلاب و کند کردن قطار انقلاب در رسیدن به اهداف خود بهره گرفته‌اند.

ب) تحریم اقتصادی

استفاده از این ابزار نیز یکی دیگر از ابعاد تهاجم و توطئه دشمنان برای ایجاد مانع در تحقق اهداف انقلاب بوده است. ارتباط با ملت‌ها و دولت‌ها و سرمایه‌های جهانی، یکی از ابزارهای مهم پیشرفت و دستیابی به اهداف اقتصادی است. تحریم‌های اقتصادی مانع این ارتباط‌ها و دادوستد ایران با دیگر کشورها و ملت‌های جهان و کاهش سرمایه‌گذاری خارجی شده و باعث تحمیل شرایط سخت بر نظام اسلامی شده است. این مسأله مانع ورود بسیاری از ابزارها و مواد مورد نیاز برای توسعه اقتصادی کشور است. تحریم اقتصادی حتی برای بهره‌گیری از سرمایه‌ها و پیشرفت‌های علمی کشورهای دیگر، مانع ایجاد کرده است؛ و به بیان مقام معظم رهبری: «محاصره اقتصادی می‌کنند، برای اینکه شاید بتوانند وضع اقتصادی کشور را خراب و بحرانی کنند و مردم را دلسرد و از انقلاب جدا کنند»^۱.

ج) جنگ تحمیلی

تهاجم نظامی و تحمیل جنگ ۸ ساله بر ملت ایران، بسیاری از سرمایه‌های انسانی و اقتصادی را که می‌توانست برای پیشبرد اهداف انقلاب مورد بهره‌برداری قرار گیرد، از بین برد یا به شدت به آن آسیب زد؛ همان‌گونه که رهبر انقلاب فرمودند:

1. <http://farsi.khamenei.ir/newspart-index?tid=1926>

اگر جنگ هشت‌ساله را بر ما تحمیل کردند، به خاطر این بود که ما دیرتر به بازسازی کشور و زنده کردن زمینه‌های عمران پردازیم. استعمار و استکبار می‌دانند که اگر ملت ما به کمک مسئولان و گردانندگان و مدیران دلسوز کشور بتواند ایرانی آباد و آزاد بسازد و آحاد جامعه را کاملاً مرفه و برخوردار از عدالت اجتماعی و سایر ارزش‌های اسلامی کند و در زیر چتر شریعت مقدسه اسلام نگهدارد، در آن صورت، انقلاب بزرگ و شکوهمند ما به خودی خود و بدون آن‌که کسی تلاش کند، به همه کشورهای اسلامی صادر خواهد شد و الگوی دیگران قرار خواهد گرفت.^۱

این جنگ هشت‌ساله، نه تنها بسیاری از سرمایه‌های اقتصادی و انسانی کشور را به خود اختصاص داد، بلکه آسیب‌های روانی، اقتصادی و انسانی آن بعد از ۳۰ سال نیز کاملاً التیام نیافته است. خسارات این جنگ ابعاد گسترده‌ای داشت که تنها خسارت اقتصادی آن ۱۱۰۰ میلیارد دلار برآورد شده است.^۲ این مقدار خسارت در حالی است که بودجه یک سال کشور برای همه بخش‌ها تنها در حدود ۱۲۰ میلیارد دلار است که تنها ۲۰٪ آن صرف عمران می‌شود. اگر آن سرمایه عظیم در راه عمران و آبادانی و توسعه کشور به کار می‌رفت، نزدیک به ۳۵ سال عمران و آبادانی کشور را پیش می‌برد و تحقق اهداف انقلاب تا حد بسیار وسیع و گسترده تحقق می‌یافت.

نتیجه‌گیری

انقلاب اسلامی ایران، در حقیقت انقلاب ارزش‌ها بود و برای تحقق اهداف والای انقلاب تلاش‌های فراوانی صورت گرفته و بسیاری از آنها نیز محقق شده است، اما برخی از اهداف انقلاب، به دلیل موانع پیش‌رو، تحقق نیافته است. زمان‌بر بودن تحقق اهداف، فقدان الگو و نرم‌افزار مناسب، ناامنی و درگیری‌های داخلی، سیاست‌زدگی، رفاه‌زدگی و اشرافی‌گری مسئولان و سوء مدیریت مدیران، موانع داخلی تحقق کامل اهداف انقلاب به شمار می‌روند و مشکلاتی مانند: تهاجم فرهنگی، تحریم اقتصادی و جنگ تحمیلی، موانع خارجی تحقق اهداف انقلاب محسوب می‌شوند.

۱. <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2133>

۲. جعفری ولدانی؛ کانون بحران در خلیج فارس؛ ص ۲۵-۲۸.

فهرست منابع

کتاب

قرآن

۱. ابن اعثم کوفی، أبو محمد أحمد؛ *الفتوح*؛ تحقیق علی شیری؛ بیروت: دارالأضواء، ۱۴۱۱ق/۱۹۹۱م.
۲. جعفری ولدانی، اصغر؛ *کانون بحران در خلیج فارس*؛ تهران: سازمان انتشارات کیهان، ۱۳۷۷ش.
۳. خمینی، روح الله؛ *صحیفه امام*؛ تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، ۱۳۷۸ش.
۴. شریف الرضی، محمد بن الحسن؛ *نهج البلاغه*؛ تصحیح صبحی صالح؛ قم: انتشارات هجرت، ۱۳۹۵ق.
۵. کلینی، محمد بن یعقوب؛ *الکافی*؛ تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری و محمد آخوندی؛ تهران: دار الکتب الإسلامیه، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.
۶. مجلسی، محمدباقر؛ *بحار الأنوار*؛ تحقیق و تصحیح جمعی از محققان؛ بیروت: دار إحياء التراث العربی، ۱۴۰۳ق.
۷. مسعودی، ابوالحسن؛ *مروج الذهب و معادن الجواهر*؛ تحقیق محمد محیی الدین؛ بیروت: دار المعرفه، ۱۹۸۴م.
۸. مطهری، مرتضی؛ *نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر*؛ تهران: صدرا، چاپ ۱۸، ۱۳۷۳ش.
۹. معادی خواه، عبدالمجید؛ *نخستین نیم قرن اول از تاریخ اسلام در آیین نهج البلاغه*؛ قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۰ش.

پایگاه‌های اینترنتی

1. [http:// www.farsi.khamenei.ir](http://www.farsi.khamenei.ir)
2. [http:// www.yon.ir](http://www.yon.ir)

منشور اخلاق اسلامی انتخابات

دفتر امور اجتماعی و سیاسی حوزه‌های علمیه

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...؛ خداوند به شما فرمان می‌دهد که امانت‌ها را به صاحبانش بدهید!»
قال الباقر عليه السلام: «مَنْ أَسْتَمَنَ غَيْرَ مُؤْتَمِنٍ فَلَا حُجَّةَ لَهُ عَلَى اللَّهِ؛^۲ کسی که غیر امین را امین و معتمد شمارد، حجّتی بر خدا ندارد.»

مقدمه

جامعیت و در آمیختگی اسلامیت و جمهوریت در نظام مقدس جمهوری اسلامی، ابتکار بزرگ مرد قرن اخیر، حضرت امام خمینی علیه السلام بود که با تدبیر داهیانیه رهبر عظیم‌الشان انقلاب، آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای علیه السلام، تداومی توأم با تعالی و تکامل را تاکنون شاهد بوده‌است و به توفیق الهی آینده‌ای پرفروغ و توفیق را پیش رو دارد. فراوانی برگزاری انتخابات با تنوع چشم‌گیر آن در این نظام مقدس، گویای احترام و ارزش‌گذاری و نقش بخشیدن حاکمیت به آراء مردم است؛ نقشی که در همه ساحت‌های کلان سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در گستره فراگیر تمامی شئون حاکمیت، تبلور مردم‌سالاری دینی است و نظام اسلامی در زمینه حاکمیت مردمی گویی سبقت را از کشورهای مدعی دموکراسی ربوده‌است. بنابر فرمایشات مقام معظم رهبری علیه السلام در بیانیه گام دوم «رعایت ارزش‌های اخلاقی و معنوی در تمامی عرصه‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی بهشت می‌سازد

۱. نساء: ۵۸.

۲. محمد بن یعقوب کلینی؛ *الکافی*؛ ج ۵، ص ۲۹۹.

و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند.^۱ برگزاری انتخابات در چهار دهه گذشته در ایران اسلامی گرچه شاهد موفقیت‌های چشمگیر بوده، اما متأسفانه به دلایل گوناگون دارای آسیب‌ها، چالش‌ها، اختلافات، بروز برخوردهای غیراخلاقی و غیراسلامی و احیاناً منازعات بوده که غالب آنها محصول بی‌توجهی به ارزش‌ها و بایسته‌های اخلاقی اسلامی انتخابات بوده است. تدوین و انتشار منشورهای اخلاقی در عرصه‌های مختلف زندگی بشر، از راهکارهای مؤثر ترویج اخلاق و نهادینه سازی عمل به موازین اخلاقی است. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه با توجه به رسالت اساسی خود در پشتیبانی معنوی از نظام اسلامی، منشور ۱۵ ماده‌ای اخلاقی انتخابات را که برگرفته از فرهنگ فاخر اخلاقی اسلام عزیز می‌باشد با همکاری کلیه نهادهای حوزوی و اساتید برجسته، ارائه می‌نماید.

بنابراین بایسته است همه‌ی آحاد ملت ایران و مسؤولان نهادها و مؤسسات به‌ویژه سازمان‌های مربوط به انتخابات با رعایت مفاد این منشور، از سوءاستفاده دشمنان فرصت طلب پیشگیری نموده و ضمن شرکت حداکثری و دقت و ظرافت در گزینش و تبلیغ کاندیدای اصلح، انتخاباتی اخلاق‌نشان را برای درس‌آموزی همه جوامع بشری به ویژه مدعیان دروغین دموکراسی، در تاریخ ایران اسلامی به ثبت رسانیم. امید است مسؤولان و گروه‌های دخیل در انتخابات، رهنمودهای وحیانی و حیات بخش برگرفته از آیات قرآن کریم را سرلوحه اقدامات و فعالیت‌های خود قرار دهند.

قَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا - [فَعَلَيْهِ أَنْ يَبْدَأَ] فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ مُعَلِّمٌ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ»^۲ کسی که خود را رهبر مردم قرار داد، باید پیش از آن که به تعلیم دیگران پردازد، خود را بسازد، و پیش از آن که به گفتار تربیت کند، با کردار تعلیم دهد، زیرا آن کس که خود را تعلیم دهد و ادب کند سزاوارتر به تعظیم است از آن که دیگری را تعلیم دهد و ادب بیاموزد.

۱. بیانیه گام دوم انقلاب.

۲. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج‌البلاغه؛ ح ۷۳، ص ۴۸۰.

لازم می‌دانیم از همکاری همه نهادهای حوزوی و نمایندگان محترم‌شان که در جلسات متعدد کمیسیون اجتماعی سیاسی حوزه‌های علمیه در تدوین و غنی بخشی این مشور سهم داشته‌اند سپاس‌گزار می‌کنیم مانند: دفتر مقام معظم رهبری در قم، جامعه مدرسین، دفتر شورای نگهبان در قم، حوزه علمیه خواران، دفتر تبلیغات اسلامی، دادسرای ویژه، وزارت اطلاعات و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

بخش اول: اصول و ارزش‌های اخلاقی سیاسی، اجتماعی، عمومی انتخابات

در این بخش به اصول و نکاتی کلیدی و اساسی پرداخته شده است که به صورت کلی شامل تمامی دست‌اندرکاران انتخابات از جمله، مجریان، ناظران، نامزدها، منتخبان، انتخاب‌کنندگان و اصحاب رسانه می‌شود؛ اما در جنبه‌ی رفتاری و عملی، درباره هر یک از این دسته‌های انتخاباتی، به صورت اختصاصی در بخش دوم موارد لازم بیان خواهد شد.

۱- دین محوری و ارزش‌گرایی اسلامی

در جامعه دینی ایران ما، چه اکثریت مسلمان و چه اقلیت‌های دینی به طور عمیق به دین گرایش دارند؛ قرآن کریم رمز دین‌گرایی انسان را فطرت الاهی او معرفی نموده است؛ «فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا»^۱ پیامبران هم طبق بیان امیرمؤمنان علی علیه السلام برای یادآوری آگاهی‌های فطری انسان‌ها آمده‌اند؛ «فَبَعَثَ فِيهِمْ رُسُلَهُ، وَوَاتَرَ إِلَيْهِمْ آيَاتِهِ، لِيَسْتَأْذِنَهُمْ مِيثَاقَ فِطْرَتِهِ»^۲؛ به جهت همین بیداری فطرت‌هاست که ملت ما طالب حاکمیت خدا و تحقق آموزه‌ها و ارزش‌های الهی هستند. حاکمیت یعنی برنامه‌ریزی و قانون‌گذاری برای زندگی بشر از تولد تا مرگ در همه ابعاد فردی و اجتماعی و ... ، و تنها کسی که شایستگی برای قانونگذاری دارد، فقط خداوند است و بس؛ «إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ»^۳ از این روی مردم رعایت اخلاق دینی و تلاش برای حاکمیت معنویت را ضروری می‌شمارند. این گرایش بستری مناسب

۱. روم: ۳۰.

۲. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج‌البلاغه؛ خ ۱، ص ۴۳.

۳. انعام: ۵۷.

برای برگزاری انتخاب‌الگو و انتخاب متدین‌ترین افراد است. مقام معظم رهبری علیه‌السلام درباره اهمیت این شاخص فرمودند: «رکن اصلی برای یک نماینده تدین است» (۱۳۸۳/۰۴/۱۳).
 - «بی دینی و بی تقوایی هر جا باشد، انسان را آسیب پذیر می کند. اگر در جای حساس باشد، آسیب پذیری آن بسیار گران تمام خواهد شد.» (۱۳۸۲/۱۱/۲۴)

۲- حضور حداکثری

مقام معظم رهبری علیه‌السلام:

برگزاری پرشور انتخابات و حضور همگانی مردم در پای صندوق‌های رأی، تضمین‌کننده‌ی امنیت کشور خواهد بود زیرا دشمنان از پشتوانه‌ی مردمی نظام بیش از امکانات تسلیحاتی آن هراس دارند. (۱۳۹۸/۱۱/۱۶)

استقرار نظام حاکمیت اسلامی در ایران تحقق‌بخش آرزوی همه شهیدان تاریخ اسلام و ایران اسلامی بلکه تحقق بخش اهداف نهضت عاشورای امام حسین علیه‌السلام و مجاهدات همه ائمه معصومین علیهم‌السلام در ایران است، چراکه امکان اجراء همه احکام اسلامی جز با وجود یک حاکمیت اسلامی وجود ندارد و از آنجایی که این نظام اسلامی دست دول استعماری غربی را از غارت سرزمین اسلامی ایران قطع نموده و زمینه‌های قطع ایادی آنان را از دیگر کشورهای اسلامی جهان فراهم می کند، سران استکبار ساکت ننشسته و همچون گذشته درصد هرگونه توطئه و ضربه برای سرنگونی این حکومت الهی می باشند در این شرایط بحرانی تاریخی دفاع از کیان حاکمیت یک فریضه الهی بلکه از اوجب واجبات بر همه آحاد ملت است. دشمنان کینه‌توز انقلاب اسلامی هر گاه که احتمال شکست نظام اسلامی را دهند، بی‌محابا به آن از ابعاد گوناگون حمله کرده که دهها توطئه آنان در این چهل سال نشانه آن است. اما هر وقت که پشتیبانی قوی ملت از حاکمیت را مشاهده کنند حمله را به مصلحت خویش ندانسته و راه‌های دیگری می‌جویند.

حضور دهها میلیونی ملت ایران در همه انتخابات چهار دهه انقلاب همچون حضور باشکوه در راه‌پیمایی‌های ۲۲ بهمن و روز جهانی قدس موجی از عزت و اقتدار ایران و پشتوانه قوی مردم جمهوری اسلامی و یأس و نومیدی دشمنان را در پی داشته

است. بر این اساس است که بزرگ مرد الهی عالم ربانی و اسوه تقوی و قداست مرحوم آیت‌الله مشکینی تصریح می‌کرد که برای رفتن پای انتخابات وضو بگیرد و برای انجام این فریضه الهی قصد قربت کنید تا رضوان و خشنودی الهی را در برابر این جهاد فی سبیل‌الله بدست آورید.

ملت مسلمان ایران افتخار می‌کند که در راستای اجرای فرمان الهی (وَ شَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ)^۱ و تحقق (وَ أَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ)^۲ با برگزاری بیشترین تعداد انتخابات و مشارکت عمومی مردم ایران در انتخابات بیش از همه کشورهای مدعی دموکراسی، آرمان حاکمیت ملی و مردم‌سالاری دینی را تحقق بخشیده است. بر این اساس شایسته است برای نگهداری از این مدال جهانی هر یک از آحاد ملت عزیز ایران علاوه بر شرکت حتمی خویش سعی در تشویق و مشارکت دادن دیگران و همگان داشته باشند و تلاش‌های مذبحخانه بوق‌های استکبار جهانی بر شبکه‌ها و فضاها و مجازی گروهک‌های ضدانقلاب داخلی و خارجی را نقش بر آب نمایند.

حضور در انتخابات به فرموده حضرت امام علیه السلام، وجوب شرعی دارد؛ «یکی از وظایف مهم شرعی و عقلی ما برای حفظ اسلام و مصالح کشور، حضور در حوزه‌های انتخابیه و رأی دادن به نمایندگان صالح کاردان و مطلع بر اوضاع سیاسی جهان و سایر چیزهایی که کشور به آنها احتیاج دارد، می‌باشد»^۳

حضور هر یک از هموطنان عزیز و حضور بخشیدن به دیگران مصداق دفاع در برابر تهاجم دشمنان است که مورد عنایت خدای متعال است آنجا که فرمود: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْمُوسٌ»^۴ در حقیقت خدا دوست دارد کسانی را که در راه او صف در صف چنانکه گویی بنایی ریخته شده از سرب‌باند جهاد می‌کنند.»

همچنین حضور حداکثری از مصادیق مهم بَرّ و تقوای اجتماعی است که خدای

۱. آل عمران: ۳.

۲. شوری: ۳۸.

۳. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۸، ص ۱۵۲.

۴. صف: ۴.

متعال امر به آن فرموده است؛ «تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَى»^۱ طبق بیان علامه طباطبایی رحمته الله «تعاون بر تقوا»^۲ به این معناست که جامعه مسلمین بر تقوا و یا به عبارتی بر ایمان و عمل صالح ناشی از ترس خدا اجتماع کنند، و این همان صلاح و تقوای اجتماعی است.

۳- انتخاب اصلح

مقام معظم رهبری رحمته الله:

آن کسانی که به وسیله‌ی شورای نگهبان صلاحیت آنها اعلام می‌شود، معنایش این است که این از حداقل صلاحیت مورد نیاز برخوردار است. در بین این کسانی که اعلام می‌شوند، افرادی هستند با صلاحیت‌های بالاتر، افرادی هستند در سطح پایین‌تر. هنر ملت ایران و مردم شهرها و حوزه‌های انتخابیه این است که دقت کنند، نگاه کنند، بشناسند اصلح را، بهترین را انتخاب کنند. (۱۳۸۶/۱۰/۱۲)

دقت مردم مؤمن در انتخاب شایسته‌ترین نامزدها، نقش کلیدی در سرنوشت آینده مدیریتی ارشد کشور و ریاست جمهوری و نیز تدوین قوانین و رویکردهای نمایندگان مجلس دارد. تأکیدات امام راحل رحمته الله و رهبر فرزانه انقلاب رحمته الله بر انتخاب شخصیت‌های دارای شاخص ارزشی: مؤمن، انقلابی، با سوابق درخشان دینی، متخصص، شجاع، رنج فقر و محرومیت چشیده، ساده‌زیست و ضد اشرافی‌گری، مدافع طبقات محروم، ضد استثمار و استکبار، معتقد به توانمندی ملت و خودکفایی داخلی، می‌تواند نقشه راه انتخاب نمایندگان صالح برای ملت عزیز ایران باشد. چنان‌که قرآن کریم معیارهای پیشنهادی یکی از دختران حضرت شعیب علیه السلام را برای انتخاب حضرت موسی علیه السلام به عنوان کارگزار صالح، همین عناصر ارزشی توانمندی بر انجام مسؤولیت و امانت‌داری ارزش‌ها معرفی می‌کند. «قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ»^۳ یکی از آن دو دختر (صفورا) گفت: ای پدر این مرد را (که به شجاعت و امانت آراسته است) به خدمت خود اجیر کن که

۱. مانده: ۲.

۲. سید محمدحسین طباطبایی؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ ج ۵، ص ۲۶۶.

۳. قصص: ۲۶.

بهرتر کسی که باید به خدمت برگزینی کسی است که توانا و امین باشد.» البته چنان که مردم باید درصدد شناسایی و انتخاب اصلح باشند، لازم است تا شخصیت‌های توانمند و انقلابی مؤمن که هم صلاحیت لازم را برای تصدی نمایندگان با مدیریت دارند و هم توان‌مندی‌های و صالح‌تر از دیگران اند قدم به پیش نهاده و با ثبت نام خویش در بین نامزدها آمادگی خویش را برای خدمت‌گزاری مردم اعلام نمایند. اما متأسفانه گاه‌ها شاهد وقوع افراط و تفریط در موضوع کاندیداتوری هستیم زیرا بسیاری از کسانی که خود می‌دانند اصلاً شایستگی و تخصص و توانمندی تصدی مقام ریاست‌جمهوری یا نمایندگی مجلس شورای خبرگان را ندارند اقدام به ثبت‌نام نموده که غالباً محصول انگیزه‌های مادی مانند کسب ثروت و قدرت و شهرت و ندرتاً محصول جهالت و خودبزرگ‌بینی است. ایشان باید بدانند که اگر بر فرض مورد تأیید مراجع قانونی قرار گرفته و رأی اکثریت مردم را نیز به دلایلی به دست آورند درحالی‌که توانمندتر و شایسته‌تر از آنها در جامعه وجود دارد طبق حدیث شریف امام صادق علیه السلام در لیست گمراهان و بدعت‌گذاران ثبت خواهد شد:

عَنِ الْفَضِيلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام يَقُولُ مَنْ خَرَجَ يَدْعُو النَّاسَ وَفِيهِمْ مَنْ هُوَ أَعْلَمُ مِنْهُ فَهُوَ صَالٌّ مُبْتَدِعٌ وَمَنْ ادَّعَى الْإِمَامَةَ وَلَيْسَ بِإِمَامٍ فَهُوَ كَافِرٌ؛^۱ فضیل بن یسار گفت از امام صادق علیه السلام شنیدم فرمود اگر از میان مردم کسی بیاید و خروج کند و دعوت به طرف خودش نماید و خودش را بعنوان ولی امر معرفی کند در حالی‌که در بین آنان شخص اعلم وجود داشته باشد این شخص گمراه است و بدعتی ایجاد کرده است.

چنان‌که بالعکس در بین حوزویان و دانشگاه‌ها و طیف‌های نخبه‌دیگر کشور شخصیت‌های توانمند و مخلص و متخصص و موقری هستند که اصلاً در این گونه میدان‌های انتخاباتی پا نمی‌گذارند، گرچه با داشتن سوابق مدیریتی موفق کشوری صلاحیت کامل برای ریاست‌جمهوری یا مجتهد متواضع و زمان‌شناسی و محترم که توانمندی نقش‌آفرینی کامل را در مجلس خبرگان دارد و یا اشخاصی به خاطر دانش

۱. محمد بن حسن حر عاملی؛ وسائل الشیعة؛ ج ۲۸، ص ۳۵۰.

و تخصص و سلامت و عدالت‌طلبی خویش شایستگی قانون‌گذاری در مجلس دارند اما به خاطر آلوده نشدن شخصیتشان به درگیری‌ها و آفت‌های اجتماعی حاصل انتخابات و یا احتمال رای نیاوردن و یا اشتغال به خدمت خدمات بی‌دردسر در مقایسه با آن مدیریت‌های پرمشغله کلان‌انزوا و عزلت را ترجیح داده و میدان را برای ورود ضعیف‌تر آن آماده می‌کند. غافل از آنکه عزلت‌گزینی از مسؤولیت‌های سنگین اجتماعی در جامعه اسلامی در اسلام مذموم است و سیره انبیای الهی عرضه توانمندی خویش بر جامعه و اعلام آمادگی تصدی مدیریت‌های سنگین است چنان‌که حضرت یوسف علیه السلام وقتی شاهد بحران اقتصادی کشاورزی آینده‌کشور مصر شد، خود با صراحت پیشنهاد کرد که وزارت اقتصاد و خزانه‌داری و کشاورزی را به‌عهده بگیرد و برای اثبات لیاقت خویش دو ویژگی (امانت‌داری و دانش و تخصص) خود را بیان کرد و فرمود: «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ»^۱ یوسف به شاه گفت: در این صورت مرا به خزانه‌داری مملکت منصوب دار که من در حفظ دارایی و مصارف آن دانا و بصیرم.»

۴- حفظ احترام و پرهیز از اهانت، تهمت، غیبت و تحقیر

دین مبین اسلام علاوه بر اینکه کرامت را بر سر همه انسان‌ها نهاده «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ»^۲ و محققا ما فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم.» احترام مسلمان و مؤمن را یک واجب تردیدناپذیر دانسته تا جایی که پیامبر بزرگوار اسلام حرمت مؤمن را بزرگ‌تر از حرمت کعبه خانه خدا شمرده و خطاب به کعبه فرمودند:

نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَرَحَبًا بِكَ مِنْ بَيْتِي، مَا أَعْظَمَكَ وَمَا أَعْظَمَ حُرْمَتَكَ، وَاللَّهِ إِنْ الْمُؤْمِنَ أَعْظَمَ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ، لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَرَّمَ مِنْكَ وَاحِدَةً وَحَرَّمَ مِنَ الْمُؤْمِنِ ثَلَاثًا: دَمَهُ وَمَالَهُ وَأَنْ يُظَنَّ بِهِ ظَنَّ السَّوْءِ؛^۳ رسول خدا به کعبه نگاه کردم و خطاب کرد و فرمود آفرین بر تو ای خانه خدا چقدر بزرگی و چه قدر حرمت تو

۱. یوسف: ۵۵.

۲. اسرا: ۷.

۳. محمد محمدی ری شهری؛ گزیده حکمت نامه پیامبر اعظم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ص ۸۹.

عظیم است، سوگند به خدا که حرمت مؤمن از حرمت تو بیشتر است.

کرامت و بزرگواری ذاتی انسان، هدیه الهی نسبت به این مخلوق ویژه است که در شکل ظاهری، نیروی تعقل و تفکر، دارا بودن اراده و اختیار نسبت به پیشرفت خویش، انتخاب خیر از شر و... نمود و بروز یافته است. کرامت انسانی در جای جای قرآن کریم مانند: «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ»^۱ و سیره پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و ائمه اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ آنان که مظهر تام و اکمل کرامت، شرافت و بزرگواری هستند، با همه گستره و گوناگونی آن جلوه گر است.

مکتبی که حتی سخن زشت و ناسزا را نسبت به معبودهای مشرکان حرام می‌داند، «وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ»^۲ و به (معبود) کسانی که غیر خدا را می‌خوانند ناسزا نگویند که آنان نیز از روی جهل و دشمنی به خداوند ناسزا می‌گویند»، اجازه نمی‌دهد کسی به یک مسلمان اهانت کند.

تهمت، دروغ، تمسخر، تحقیر یک مسلمان نقل قول‌های ثابت نشده او از گناهان بزرگی است که عذاب‌های آخرتی و آثار نامناسب دنیایی دارد.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَابِ بئسَ الاسمُ الفسوقُ بعدَ الإيمانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ * يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ؛^۳ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، نباید مردانی مردان دیگر را به مسخره گیرند، شاید آنان نزد خدا از اینان بهتر باشند، و نباید زنانی زنان دیگر را به مسخره گیرند، شاید آنان نزد خدا از اینان بهتر باشند، و عیوب یکدیگر را فاش نسازید و یکدیگر را با لقب‌ها و عنوان‌های بد یاد نکنید. یاد کردن مردم به بدی پس از ایمان آوردن آنان نارواست، و کسانی که از این گناهان توبه نکنند آنان ستمکارند * ای کسانی که ایمان آوردید از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید، چرا که بعضی گمان‌ها، گناه است.

امام رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ در مذمت شخص تهمت زننده می‌فرماید: «فَاتِي آلَيْتُ عَلَى نَفْسِي أَنَّهُ مَنْ

۱. اسراء: ۷۰.

۲. انعام: ۱۰۸.

۳. حجرات: ۱۱-۱۲.

فَعَلَ ذَلِكَ وَاسْخَطَ وَلِيًّا مِنْ أَوْلِيَائِي دَعَوْتُ اللَّهَ لِيُعَذِّبَهُ،^۱ من نفرین می‌کنم به کسی که آبروی شیعیان را بریزد. تعهد کردم کسی که آبروی مومنی را بریزد، در دنیا به زندگی نکبتی گرفتار شود، «وَكَانَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ»؛ و در آخرت هم جزو زیانکاران باشد. متأسفانه دوره انتخابات زمینه آلوده شدن برخی نامزدها و طرفدارانشان به این رذایل اخلاقی وجود دارد و احیاناً انگیزه شدید طرفداران یک کاندیدا برای حمایت از وی و جدیت برای رای نیورده رقیب باعث می‌شود که از هر توان و هنر و ابزار برای برگرداندن رای مردم از رقبا استفاده کنند، بر این اساس ممکن است مبلغان یک ستاد انتخاباتی به تجسس و کسب خبر و غیب جویی از زندگی شخصی و خانوادگی و گذشته رقیب (تجسس) و بازگو کردن عیوب واقعی رقیب در غیاب وی نزد دیگران (غیبت) و بازگو کردن عیب‌ها و انتقاداتی که از طریق شایعات مطلع شده و خلاف واقع است (تهمت) و گزارش کلمات و رفتار ثابت نشده و مشکوک در بین مردم (قول بدون علم) و مسخره کردن تحقیر کردن و حتی شخصیت و کوچک نشان دادن شخصیت رقیب نزد مردم (استهزاء) و احیاناً به کار بردن کلمات زشت و ناسزا و بی‌ادبانه و فحاشی (سب) پردازند که همه این رذایل اخلاقی در جای جای آیات قرآن کریم صریحاً منع و تحریم شده است.

متأسفانه گاهی همین اشتباهات در مناظرات تلویزیونی کاندیداها رخ می‌دهد و با ارتکاب این گناهان و رذایل اخلاقی جو آرام جامعه را دچار چالش کرده و احیاناً موجب درگیری‌ها و زدوخوردها و کشتار و ناامنی می‌شوند.

بر این اساس، شایسته است تمامی کاندیداها و فعالان در عرصه تبلیغات انتخاباتی با بازخوانی دستورات اخلاقی اسلام عزیز، آخرت خود را به دنیای دیگران نفروشند و با بهره‌گیری از شیوه‌های مشروع و گفت‌وگوهای دوستانه و عالمانه سیاسی، از گناهان پُرزیان زبانی پرهیز نمایند و گوش جان‌شان نوای آسمانی قرآن را بشنود که «...إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا»^۲

حضرت امام خمینی علیه السلام در این زمینه می‌فرماید: «از نمایندگان متوقع است که مراعات

۱. محمد بن محمد مفید؛ الاختصاص؛ ص ۲۴۷.

۲. اسراء: ۳۶.

آداب اسلامی در محاورات بشود؛ که این امر آقایان را بهتر و آسان‌تر به حقیقت می‌رساند.^۱

رهبر معظم انقلاب علیه السلام در این رابطه می‌فرماید:

رعایت تقوا و اخلاق و ادب اسلامی در گفتگوها و مباحثات، از جمله‌ی مسائل مهم و قابل توجه نمایندگان و مجلس محترم است. نمایندگان عزیز باید توجه کنند که هر کار و گفتار آنان، در جامعه منعکس می‌شود و تأثیر سیاسی و اخلاقی ویژه‌ای بر فضای کشور می‌گذارد. (۱۳۷۱/۰۳/۷)

حضرت امام خمینی علیه السلام درباره پرهیز از سخنان مخرب می‌فرماید:

گاهی بعضی نطق‌ها موجب تأسف بسیار و تأثر است؛ و چه بسا که اهانت به یک مسلمان و مؤمن را به حد اعلی می‌کشاند و حیثیات انسان‌ها را لکه‌دار می‌کند؛ و گاهی ارقام و اقلام بسیار از گوشه و کنار اعم از صحیح و فاسد جمع‌آوری می‌کند و با آبروی دولت و اشخاص، بلکه مجلس بازی می‌کند.^۲

۵- روش تبلیغات اثباتی به جای سلبی و تخریب یکدیگر

نامزدهای محترم برای اثبات شایستگی و برتری خویش بهتر است بجای تنقیص رقباء به بیان توانمندی‌ها و طرح برنامه‌های برتر خویش اکتفاء کنند؛ زیرا اسلوب اثباتی تبلیغاتی در آوردگاه انتخابات، توانمندی‌ها و موفقیت‌های سابق شخص را شفاف نموده و رأی دهندگان را به انتخاب اصلح رهنمون می‌سازد و از طرفی دیگر استفاده از هر گونه ابزار ظالمانه برای رسیدن به پیروزی در نهایت موجب شکست و سرافکندگی در برابر مردم و خدای متعال است. در اوائل حکومت امیرالمؤمنین علی علیه السلام آمده‌ای آمدند که آقا شما این افرادی که تو جامعه هستید - این متنفذین - یک مقداری ملاحظه‌ی اینها را بکن و سهم بیشتری از بیت‌المال به اینها بده، مخالفت اینها را موجب نشو و دل‌هایشان را جلب کن! حضرت فرمود: «أَتَأْمُرُونِي أَنْ أَطْلُبَ النَّصْرَ بِالْجَوْرِ فِيمَنْ وُلِّيَتْ عَلَيْهِ؟ أَيَا بَعْدَ مَنْ أَمَرَ بِسَمِّ سَمِيرٍ وَمَا نَجْمٌ فِي السَّمَاءِ نَجْمًا؟»

۱. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه امام؛ ج ۱۸، ص ۴۶۶.

۲. همان؛ ص ۴۶۸ و ۴۶۹.

به خدا سوگند تا شب و روز می‌آید و می‌رود، و ستاره به دنبال ستاره حرکت می‌کند، دست به چنین کاری نمی‌زنم»^۱

آری در جلسات مناظره و گفتمان انتخاباتی می‌توان به بیان راه‌کارهای پیشنهادی خویش برای حل معضلات کنونی کشور و معرفی توانمندی‌ها و تخصصی‌های خود و سوابق مدیریتی و خدمتی خویش که اخلاقی‌ترین مناظره و مصداق صحیح جدال احسن است.

البته بر مسئولان قانونی برگزاری انتخابات و وزارت کشور و صداوسیما و مسئولان دیگر رسانه‌ها لازم است نظارت و دقت کامل بر روند و سخنرانی‌ها و محتوای مناظرات داشته باشند و ضمن توجیه اولیه و آکید هر سخنران در هنگام مواجه شدن با یک سخن خارج از این ضابطه اخلاق اسلامی سخن او و میکروفنش را قطع کرده تا درس عبرتی برای دیگران گشته و جامعه را به خاطر ضعف مدیریت رسانه دچار مشکلات ننماید.

رهبر معظم انقلاب علیه السلام در این رابطه می‌فرماید:

رعایت تقوا و اخلاق و ادب اسلامی در گفتگوها و مباحثات، از جمله‌ی مسائل مهم و قابل توجه نمایندگان و مجلس محترم است. نمایندگان عزیز باید توجه کنند که هر کار و گفتار آنان، در جامعه منعکس می‌شود و تأثیر سیاسی و اخلاقی ویژه‌ای بر فضای کشور می‌گذارد. (۱۳۷۱/۰۳/۷)

۶- قانون مداری در همه مراحل انتخابات

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، میثاق ملی و شرعی ملت عزیز ایران است. تسلیم بودن در برابر قانون در همه مراحل انتخابات، اعم از تأیید صلاحیت ثبت‌نام‌کنندگان، فعالیت تبلیغاتی‌های انتخاباتی، پذیرش منتخب اکثریت و پرهیز نامزدهای غیر منتخب و هواداران آنها از مخالفت و جوسازی علیه منتخبین، نشان فرهنگ بالای اسلامی جامعه انقلابی ماست. از آنجا که قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به تأیید ولی فقیه رسیده و مشروعیت دینی پیدا کرده، لازم است همه مؤمنان در برابر قانون - گرچه خلاف نظر شخص آنان باشد - تسلیم باشند. زیرا تنها

۱. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج‌البلاغه؛ خطبه ۱۲۶، ص ۱۸۳.

راه ثبات و امنیت یک جامعه و نظام، تبعیت عمومی از قانون بوده و مقوله آزادی قانون‌گزینی اقلیت‌ها میدان را برای نقض همه قوانین توسط افراد ناراضی باز خواهد کرد و عامل فروپاشی اعتبار همه قوانین خواهد شد. قرآن کریم بر این اساس اختیار اعمال نظر شخصی مؤمنان را در برابر قوانین و تصمیمات اتخاذ شده خدا و رسولش سلب کرده است. «وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا»^۱ و هیچ مرد و زن مؤمنی را در کاری که خدا و رسول حکم کنند اراده و اختیاری نیست (که رأی خلافی اظهار نمایند) و هر کس نافرمانی خدا و رسول او کند دانسته به گمراهی سختی افتاده است». (پیغمبر زینب دختر عمه‌اش را به زید، غلام آزاد کرده خود تزویج کرد و زینب گفت: من از اشراف قریشم غلامی را به شوهری نپذیرم. این آیه نازل شد و پذیرفت).

رهبر فرزانه انقلاب علیه السلام در این زمینه می‌فرماید:

«کسانی که این قانون اساسی و این ملت و کارها و شعارها و راه و اهدافش را قبول ندارند، نباید به مجلس بیایند.» (۱۳۸۲/۱۰/۱۹)

۷- تبعیت کامل از دستورات رهبری

یکی از نعمت‌های بزرگ الهی به ملت ایران، تحقق و حاکمیت ولایت فقیه است. نعمتی که شیعیان و کل امت اسلامی بیش از هزار سال آرزوی آن را داشتند، چرا که اشراف فقیه جامع‌الشرایط، عامل مصونیت جامعه و نظام از انواع آسیب‌ها است. چنان‌که امام خمینی علیه السلام فرمود: «من به همه ملت، به همه قوای انتظامی، اطمینان می‌دهم که امر دولت اسلامی، اگر با نظارت فقیه و ولایت فقیه باشد، آسیبی بر این مملکت نخواهد وارد شد.»^۲ شایسته است ملت مؤمن و انقلابی در مواجهه با آراء و رویکردهای متفاوت سیاسی در جریان عظیم انتخابات، رهنمودهای ولی فقیه و رهبر فرزانه را معیار سنجش راه صحیح قرار داده و به فرمان خداوند در قرآن نسبت به تبعیت از ولی امر عمل نمایند که فرمود:

۱. احزاب: ۳۶.

۲. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه امام؛ ج ۱۰، ص ۵۸.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا^۱

ای اهل ایمان، فرمان خدا و رسول و فرمانداران (از طرف خدا و رسول) که از خود شما هستند اطاعت کنید، پس اگر در چیزی کار به نزاع کشد آن را به حکم خدا و رسول بازگردانید اگر به خدا و روز قیامت ایمان دارید. این کار برای شما بهتر و خوش‌عاقبت‌تر خواهد بود.

اعتقاد به لزوم تبعیت از ولی فقیه یعنی اینکه جاهایی که ولی فقیه جامعه تشخیص می‌دهد که من تشخیص دیگری دارم، تعبداً تبعیت کنم و بگویم او بهتر از من می‌فهمد؛ در زمان امام علی علیه السلام برخی شیعه بودند و همراهی می‌کردند و حضرت را دوست داشتند، اما جایی که خلاف عقیده آنان بود، عمل نمی‌کردند، عبدالله بن عباس پسرعموی حضرت علی علیه السلام یک شخصی دانشمند اسلام‌شناس و علاقمند به حضرت بود وی گه‌گاهی با حضرت بحث می‌کرد و در مسائل اظهار نظر داده و احياناً نظر حضرت را قبول نمی‌کرد حضرت با یک دستور و قانون کلی تکلیف او و دیگران را برای همیشه روشن کردند و به وی فرمودند:

وَقَالَ عَلِيٌّ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ وَقَدْ أَشَارَ إِلَيْهِ فِي شَيْءٍ لَمْ يُوَافِقْ رَأْيَهُ: لَكَ أَنْ تُشِيرَ عَلَيَّ وَ أَرَى، فَإِنْ عَصَيْتُكَ فَأَطِئْنِي^۲؛ به عبدالله بن عباس در مورد رأیی که داده بود و موافق نظرش نبود، فرمود: بر تو است که رأی خود را با من در میان نهی. من در آن می‌نگرم، اگر نپذیرفتم، باید تو از رأی من اطاعت کنی.

در جایی امام علی علیه السلام را به صلح مجبور کردند، حضرت را خانه‌نشین کردند؛ در جریان امام حسن علیه السلام هم همراه ایشان و شیعه بودند اما در جایی صلح را تحمیل کردند. آنها شیعه‌ای بودند که منکر تبعیت از امام معصوم در عمل بودند.

خداوند در قرآن کریم قسم می‌خورد که این‌گونه افراد ایمان قلبی لازم ندارند:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا^۳؛ نه چنین است؛ به پروردگارت سوگند، که ایمان (واقعی)

۱. نساء: ۵۹.

۲. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج‌البلاغه؛ حکمت ۳۲۱، ص ۵۳۱.

۳. نساء: ۶۵.

نمی آورند مگر زمانی که در مشاجرات و نزاع های خود، تو را داور قرار دهند، و در دل خود هیچ گونه احساس ناراحتی از قضاوت تو نداشته باشند (و در برابر داوری تو) کاملاً تسلیم باشند.

التزام عملی به ولایت فقیه یک اصل است چنانچه امام عزیزمان فرمود: «پشتیبان ولایت فقیه باشید تا به مملکت شما آسیبی نرسد.»

۸- حفظ وحدت ملی در گرو احترام متقابل

حفظ وحدت اسلامی و انسجام ملی، پرهیز از شعارهای تفرقه آمیز مذهبی و قومی، به رسمیت شناختن همه نامزدهای تایید صلاحیت شده نظام، احترام به آراء طیف های جامعه به نامزدهای گوناگون یکی از نشانه های جامعه رشید است، چنان که برچسب زدن به یکدیگر موجب جنگ تبلیغاتی و تنازع رسانه ای و تنش های اجتماعی است که به قول قرآن کریم مستلزم هدر رفتن توان و عمر و سرمایه جامعه است «وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ»^۱ و باید به شدت از آن پرهیز کرد.

امیرالمومنین علی علیه السلام خطر تفرقه را این چنین هشدار می دهند که اگر مسلمانان دست از اتحاد برداشته و از هم گسسته شوند گرگ های درنده جهانی آنها را خواهند درید: «فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ، وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ، فَإِنَّ الشَّاذَّ مِنَ النَّاسِ لِلشَّيْطَانِ كَمَا أَنَّ الشَّاذَّ مِنَ الْغَنَمِ لِلذَّبِّ»^۲ دست خدا بر سر جماعت است، از تفرقه بپرهیزید، زیرا شخص تکرو، شکار شیطان است همان گونه که گوسفند تکرو، طعمه گرگ است». آن چه از جامعه مؤمن و انقلابی ایران انتظار می رود پرهیز از تشدید اختلافات مذهبی و قومی و حزبی و جناحی و نیز تأکید بر وحدت و همدلی و همکاری ستادهای تبلیغاتی نامزدهای گوناگون با یکدیگر در برگزاری انتخاباتی الگو و اسلامی است که یکی از انتظارات ارواح پاک شهیدان است که برای حاکمیت ارزش های اسلامی و انقلابی جان خویش را تقدیم نمودند.

مقام معظم رهبری علیه السلام در همین رابطه خطاب به نمایندگان مجلس فرمودند: هر گفتار و کرداری در مجلس که به فرسایش نظام و برافروختن چالش های

۱. انفال: ۴۶.

۲. محمد بن حسین شریف الرضی؛ نهج البلاغه؛ ص ۳۱.

جناحی بینجامد؛ همبستگی ملی را سست و دشمن را به نفوذ در صفوف ملت و مسؤولان امیدوار کند؛ مردم را از کارگشائی نمایندگان خود نومید و در راستگویی آنان به تردید افکند؛ بی‌گمان در سمتی مخالف با وظیفه‌ی نمایندگی است. (۱۳۸۳/۰۳/۶)

۹- حفظ اقتدار و اسرار نظام و پرهیز از سیاه‌نمایی

حفظ سیمای اقتدار نظام اسلامی در داخل و عرصه بین‌الملل و صیانت از اسرار درونی نظام و پرهیز از بزرگ‌نمایی‌ها که منجر به القاء ناکارآمدی نظام و یأس مردم می‌شود از ضرورت‌های مهم قابل توجه در تبلیغات انتخاباتی است؛ زیرا گاه تأکید بر ناکامی دولت و مجلس و دستگاه‌های گذشته جهت تحقیر و عدم شایستگی رقیب موجب سیاه‌نمایی و بزرگ‌نمایی کاستی‌های نظام اسلامی می‌شود که یکی از ترفندهای دشمنان اسلام بوده تا قشرهای متوسط و ساده‌لوحانی که به مجرد شنیدن ناکامی‌ها بر رفاه زندگی خویش ترسیده و از مواضع اسلامی و انقلابی خویش دست بردارند. در این‌گونه شرایط بحرانی لازم است سخنرانان و مصلحان و نامزدها، قوت قلب به جامعه داده و اقتدار نظام اسلامی متکی به اراده ذات لایزال الهی را به مردم گوشزد نمایند؛

وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ؛^۱ و از روی نادانی به خدا گمان ناحق می‌بردند (از روی انکار) می‌گفتند: آیا ممکن است ما را قدرتی به دست آید؟ بگو: تنها خداست که بر عالم هستی فرمانرواست. (منافقان از ترس مؤمنان) خیالات باطل خود را که در دل می‌پرورند با تو اظهار نمی‌دارند، (با خود) می‌گویند: اگر ما را قدرت و پیروزی بود (شکست نمی‌خوردیم) و در اینجا کشته نمی‌شدیم.

رهبر فرزانه انقلاب علیه السلام در این زمینه می‌فرماید:

«نمایندگی مجلس، چون نمایندگی این ملت عزیز است، باید عزت این ملت را حفظ کند.» (۱۳۷۴/۰۳/۸)

۱. آل عمران: ۱۵۴.

۱۰- حق محوری و رعایت انصاف و عدالت

خدای متعال به همه‌ی افراد با ایمان دستور می‌دهد که عدالت را در تمام امور - گرچه به ظاهر به ضرر خویش یا بستگان منجر شود - رعایت نمایند: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ؛^۱ ای اهل ایمان، نگهدار عدالت باشید و برای خدا گواهی دهید هر چند بر ضرر خود یا پدر و مادر و خویشان شما باشد»، (برای هر کس شهادت می‌دهید) اگر فقیر باشد یا غنی، خدا به (رعایت حقوق) آنها اولی است، پس شما (در حکم و شهادت) پیروی هوای نفس نکنید تا مبدا عدالت نگاه ندارید. و اگر زبان را (در شهادت به نفع خود) بگردانید یا (از بیان حق) خودداری کنید خدا به هر چه کنید آگاه است.

امام صادق علیه السلام در باره‌ی این مهم می‌فرماید: «إِنَّ مِنْ حَقِيْقَةِ الْإِيْمَانِ أَنْ تُؤْتِيَ الْحَقَّ وَإِنْ ضَرَبَكَ عَلَى الْبَاطِلِ وَإِنْ نَفَعَكَ وَأَنْ لَا يَجُوزَ مَنْطِقُكَ عِلْمُكَ؛^۲ از نشانه‌ها و آثار ایمان حقیقی آن است که حق را گرچه به زیان شما باشد بپذیرید و باطل را گرچه به سود شما باشد، نپذیرید.» اجرای صحیح و دقیق عدالت و انصاف مبتنی بر قانون انتخابات توسط مسؤولان ارجمند نسبت به میدان دادن و حمایت از تبلیغات انتخاباتی نامزدهای گوناگون، همچنین پرهیز از تبعیض در حمایت‌های قانونی بر اثر حب و بغض با افراد، یک وظیفه قرآنی است؛ «وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوْا؛^۳ ای اهل ایمان، برای خدا پایدار و استوار بوده و به عدالت و راستی و درستی گواه باشید»، و البته شما را نباید عداوت گروهی بر آن دارد که از راه عدل بیرون روید، عدالت کنید که به تقوا نزدیکتر (از هر عمل) است، و از خدا بترسید، که البته خدا به هر چه می‌کنید آگاه است. که می‌تواند از حاشیه‌ها و شایعه پراکنی‌ها کاسته و فضای عمومی و نظم و امنیت جامعه را سالم نگاه داشته و بهانه‌های واهی را از دست افراد بحران‌ساز بگیرد؛ از این رو از کارگزاران محترم انتخابات و صدا و سیما و به ویژه اصحاب رسانه‌های جمعی انتظار می‌رود تا با انجام وظایف بر مناط قانون و رعایت

۱. نساء: ۱۳۵.

۲. احمد بن محمد بن خالد برقی؛ المحاسن، ج ۱، ص ۲۰۵.

۳. مائده: ۸.

اصل بی‌طرفی که تکلیفی شرعی است، زمینه هرگونه تنش و ابهام را در کلیه مراحل انتخابات محو نمایند. چنانکه کاندیداها و مبلغان ستاد‌های انمتهخاباتی باید با اعتراف به کمالات واقعی رقبا انصاف و عدالت را اجرا نموده و خود را در لیست بی‌انصافان و ظلمه قرار ندهند.

مقام معظم رهبری علیه‌السلام درباره اهمیت عدالت و حق‌محوری می‌فرمایند: «عدالت، شعار اصلی و هدف بزرگ انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی بوده وهست». (۱۳۸۴/۰۵/۱۲)

۱۱- وفای به عهد و امانت‌داری

نامزدهای تأیید شده‌ی گران‌قدر با تدبیر در نطق‌های انتخاباتی خود، با در نظر داشتن وفای به عهد در وعده‌های‌شان، نسبت به اجرایی بودن وعده‌های انتخاباتی و پرهیز از وعده‌های ناممکن و خارج از اختیار یا مستلزم عدالت‌گریزی و رانت‌خواری عنایت لازم را بذل نموده و در صورت پیروزی در این آزمون پرمسئولیت، با تمام توان بر عهد خود با مردم مبنی بر قانونگرایی اسلامی و عدالت‌ورزی پایدار باشند که «إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا»^۱ همه به عهد خود باید وفا کنید که البته (در قیامت) از عهد و پیمان سؤال خواهد شد.

امام صادق علیه‌السلام در این باره فرمود: «مَنْ أُؤْتِمِنَ عَلَيَّ أَمَانَةً وَكَلَّ ابْلِيسُ بِه مائة شيطانٍ مِنْ مَرْدَةٍ آعوانِهِ لِيُضِلُّوهُ وَيُوسِسوا وَيُهْلِكوه، الاَّ مَنْ عَصَمَهُ اللهُ؛^۲ هر گاه کسی امانتی را به عهده گرفت، ابلیس صد شیطان سرکش خود را بر او می‌گمارد تا آنچنان وی را اغوا و وسوسه کنند تا به شقاوت و نگون‌بختی‌اش منتهی گردد، مگر آن کس که خدا او را حفظ و مصونیت بخشد.»

بر همین اساس حضرت امام خمینی علیه‌السلام امانت‌داری را یکی از شاخص‌های مهم نمایندگان مجلس معرفی می‌نماید:

«اشخاصی که امین هستند، اشخاصی که معروف است پیششان به امانت، به دیانت، به خدمت به مردم، آنها را تعیین کنند.»^۳

۱. اسراء: ۳۴.

۲. محمد بن محمد مفید؛ الاختصاص؛ ص ۲۴۲.

۳. امام خمینی علیه‌السلام؛ صحیفه امام؛ ج ۱۰، ص ۵۲۵.

۱۲- تبلیغات سالم و پرهیز از اسراف و سوء استفاده از امکانات دولتی

استفاده از شگردهای ناشایست تبلیغاتی غربی و صرف هزینه‌های گزاف همراه با اسراف و تبذیر برای جلب آراء مردم، شایسته نامزدهای صالح نظام اسلامی و کسانی که تصمیم دارند مسؤولیت‌های این نظام را بپذیرند، نیست؛ چرا که جلب آراء مردم با استفاده از ابزار پول و پذیرایی و بنرها و عکس‌های فراوان و تبلیغات گران‌قیمت و کاروان‌های تبلیغاتی و اسراف و تبذیر، روشی شیطنانی است؛ «إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ»^۱ که مبدران و مسرفان برادران شیطان‌هایند، و شیطان است که سخت کفران (نعمت) پروردگار خود کرد و اسراف مورد مذمت بزرگان دین می‌باشد. امام علی علیه السلام فرمود: «السَّرْفُ مَثْوَاةٌ وَالْقَصْدُ مَثْرَاةٌ»^۲ اسراف موجب هلاکت است و میانه روی مایه زیاد شدن ثروت» از این جهت، نامزدهای گرامی با مدیریت مقتدرانه هواداران، از پدیده‌های مذکور پیشگیری نمایند تا پرسش‌های بی‌پاسخ نسبت به چرایی و چگونگی این رویدادهای غیراخلاقی، موجب فاصله فراوان بین مردم و آنان نگردد. علاوه بر اینکه سوء استفاده از امکانات دولتی و بیت‌المال و ظرفیت‌ها و نفوذ پست‌های حکومتی برای تبلیغات شخصی مشروع نبوده و به شدت باید از آن پرهیز شود.

مقام معظم رهبری علیه السلام در این زمینه می‌فرماید:

ساده زیستی و پرهیز از اسراف و پرهیز از هزینه کردن بیت‌المال در امور شخصی و غیر ضروری، شرط لازم برای حفظ پیوند حقیقی با مردم است. ترویج فرهنگ اشرافی‌گری و تجمل و سفرهای پرهزینه و بیهوده‌ی خارجی از کیسه‌ی مردم، دور از شأن نمایندگی و عامل گسیخته شدن پیوند نماینده با مردم است (۱۳۸۳/۰۳/۶).

۱۳- حفظ هشیاری در برابر سوء استفاده دشمنان انقلاب اسلامی

دشمنان قسم‌خورده جمهوری اسلامی ایران در سال ۸۸ به بهانه وقوع تقلب در انتخابات با بسیج جریان‌های ضد انقلاب بیرونی و درونی و با تمام قوای خود وارد صحنه شده و انتخابات را بستری برای آشوب و اغتشاش و خسارت به اماکن

۱. اسراء: ۲۷.

۲. محمدباقر بن محمد تقی مجلسی؛ بحار الأنوار؛ ج ۶۶، ص ۳۷۹.

عمومی و دولتی تبدیل کردند و طعم شیرین پیروزی مردم با حضور حداکثری در انتخابات را در کام آنان تلخ نمودند؛ تا حدی که به فرموده‌ی مقام معظم رهبری آنان کشور را به لبه پرتگاه رساندند. فتنه ۸۸ اولین و آخرین پروژه دشمن نبود که ملت عزیز ما تجربه کرده، بلکه دشمنان امت اسلام در تمامی طول تاریخ، همیشه مترصد فرصتی بوده و هستند تا به مجرد ظهور یک بهانه و غفلت مردم از سرمایه‌ها و قدرت دفاعی خویش، حمله ویرانگری علیه امت اسلامی را رقم بزنند.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاجِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَدَىٰ مِنْ مَّطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا^۱ زیرا کافران آرزو و انتظار دارند که شما از اسلحه و اسباب خود غفلت کنید تا ناگهان یکباره بر شما حمله ور شوند. و چنانچه بارانی یا مرضی شما را از برگرفتن سلاح به رنج اندازد باکی نیست که اسلحه را فروگذارید ولی از دشمن برحذر باشید؛ خدا برای کافران عذابی سخت خوارکننده مهیا ساخته است.

از این روی بر همگان لازم است از هم‌اکنون، با بصیرت لازم و بازشناسی و تفکیک توطئه‌های دشمنان از تحرکات خودی؛ «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي»^۲ بگو: طریقه من و پیروانم همین است که خلق را به خدا با بینایی و بصیرت دعوت کنیم»، و خدا را از شرک و شریک منزّه دانم و هرگز به خدای یکتا شرک نیاورم. در صحنه انتخابات حاضر شده و دشمنان اسلام و انقلاب را با هوشیاری تمام مایوس نمایند.

حضرت امام خامنه‌ای عنه‌السلام در این خصوص می‌فرماید:

«نماینده مردم باید دارای فهم و درک سیاسی باشد و مسائل کشور را بفهمد؛ هم مسائل خارجی و توطئه‌های دشمنان را و هم مسائل داخلی و نیازهای مردم و اولویتهای کشور را.» (۱۳۷۱/۰۱/۷)

۱۴- شیرینی اُلفت پس از انتخابات

اُلفت و همدلی که از نعمات بزرگ الهی است، دژی محکم در برابر دشمنی‌ها

۱. نساء: ۱۰۲.

۲. یوسف: ۱۰۸.

خواهد بود. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ»^۱ نعمت خدا را بر خود، یاد کنید که زمانی دشمن یکدیگر بودید و او [بود که] میان دل‌های شما، الفت انداخت.

متأسفانه گه‌گاه برگزاری هر یک از انتخابات، مولد اختلافات بوده و جامعه عزیز ما تا مدتی پس از هر انتخابات رنج اختلاف محصول رفتارهای غیراخلاقی انتخابات را باید تحمل می‌کرد. اکنون شایسته است جامعه رشید ایران با تمسک به ریسمان الهی و تعظیم در برابر اخلاق اسلامی و رعایت فضائل رفتاری پس از انجام انتخابات طعم شیرینی میوه الفت را بچشند؛ «وَ اغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»^۲ و همگی به رشته (دین) خدا چنگ زده و به راههای متفرق نروید. مقام معظم رهبری علیه السلام در این باره فرمودند:

«شادمانی یا ناشادمانی، نباید کسی را وادار به رفتار غیرخردمندانه کند.»
(۱۳۹۲/۰۳/۲۵)

۱۵- انتخابات، آزمون الهی

در پایان باید اذعان داشت که رأی‌دهندگان، نامزدها و همه عوامل دست‌اندرکار انتخابات، این آزمون بزرگ را در محضر الهی برگزار می‌نمایند و هر یک از آنان باید پاسخ قانع‌کننده‌ای برای کارهای خود، در دادگاه عدل الهی داشته باشند. در همین راستا امام راحل فرمودند: «مسئله انتخابات، یک امتحان الهی است که گروه‌گرایان را از ضوابط‌گرایان ممتاز می‌کند، و مؤمنین و متعهدین را از مدعیان جدا می‌نماید»^۳

بخش دوم: آیین رفتاری انتخابات^۴

۱- مجریان و برگزارکنندگان (وزارت کشور، هیأت‌های اجرایی، نیروهای انتظامی و...

۱. اجرای قوانین و آیین‌نامه‌های انتخاباتی، به دور از اعمال سلیقه‌های جناحی، حزبی و شخصی.

۱. آل عمران: ۱۰۳.

۲. همان.

۳. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه امام؛ ج ۱۸، ص ۳۳۶.

۴. وزارت کشور، ستاد انتخابات؛ اصول و ارزش‌های اخلاقی انتخابات؛ سال ۱۳۹۴.

۲. پیروی از تفسیر مراجع رسمی صلاحیت‌دار از قوانین و مقررات انتخابات و پرهیز از اظهار یا اعلان تفاسیر سلیقه‌ای.
۳. تعامل دوستانه و سازنده با ارکان دخیل در انتخابات، در جهت برگزاری هرچه سالم‌تر و آرام‌تر آن.
۴. به کارگیری افراد آموزش دیده و باتجربه و دارای حسن سلوک، بدون توجه به گرایش‌های سیاسی.
۵. حفظ بی‌طرفی کامل در برخورد و تعامل با گرایش‌های مختلف سیاسی رقابت‌کننده در انتخابات.
۶. فراهم‌سازی یکسان زمینه رقابت سالم برای همه نامزدها، به دور از هر گونه تبعیض در اعطای فرصت‌ها و امکانات.
۷. اهتمام به مشارکت حداکثری صاحبان حق رأی.
۸. اطلاع‌رسانی دقیق و به موقع درباره وظایف محول به مراجع ذی‌ربط، رسانه‌ها و افکار عمومی.
۹. گزارش به موقع، شفاف و کامل تخلف‌های انتخاباتی به مراجع مربوط.
۱۰. برخورد و تعامل برابر با گروه‌های مختلف قومی، مذهبی، جنسیتی، طبقاتی، صنفی، حزبی و ...
۱۱. صیانت از آرای ملت و حساسیت درباره هر گونه تقلب و دست‌کاری، و جلوگیری از آن.
۱۲. انتقادپذیری و پاسخ‌گویی در برابر مراجع قانونی و افکار عمومی.
۱۳. حفظ بی‌طرفی در اظهارات رسمی درباره نامزدها و طرف‌داران آنان.
۱۴. همکاری صمیمانه و همدلانه مسئولان سازمان‌ها، ادارات و ارگان‌ها با مجریان و ناظران در جهت برگزاری هر چه سالم‌تر و آرام‌تر انتخابات.
۱۵. تلاش سازمان‌ها، ادارات و ارگان‌ها در جهت آموزش همگانی برای شرکت آگاهانه و مسئولانه در انتخابات، به دور از هر گونه تهدید و تطمیع کادر اداری و مردم.
۱۶. صیانت از اطلاعات شخصی، محرمانه و طبقه‌بندی شده سازمان‌های دولتی درباره انتخابات، به ویژه اطلاعات مربوط به نامزدها و داوطلبان.
۱۷. برخورد قاطع و ضابطه‌مند نیروهای انتظامی با برهم‌زنندگان نظم عمومی و

هنجارهای اجتماعی، و اهتمام جدی در انجام وظیفه انتظامی و حفاظتی در شعب اخذ رأی گیری.

۱۸. حساسیت قانونی نیروهای انتظامی، در قبال حفظ حریم و حدود و ضوابط قانونی و برخورد بدون اغماض با قانون شکنان.

۱۹. جتناب نیروهای نظامی از ورود به جناح‌بندی‌های سیاسی و جانب‌داری یا مخالفت با نامزدها، گروه‌ها، احزاب یا جریان‌های انتخاباتی، و توجه به ایفای نقش حرفه‌ای خود در اتحاد و همبستگی ملی.

۲- ناظران (شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی (در انتخابات شوراها) و قوه قضائیه و

عوامل نظارتی آنها

۱. احترام و رعایت قوانین و مقررات انتخابات در حوزه نظارت.
۲. رعایت بی‌طرفی در نظارت و بررسی صلاحیت‌ها.
۳. به کارگیری افراد آموزش دیده و باتجربه، بدون توجه به گرایش‌های سیاسی.
۴. تأکید بر حضور کافی و مؤثر ناظران در همه شعب رأی گیری.
۵. نظارت بر گزارش به موقع، شفاف و کامل تخلف‌های انتخاباتی به مراجع مربوط.
۶. همکاری صمیمانه با مجریان و پرهیز از دخالت‌های غیر قانونی در کار آنان.
۷. اطلاع‌رسانی به موقع از رد صلاحیت‌ها با حفظ حیثیت اجتماعی افراد.
۸. رسیدگی دقیق و بهنگام به شکایات، با پرهیز از هر گونه تبعیض میان افراد و جریان‌های مختلف انتخاباتی.
۹. دقت در حفظ اسرار داوطلبان و نامزدها و صیانت از اطلاعات طبقه‌بندی شده انتخاباتی.

۱۰. رعایت حیثیت اجتماعی و آبروی نامزدها در تحقیقات محلی.
۱۱. انتقادپذیری و پاسخ گویی در برابر مراجع قانونی و افکار عمومی.
۱۲. تلاش قوه قضائیه در فراهم‌سازی زمینه برخورد قاطع با تخلف‌های انتخاباتی.

۳- مطبوعات و رسانه‌ها

الف: رسانه‌های دولتی و عمومی

۱. احترام به قوانین و مقررات انتخابات.

۲. اهتمام به آموزش و تشویق مردم به مشارکت در انتخابات.
۳. ترویج اصول و ارزش‌های اخلاقی انتخابات.
۴. فراهم‌سازی زمینه بدون تبعیض برای تبلیغات همه نامزدها و جریان‌های انتخاباتی.
۵. حفظ بی‌طرفی کامل انتخاباتی و صیانت از لوازم انتخابات آزاد.
۶. رعایت قواعد ناظر به آرامش و نظم عمومی در انتخابات، و پرهیز از هر گونه فضا سازی به سود یا زیان حزب یا نامزد خاص.

ب: رسانه‌های خصوصی

۱. احترام به قوانین و مقررات انتخابات.
۲. اهتمام به آموزش و عمق بخشیدن و رشد آگاهی عمومی در زمینه انتخابات و لوازم آن.
۳. ترویج ارزش‌های اخلاقی انتخابات و به کارگیری ادبیات صادقانه، وحدت بخش، امیدوارکننده و نشاط‌آور در عرصه انتخابات.
۴. ترویج نگاه وظیفه‌گرایانه و قانون‌مدار به تبلیغات انتخاباتی و پرهیز از نگاه کاسبکارانه به آن.
۵. حمایت معقول و اخلاقی از حزب و جریان متبوع با پرهیز از تخریب و نادیده گرفتن شایستگی‌های احزاب و جریان‌های رقیب.
۶. احترام به ارزش‌ها و دستاوردهای انقلاب و نظام اسلامی و پرهیز از انتشار مطالب موهن درباره افراد حقیقی و حقوقی.
۷. رعایت قواعد ناظر به حفظ آرامش و نظم عمومی، و پرهیز از جوسازی به سود یا زیان حزب یا نامزد خاص، و تحریک تعصبات قومی، مذهبی، صنفی، گروهی و محلی.
۸. کمک به ایجاد فضای نقد منصفانه و مشفقانه درباره عملکرد ارکان انتخابات و دوری از هرگونه اعتماد به گزارش‌ها و القائات بیگانگان و معاندان نظام اسلامی.

۴- نخبگان و شخصیت‌های تأثیرگذار

۱. احترام به قوانین و مقررات انتخابات و کمک به ترویج روحیه قانون‌گرایی در جامعه.

۲. تلاش برای رشد آگاهی عمومی، نشاط اجتماعی، و مشارکت آگاهانه و حداکثری در انتخابات.
۳. توجه و احترام به ارزش‌های دینی و ملی در بیانیه‌ها و سخنرانی‌ها و موضع‌گیری‌ها.
۴. توصیه به دقت و مطالعه در شناسایی احزاب، جریان‌های سیاسی یا نامزدهای انتخاباتی، و پرهیز از اظهارنظرهای غیر مسئولانه.
۵. کمک به شناخت معیارهای نامزد اصلح و ایجاد روحیه نقد منصفانه و اخلاقی عملکرد ارکان دخیل در انتخابات.
۶. حفظ وقار و منزلت اجتماعی در مواجهه با سود یا زیان جریان‌های انتخاباتی.
۷. حفظ هشیاری در برخورد با مخالفان نظام و پرهیز از اعتماد به بیگانگان و معاندان.

۵- داوطلبان، نامزدها، احزاب و ستادهای انتخاباتی

۱. احترام به قوانین و مقررات انتخاباتی در همه مراحل انتخابات.
۲. احترام به اصول و ارزش‌های اساسی نظام اسلامی؛ مانند اسلامیت، جمهوریت، استقلال، آزادی و عدالت.
۳. نگاه وظیفه‌گرایانه و خداپسندانه به ثبت نام و قرار گرفتن در معرض انتخاب مردم، و پرهیز از انگیزه‌های مادی و هواپرستانه.
۴. کناره‌گیری و انصراف از داوطلبی و نامزدی در هر یک از مراحل انتخابات، در صورت آگاهی از حضور فرد یا افراد شایسته‌تر.
۵. ترجیح مصالح عمومی و ملی بر منافع شخصی و گروهی.
۶. حفظ متانت و شرح صدر اسلامی در صورت رد صلاحیت شدن، و دوری از جنجال آفرینی.
۷. رعایت انصاف و ادب در برخورد با رقبا و احترام به قواعد اخلاقی رقابت.
۸. رعایت اعتدال و پرهیز از اسراف و زیاده‌روی در هزینه‌ها.
۹. اهتمام به حفظ پاکیزگی محیط زیست و پرهیز از آلودگی‌های محیطی در تبلیغات.
۱۰. توجه به عزت نفس و کرامت انسانی و دوری از هر گونه تهدید یا تطمیع، خرید و فروش رأی، یا وام دار شدن به صاحبان ثروت و قدرت.

۱۱. حفظ هشیاری تبلیغاتی و پرهیز از اتکا و اعتماد به بیگانگان و رسانه‌های معاند نظام، یا افشای اسرار نظام.
 ۱۲. تعهد به شفاف‌سازی منابع مالی و هزینه‌های انتخاباتی، و اطلاع‌رسانی به افکار عمومی و عدم استفاده از امکانات دولتی و عمومی.
 ۱۳. رعایت انصاف در تبلیغات و اجتناب از زیر سؤال بردن دستاوردهای نظام اسلامی و نادیده گرفتن زحمات و خدمات دولت‌ها.
 ۱۴. تعهد به برنامه محوری در تبلیغات انتخاباتی، و پرهیز از کلی‌گویی و فریب افکار عمومی.
 ۱۵. آموزش قوانین انتخابات و مفاد منشور اخلاقی به اعضای ستاد انتخاباتی و تأکید بر حفظ و رعایت آن‌ها.
 ۱۶. همکاری صمیمانه و سازنده با برگزارکنندگان در جهت برگزاری هرچه سالم‌تر انتخابات.
 ۱۷. پذیرفتن نتیجه انتخابات و پیگیری اعتراض‌ها یا شکایت‌های احتمالی از طریق نهادهای قانونی.
 ۱۸. تبدیل فضای رقابت به فضای همکاری سازنده با جریان پیروز در انتخابات.
- ۶- انتخاب کنندگان**
۱. احترام به قوانین و مقررات انتخابات، و همکاری با مجریان و عوامل انتخابات.
 ۲. کسب آگاهی درباره قوانین مربوط به رأی دهندگان و رعایت دقیق آن‌ها.
 ۳. مشارکت فعال و مسؤولانه در انتخابات، به منزله وظیفه‌ای دینی و ملی، و تشویق محترمانه سایر شهروندان به مشارکت در انتخابات.
 ۴. تلاش برای کسب آگاهی دقیق درباره نامزدها و احزاب و برنامه‌های آن‌ها، برای اتخاذ تصمیم متعهدانه در انتخاب اصلح.
 ۵. اهتمام به کسب آگاهی درباره معیارهای یک انتخاب درست و پرهیز از تعصبات قومی، مذهبی، محلی.
 ۶. رعایت احترام نامزدها و احزاب و طرف داران آن‌ها.
 ۷. اهتمام به نظارت اجتماعی و انجام درست فریضه امر به معروف و نهی از منکر در انتخابات برای پیشبرد اهداف یک انتخابات سالم.

۸. شناخت اهمیت و ارزش حق رأی، به منزله حقی غیرقابل واگذاری و معامله.
۹. احترام به نگرش‌ها و سلیقه‌های مختلف سیاسی، و پرهیز از بدبینی و بدگمانی.
۱۰. هوشیاری در برابر تبلیغات بیگانگان.

بایسته است تا با نگاه به عهد الهی خود با امام راحل، مقام معظم رهبری و شهیدان انقلاب اسلامی، انتخاباتی بصیرت‌مدار و اخلاق‌نشان را در تاریخ سیاسی جهان به ثبت رسانیم **إِنْ شَاءَ اللَّهُ**.

إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ؛^۱ خدا اعمال بد و خوب خلق را گر چه به مقدار خردلی در میان سنگی یا در (طبقات) آسمان‌ها یا زمین پنهان باشد همه را (در محاسبه) می‌آورد، که خدا توانا و آگاه است.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. برقی، احمد بن محمد بن خالد؛ المحاسن؛ محقق / مصحح: محدث، جلال‌الدین؛ قم: دارالکتب الإسلامية، ۱۳۷۱ ق.
۲. حر عاملی، محمد بن حسن؛ تفصیل وسائل الشیعة؛ تحقیق مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام؛ قم: مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام، ۱۴۰۹ ق.
۳. شریف‌الرضی، محمد بن حسین؛ نهج‌البلاغه؛ تصحیح صبحی صالح؛ چاپ اول قم: هجرت، ۱۴۱۴ ق.
۴. طباطبایی، سید محمد حسین؛ المیزان فی تفسیر القرآن؛ قم: منشورات جماعة المدرسین فی الحوزة، ۱۴۱۷ ق.
۵. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی؛ بحار الأنوار (ط - بیروت)؛ محقق / مصحح: جمعی از محققان؛ بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ ق.
۶. محمدی ری شهری، محمد؛ گزیده حکمت نامه پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم؛ تلخیص مرتضی خوش نصیب، با همکاری جمعی از پژوهشگران؛ تهران: مؤسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۸۹ ش.
۷. مفید، محمد بن محمد؛ الاختصاص؛ محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر و محرمی زرنندی، محمود قم: الموتر العالمی لالفیة الشیخ المفید، ۱۴۱۳ ق.
۸. منشور اخلاق انتخاباتی جبهه مردمی در ۱۷ بند، ۱۱ اردیبهشت ۱۳۹۶
۹. منشور اخلاقی انتخابات در جمهوری اسلامی ایران، کمیته تدوین و ترویج منشور اخلاقی انتخابات اردیبهشت ۱۳۸۸ ش. (تهیه کنندگان: گروه اخلاق و تربیت پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم در ۱۴ اصل و آیین رفتار اخلاقی انتخابات)
۱۰. منشور اخلاقی انتخابات سازمان تبلیغات در ۱۴ اصل و آیین رفتار اخلاقی انتخابات
۱۱. منشور اخلاقی انتخابات وزارت کشور در ۲۰ بند، ۲۸ بهمن ۱۳۸۶ ش.

پرسش و پاسخ های انتخابات

گروه تولید محتوای فرهنگی و تبلیغی

انتخابات از منظر قرآن کریم

۱. ویژگی های افراد اصلح از منظر قرآن کدامند؟

الف) علم، آگاهی، تعهد و امانتداری

«قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْكُمْ»^۱ (یوسف) گفت مرا سرپرست خزائن سرزمین مصر قرار ده که نگهدارنده و آگاهم.»
در این آیه شریفه علم و آگاهی و حفظ و امانتداری به عنوان دو شرط اساسی پذیرش مسؤولیت برشمرده شده است. روشن است که علم و آگاهی و حفظ و امانتداری در هر کاری متناسب با آن کار می باشد و با توجه به جایگاه مهم ریاست جمهوری افرادی که انتخاب می شوند باید به تناسب این جایگاه دارای علم و تعهد لازم باشند.

ب) قدرت و توان جسمی

«إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ»^۲ خداوند او (طالوت) را بر شما برگزیده و او را در علم و قدرت وسعت بخشیده است.»
در این آیه شریفه علم و توانایی ملاک گزینش طالوت از سوی خداوند معرفی شده است. این دو ملاک با تناسب هر کاری برای افرادی که عهده دار آن می شوند، ضروری است؛ زیرا بدون برخوردارگی از توانایی علمی و جسمی لازم، امکان انجام

۱. یوسف: ۵۵.

۲. بقره: ۲۴۷.

مناسب آن کار وجود نخواهد داشت.

ج) توجه به ارزش‌ها و نیازهای جامعه

«الَّذِينَ إِِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ»^۱
کسانی که هرگاه در زمین به آنها قدرت بخشیدیم، نماز را بر پا می‌دارند و زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند.» ریاست جمهوری با بهره‌مندی از اختیارات و امکانات گسترده باید در مسیر بندگی خداوند (اقامه نماز)، برپایی ارزش‌ها در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی (امر به معروف) و مقابله با ضد ارزش‌ها در همه ابعاد (نهی از منکر) و توجه به نیازهای جامعه (ایتناء زکات) گام بردارد.^۲

ضرورت و فایده‌ی شرکت در انتخابات ریاست جمهوری

۲. چه ضرورتی دارد که مردم در انتخابات مشارکت نمایند؟

انتخابات و مشارکت مردم در تعیین سرنوشت سیاسی خودشان امروزه به عنوان مهم‌ترین نماد مردم سالاری شمرده می‌شود، این پدیده مهم در کشورهای مختلف در قالب‌های گوناگون و با اهداف متعددی برگزار می‌شود، همچون فرآیند تعیین شکل نظام، فرآیند برای تصمیم‌گیری در مورد مسأله مهم مثل قانونی خاص و یا تصمیم‌گیری نسبت به بخشی از قلمرو جغرافیایی، انتخاب رئیس قوه مجریه، انتخاب اعضای قوه مقننه و ...، همچنین انتخابات به عنوان یک راهکار دموکراتیک در سطوح مختلف قابل بهره‌گیری است، به عنوان مثال علاوه بر انتخابات‌های معمولی که در سطح ملی برگزار می‌شود، اصناف، گروه‌ها، تشکل‌ها، انجمن‌ها، احزاب و ... برای پیشبرد برنامه‌های خود از این راهکار استفاده می‌کنند.

بر این اساس در ضرورت اصل وجود انتخابات و کارکردهای مثبت و مفید آن در وضعیت کنونی جهان هیچ شک و تردیدی وجود ندارد، با این حال در کشور ما برخی افراد، در مورد ضرورت یا اهمیت مشارکت مردم در انتخابات‌های ملی همچون انتخابات ریاست جمهوری، شوراها، مجلس خبرگان و شورای اسلامی

۱. حج: ۴۱.

۲. <https://www.pasokh.org/fa/News/View/955>

تردیدهایی را مطرح می‌کنند که ریشه‌های آن عمدتاً به مسائل دیگری باز می‌گردد، مثل کارنامه ناموفق برخی مسئولان منتخب، چنانکه گاهی نیز این نارضایتی‌ها ریشه در تبلیغات منفی دشمنان نظام دارد که اگر این تردیدها از طریق تبیین درست ضرورت‌های مشارکت در انتخابات رفع شوند، آمار مشارکت نیز به مراتب بالا خواهد رفت.^۱

۳. حضور مردم در انتخابات چه تأثیری در تقویت نظام جمهوری اسلامی دارد؟

در نظام جمهوری اسلامی ایران، مقبولیت مردمی در کنار مشروعیت الهی، یکی از ارکان شکل‌دهنده این نظام است و قوت و ضعف این مسأله نیز مرتبط با میزان حضور و نقش آفرینی مردم است، از طرفی در شرایط کنونی مقبولیت مردمی نقش مستقیمی در امنیت ملی کشورها ایفا می‌کند، به گونه‌ای که هر کشوری از پشتیبانی و حمایت‌های مردمی بالا برخوردار باشد، به لحاظ امنیت ملی نیز از جایگاه بالاتری برخوردار خواهد بود.

از طرفی دیگر یکی از تجلی‌گاه‌های مقبولیت مردمی نظام عبارت است از انتخابات که طی آن هر چه میزان مشارکت مردم در انتخابات بالاتر باشد، نشان‌دهنده مقبولیت بالای آن نظام خواهد بود و به همین تناسب با بالا رفتن میزان مقبولیت نظام، جایگاه امنیت ملی نیز تقویت خواهد شد، این مسأله به ویژه در شرایط کنونی که امنیت، به اصلی‌ترین دغدغه جهانیان تبدیل شده است و پیرامون کشور ما را نیز موجی از ناامنی‌ها فرا گرفته است، بیش از هر زمان دیگری باید مورد توجه قرار گیرد، اگر این نکته را نیز اضافه کنیم که در سال‌های اخیر حامیان نظام سلطه تلاش کرده‌اند تا با متهم کردن کشورها به برخی اتهامات که نتیجه آن تقابل میان مردم و نظام حاکم است، زمینه دخالت خویش در آن کشور و نقض حاکمیت و امنیت ملی آن کشور را فراهم کند، ضرورت مشارکت هر چه بیشتر در انتخابات و نمایش پیوند میان مردم و نظام آشکارتر خواهد شد.

امام خمینی علیه السلام نیز بر نقش مشارکت مردم در عرصه‌های مختلف از جمله انتخابات‌ها در حفظ و تقویت امنیت ملی کشور عنایت داشتند، چنانکه در این زمینه می‌فرمودند: «آگاهی مردم و مشارکت و نظارت و همگامی آنها با حکومت منتخب خودشان،

1. <https://www.pasokh.org/fa/News/View/953>

خود بزرگترین ضمانت حفظ امنیت در جامعه خواهد بود.^۱ مقام معظم رهبری علیه السلام نیز همواره بر این نکته مهم تأکید داشته و معتقدند: «انتخابات مال رهبری نیست، مال ایران اسلامی است، مال نظام جمهوری اسلامی است، همه باید بیایند در انتخابات شرکت کنند، این موجب می‌شود که نظام جمهوری اسلامی تقویت بشود، پایداری آن و ماندگاری آن تأمین بشود، کشور در حصار امنیت کامل باقی بماند»^۲ بنابراین با چنین نگاهی می‌توان دریافت حتی اگر افرادی به لحاظ برخی مسائل دل‌خوشی از برخی از ارکان و اجزای نظام نداشته باشند، باز هم به خاطر تأمین امنیت ملی خود باید در این انتخابات مشارکت کنند.^۳

۴. آیا شرکت در انتخابات حق مردم است یا تکلیف؟

مشارکت در انتخابات و تعیین سرنوشت در هر نظامی علاوه بر جنبه‌های شرعی که دارد، به عنوان یک حق نیز قلمداد می‌شود، حقی که در همه جوامع و مکاتب بشری به عنوان فضیلت و ارزش شناخته می‌شود و با عناوینی همچون «حق انتخابگری»، «حق مشارکت در تعیین سرنوشت» و ... شناخته می‌شود، از طرفی ویژگی هر حقی این است که صاحب حق باید از آن دفاع کرده و در پی احقاق و عملی ساختن و یا به اصطلاحی علمی‌تر «استیفای» آن باشد یعنی باید تمام حق خود را مطالبه کند، چرا که هر گونه بی‌اعتنایی نسبت به آن اقدامی نارواست که به از بین رفتن حق، منجر خواهد شد.

بر این اساس مشارکت در انتخابات علاوه بر جنبه‌های شرعی گامی در راستای مطالبه و دفاع از حق مسلمی است که هر ایرانی دارد و به همین دلیل برای مشارکت در انتخابات ضرورتی فراتر از تکلیف شرعی وجود دارد که باعث می‌شود تا ضرورت داشته باشد، هر ایرانی ولو اینکه کاری با تقلید و تکلیف شرعی نداشته باشد و یا اساساً غیر مسلمان باشد و یا هیچ تعلق خاطری به نظام جمهوری اسلامی نداشته باشد نیز در انتخابات مشارکت کند، چنانکه مقام معظم رهبری نیز به همین موضوع بارها اشاره کرده و فرموده‌اند: «این (انتخابات) یک حق و در عین حال یک

۱. امام خمینی علیه السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۴، ص ۲۴۸.

۲. <https://farsi.khamenei.ir/others-page?id=32258>

۳. <https://www.pasokh.org/fa/News/View/953>

تکلیف است. حق آحاد مردم ماست که نظر بدهند؛ تکلیف آنها هم همین است.^۱ به هر حال در اعمال این حق به تبلیغات برخی که ثمربخش بودن آن را مورد تشکیک و انکار قرار می‌دهند، نباید توجه کرد، (به ویژه در مواردی که ثمربخش نبودن ظاهری اعمال این قبیل حق‌ها ناشی از این است که همگان تلاش نمی‌کنند تا به درستی از این حق بهره بگیرند، چون اگر مردم، با بصیرت و چشمانی باز و فارغ از جاروجنجال و هیاهوهای تبلیغاتی و فضای احساسی تلاش کنند تا در فضایی که برای اعمال حق تعیین سرنوشت فراهم شده است، از این حق مسلم خود استفاده کرده و بهترین انتخاب را انجام دهند، در آن صورت رئیس جمهور یا نمایندگان بر سر کار خواهند آمد که تأمین کننده منافع واقعی مردم خواهند بود و تیر دشمنان نیز در بی‌ثمر نشان دادن استفاده مردم از حق مشروع خود به سنگ خواهد خورد.^۲

۵. شرکت در انتخابات و رأی مردم به رئیس جمهور چه فایده‌ای دارد؟ و انتخاب مردم چقدر می‌تواند در اداره کشور اثرگذار باشد؟

پاسخ: نظام سیاسی ما که از نوع «جمهوری اسلامی» است مردم در آن ستون اصلی هستند که به تحقیق باید گفت اگر این مردم در شکل‌گیری، تثبیت و تداوم انقلاب اسلامی حضور نداشتند اساساً انقلابی رخ نداده و تا کنون نیز تداوم نیافته بود. این حضور بگونه‌ای بوده است که بطور متوسط، ملت ایران در هر سال یک انتخابات برگزار کرده اند که می‌توان آن را در دنیا کم نظیر دانست لذا برای اینکه اهمیت و فائده رأی مردم روشن گردد به چند نکته اشاره می‌کنیم:

الف) اهمیت و ضرورت حضور مردم در انتخابات

اهمیت و ضرورت حضور مردم در انتخابات تا بدانجا است که قانون اساسی، امور نظام را بر آرای عمومی مردم مبتنی دانسته و چنین می‌گوید: «در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکاء آرای عمومی اداره شود، از راه انتخابات: انتخاب رییس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراهای و نظایر اینها، یا از راه همه‌پرسی در مواردی که در اصول دیگر این قانون معین می‌گردد»^۳

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7150>

2. <https://www.pasokh.org/fa/News/View/953>

۳. قانون اساسی؛ اصل ۶.

ب) نقش رئیس‌جمهور در کشور

از آنجا که رئیس‌جمهور بر اساس اصل ۱۱۳ قانون اساسی، دومین مقام رسمی کشور پس از مقام رهبری به‌شمار می‌آید طبعاً انتخاب این شخصیت حقوقی، بسیار مهم باشد و از این طریق مردم به‌طور غیر مستقیم، در مسائل کشور نقش‌آفرین بوده و موثر می‌باشند.^۱

با دقت در بیانات امام راحل و همچنین رهبر معظم انقلاب، به‌خوبی می‌توان تعیین‌کننده بودن حضور مردم را در صحنه انتخابات‌های گوناگون، به‌دست آورد. امام علیه‌السلام می‌فرماید: «اصل حضور مردم در انتخابات، حتی از انتخاب اصلاح هم مهم‌تر است». زیرا بنا به فرمایش امام علیه‌السلام «عظمت ملت ایران را حضور مردم در انتخابات نشان می‌دهد.» و «حضور مردم در انتخابات یکی از همان نمایش‌های عزم راسخ و قدرت و تصمیم ملت ایران است». به همین دلیل است که امام خمینی علیه‌السلام فرمودند: «توده‌های مردم، اصل و تعیین‌کننده و تصمیم‌گیرنده‌اند و آنها هستند که جریان‌ها را هدایت می‌کنند» و «آنچه انقلاب و ایران را حفظ کرده حضور مردم در صحنه است»^۲

ج) خنثی نقشه‌های دشمنان

باید توجه داشت که اگر گاهی زمزمه‌های عدم تاثیر حضور مردم در انتخابات در سرنوشت کشور مطرح می‌گردد بی شک نقشه‌ای است که همواره پس از انقلاب از سوی دشمنان ملت ایران مطرح گردیده است. لذا در این جهت، رهبری معظم انقلاب در بیانی چنین می‌فرمایند: «(دشمنان) همیشه سعی کرده‌اند انتخابات‌های ما را کم‌فروغ کنند تا مردم اطراف عرصه‌ی انتخابات را خالی بگذارند، به صندوق‌های رأی اعتنائی نکنند»^۳

د) انجام تکلیف شرعی

بر اساس نگاه دینی، انتخابات، هم حق مردم و هم تکلیفی شرعی می‌باشد. در این رابطه رهبری معظم انقلاب در بیانی چنین می‌فرمایند: «انتخابات، فقط یک پدیده‌ی

۱. همان.

۲. امام خمینی علیه‌السلام؛ صحیفه‌ی امام؛ ج ۱۷، ص ۴۵۳.

۳. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3417>

سیاسی نیست. انتخابات، مظهر حضور مردم، مظهر احقاق حق و مظهر توانایی و اقتدار ملی برای یک کشور است... هم حق و هم تکلیف مردم است که بیایند و سرنوشت کشورشان را به دست خودشان معین کنند؛ زیرا که کشور متعلق به مردم است.^{۱-۲}

راهکارهای افزایش مشارکت و حضور حد اکثری مردم در انتخابات

۶. با استفاده از کدام راهکارها می توان زمینه افزایش مشارکت عمومی و حضور حداکثری مردم در انتخابات را فراهم نمود؟
مهمترین راهکارهای افزایش مشارکت عمومی و حضور حد اکثری مردم در انتخابات عبارتند از:

الف) آگاهی بخشی و بصیرت افزایی؛ آگاهی بخشی و بصیرت افزایی در مردم، نقش مؤثری در افزایش مشارکت مردمی در انتخابات دارد. مردم اگر درک صحیحی از موقعیت و جایگاه کشور داشته باشند و حساسیت انتخابات ریاست جمهوری و نقش آن را در پیشبرد اهداف و برنامه های کشور و ناکامی دشمنان در دستیابی به اهداف خویش بشناسند، به یقین در عرصه انتخابات حضور پر رنگی پیدا خواهند کرد. مردم باید نسبت به این واقعیت آگاهی پیدا نمایند که نظام جمهوری اسلامی که بر پایه فرهنگ ناب اسلامی شکل گرفته است، با وجود مشکلات و ضعف هایی مدیریتی و داخلی و دشمنی ها و کارشکنی های خارجی توانسته است در مسیر پیشرفت گام برداشته و به دستاوردهای ارزنده ای در عرصه های مختلف دست یابد و افق روشنی را فرا روی کشور روشن نموده است که ادامه این مسیر جز با پشتیبانی و همراهی مردم امکان پذیر نخواهد بود و انتخاب رییس جمهور شایسته نقش مهمی در روند حرکت کشور خواهد داشت.

مردم باید بدانند که حضور آنان در صحنه، خشی کننده بسیاری از توطئه های دشمنان بوده و امنیت بیشتری را برای کشور به ارمغان خواهد آورد. امروز شاهدیم که چگونه قدرتهای غربی در برابر دستیابی کشور ما به فناوری صلح آمیز هسته ای با وجود همه اعتمادسازی ها و رعایت مقررات آژانس اتمی، ایستادگی نموده و

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2994>

2. <https://www.pasokh.org/fa/News/View/947>

کارشکنی می‌کنند. روشن است که حضور پرشور و حداکثری مردم در عرصه انتخابات پیام روشنی برای این کشورها خواهد داشت و قدرت برتری را برای کشور ما به ارمغان خواهد آورد و آنان را در تنگنا قرار خواهد داد. مقام معظم رهبری فرمودند:

گسترش مشارکت و حضور گسترده مردم در انتخابات اهمیت دارد. شور انتخاباتی در کشور و حضور مردم پای صندوق‌های رأی می‌تواند تهدیدهای دشمنان را بی‌اثر کند؛ می‌تواند دشمن را ناامید کند؛ می‌تواند امنیت کشور را تأمین کند. ملت عزیز ما در همه نقاط کشور این را بدانند؛ حضور گسترده آنها در پای صندوق رأی، در آینده کشور تأثیر دارد؛ در امنیت، در استقلال، در ثروت ملی، در اقتصاد، در همه مسائل مهم کشور تأثیر می‌گذارد.^۱

ب) شناخت و درک احساس مؤثر بودن مردم از رأی خویش؛ طبق اصل ششم قانون اساسی در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکای آرای عمومی اداره شود از راه انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس، اعضای شوراها و نظایر این‌ها و... لذا آگاهی و شناخت مردم از نقش مؤثرشان در اداره کشور و تعیین سرنوشت کشور می‌تواند انگیزه شرکت در آنان را افزایش داده و هرگونه ادعای بی‌فایده بودن رأی مردم و اتهام نمایشی بودن و بی‌اثر بودن آرای آنها تواند میزان مشارکت مردم را تضعیف و رو به کاستی ببرد، برای همین توجیه مردم در خصوص میزان نقش و تأثیری که در اداره آینده سیاسی کشور دارند و ملموس کردن این نقش و حق آنان در تعیین سرنوشت سیاسی کشور می‌تواند میزان مشارکت را به مراتب افزایش دهد.

ج) شفافیت، صداقت و اطمینان بخشی؛ یکی از عوامل افزایش مشارکت مردمی، ایجاد فضای شفاف و به دور از ابهام، صداقانه و اطمینان‌بخشی به مردم می‌باشد. رقابت‌های انتخاباتی در صورتی می‌تواند به حضور و مشارکت حداکثری مردم بیانجامد که از شفافیت و صداقت لازم برخوردار باشد و از هر گونه عوام‌فریبی و شعارزدگی پرهیز شود و برای برون‌رفت از مشکلات، برنامه‌های روشن، کاربردی و شفاف ارائه داده شود و مردم اطمینان پیدا نمایند که افرادی که پا در عرصه انتخابات گذارده‌اند، عزم و اراده جدی و برنامه روشنی برای برطرف نمودن مشکلات کشور و شکوفایی بیشتر آن دارا هستند. در صورتی که چنین اطمینانی از

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22233>

سوی نامزدها و جریان‌های سیاسی کشور برای مردم ایجاد شود، شاهد حضور حداکثری آنان در عرصه انتخابات خواهیم بود.

د) پرهیز از سیاه‌نمایی شرایط کشور؛ هر چند وجود برخی از مشکلات به‌ویژه مشکلات اقتصادی، گرانی، تورم و نوسانات قیمت‌ها قابل انکار نیست، اما نامزدهای انتخاباتی و طرفداران آنان باید از سیاه‌نمایی و بزرگ‌نمایی مشکلات کشور و نادیده انگاشتن اقدامات و عملکردهای مثبت پرهیز نمایند و با ارزیابی منصفانه و منطقی از شرایط کشور، برای برطرف شدن مشکلات چاره‌اندیشی نموده و برنامه روشنی ارائه دهند. به هر حال دولت‌های گذشته دارای نقاط ضعف و قوتی بوده‌اند و در ارزیابی وضعیت کلی کشور باید به مجموعه این نقاط توجه شود و برای برطرف نمودن نقاط ضعف و کاستی‌ها و تقویت نقاط مثبت راهکارهایی معرفی گردد. سیاه‌نمایی وضعیت کشور ضمن اینکه انگیزه مشارکت را در مردم کاهش خواهد داد، دانسته یا نادانسته حرکت در راستای اهداف دشمنان محسوب خواهد شد.

ه) برنامه و راه حل‌های روشن برای برون‌رفت از مشکلات؛ از عوامل مؤثر در افزایش انگیزه مشارکت در مردم و شکل‌گیری حضور حداکثری آنان، ارائه برنامه و راه حل روشن نامزدهای انتخاباتی برای برون‌رفت از مشکلات کنونی کشور و پرهیز از کلی‌گویی و ابهام‌گویی در این زمینه است. مردم باید در برنامه‌های نامزدهای انتخاباتی، راه حل و برنامه‌های روشن و ملموسی را برای برطرف شدن مشکلات کنونی کشور مشاهده نمایند تا انگیزه آنان برای حضور در انتخابات و بهتر شدن شرایط کشور و برطرف شدن مشکلات آن افزایش پیدا نماید.

و) حضور سلیق و گرایش‌های متنوع با پرهیز از جناح‌بازی‌های سیاسی؛ حضور سلیق و گرایش‌های سیاسی متنوع و معتقد به نظام موجب ایجاد شور و نشاط فضای انتخاباتی و فضای رقابتی در کشور شده و این عاملی برای افزایش مشارکت مردمی خواهد بود. البته این تنوع نباید به گونه‌ای باشد که به جناح‌بازی سیاسی و رقابت‌های خسته‌کننده منجر شود و اعتماد مردم را به صداقت جریان‌ها و گروه‌های سیاسی متزلزل نماید و مردم را دچار سردرگمی در تصمیم‌گیری نماید.

ز) نقش رسانه‌ها در ایجاد فضای رقابتی مناسب؛ رسانه‌های عمومی می‌توانند نقش مهمی در ایجاد انگیزه و هیجان سالم انتخاباتی در میان مردم ایجاد نمایند و با آشناسازی مردم با نامزدهای انتخاباتی، برنامه‌ها و اهداف آنان و گزینش نامزد اصلح

و ایجاد فضای رقابتی عادلانه و به دور از جنجال آفرینی، بستر مناسبی را برای حضور حداکثری مردم فراهم نمایند. در این زمینه رسانه ملی، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و با توجه به گستره و پوشش عمومی این رسانه و تأثیرگذاری آن در میان مردم، این رسانه می‌تواند با برنامه‌ریزی دقیق و برگزاری مناظرات شفاف انتخاباتی، نقش مهمی را در افزایش انگیزه مشارکت عمومی ایفا نماید.^۱

احکام انتخابات

احکام شرعی انتخابات طبق فتوای امام خامنه‌ای علیه السلام

۷. آیا شرکت در انتخابات جمهوری اسلامی ایران شرعاً واجب است؟
پاسخ: شرکت در انتخابات نظام جمهوری اسلامی برای افراد واجد شرایط، یک وظیفه‌ی شرعی، اسلامی و الهی است.

۸. آیا شرکت در انتخابات جمهوری اسلامی ایران واجب عینی است یا کفایی؟
پاسخ: واجب عینی است.

۹. شخصی توانایی انجام مسؤولیت را در خود می‌بیند، آیا خود را در معرض مسؤولیت قرار دادن و ثبت‌نام در انتخابات بر او واجب است؟
پاسخ: بر کسانی که حقیقتاً خود را دارای شرایط برای خدمتگزاری به نظام اسلامی می‌دانند، واجب کفایی است.

۱۰. آیا پذیرش رأی مردم و التزام به آن برای نامزدهایی که در انتخابات حائز اکثریت آرا نشدند لازم است؟ آیا بر سایر نامزدها جایز است که دست به انتقاد و اعتراض در حیطه‌ی قانونی یا غیر قانونی بزنند؟
پاسخ: رعایت قانون و تمکین در برابر آن بر همگان لازم است. اصل اعتراض از راه قانونی و با مراعات مقررات و ضوابط ایرادی ندارد.

۱۱. در ایام انتخابات جهت شناخت کاندیدای مناسب، می‌بایست نواقص و عیوب و امتیازات آنها را در گذشته و حال تفحص کرد تا فرد لایق را پیدا نمود؛ آیا صحبت کردن پشت سر کاندیداها برای انتخاب فرد اصلح، جایز است؟ ملاک چیست؟

1. <https://www.pasokh.org/fa/News/View/961>

پاسخ: در امور مربوط به انتخابات در حد مشاوره، اشکال ندارد.

۱۲. وظیفه‌ی روحانیون و خواص در قبال شناساندن فرد اصلح چیست؟ آیا از

لحاظ شرعی تکلیفی بر عهده‌ی آنها می‌باشد؟

پاسخ: همگان به‌ویژه خواص و علما وظیفه دارند با حداکثر دقت افراد اصلح را با حجت شرعی شناسایی کرده و به مردم معرفی کنند و مردم را در انتخاب درست یاری دهند. عدم دخالت خطرناک است؛ دخالت بدون بصیرت و حجت هم خطرناک است.

۱۳. به نظر معظم‌له معیارهای نامزد اصلح چه مواردی است؟

پاسخ: با وجود شرایط قانونی، اهم معیارهای اصلح به شرح زیر است:

- تدین
- تعهد و خوش‌نامی
- وفاداری به انقلاب و ایستادگی در راه آن
- عزم و اراده و نفوذناپذیری در مقابل دشمن و افراد ناصالح
- دارای برنامه و کفایت لازم
- مرعوب نشدن در مقابل دشمنان
- ساده‌زیستی و دوری خود و بستگان از اشرافی‌گری
- مردمی و آشنا به درد مردم، خدمتگزاری
- اعتقاد واقعی به راه امام راحل علیه‌السلام
- تقید به مسائل اخلاقی، نظیر: پرهیز از معامله‌گری، رشوه و توصیه‌پذیری، توجه به منافع طبقات برخوردار جامعه
- تثبیت مواضع عزت‌آفرین، صحیح، عاقلانه و حکیمانه‌ی انقلاب و نظام
- پرهیز از اسراف یا هزینه از بیت‌المال یا اموال شبهه‌ناک در تبلیغات و غیر آن
- پرهیز از طرح اموری که در اختیار آنها نیست
- شناخت اولویت‌ها و فوریت‌های نظام و مردم و پرداختن به آنها

۱۴. اگر اصلح را نشناسیم وظیفه چیست؟ از طرفی اگر تحقیق کنیم و به شخص اصلح نرسیم می‌توانیم در انتخابات شرکت نکنیم؟

پاسخ: در تشخیص فرد اصلح می‌توانید از کسانی که به لحاظ دین تعهد و بصیرت مورد اعتمادند، کمک بگیرید و در هر صورت شرکت در انتخابات نظام جمهوری اسلامی برای افراد واجد شرایط، یک وظیفه‌ی شرعی است.

۱۵. حکم رأی دادن سفید و بی‌نام چیست؟

پاسخ: در هر صورت اگر رأی سفید دادن موجب تضعیف نظام اسلامی باشد، حرام است.

۱۶. در دوره‌های اخیر که رأی دادن به یک لیست خاص که از طرف احزاب و گروه‌های سیاسی داده می‌شود و توسط افراد مشهور و غیر متخصص تشویق و تبلیغ می‌شود، آیا رأی دادن به این لیست‌ها بدون تحقیق در مورد افراد آن جایز است؟ و اگر این لیست یا برخی از افراد آن در انتخابات رأی آورند و صلاحیت منصب را نداشته باشند، ما در پیشگاه خدای متعال مسؤول خواهیم بود؟

پاسخ: به فهرست و افرادی رأی دهید که معرفی‌کنندگان آنها افرادی متعهد، مؤمن، بصیر و انقلابی و قابل اعتماد باشند، مگر آنکه حجت شرعی برخلاف داشته باشید.

۱۷. آیا تخریب نامزدها جهت رأی آوردن فردی که به نظر هواداران اصلح است، جایز است؟

پاسخ: بیان ضوابط و شرایط و نقد برای روشن شدن اذهان مانعی ندارد، ولی باید از هتک حرمت و تهمت و توهین اجتناب کرد.

۱۸. در صورتی که به شخصی رأی داده شود و بعداً ایشان آن‌طور که باید به احکام اسلامی عمل نکنند و موجب نارضایتی گردد، آیا فرد رأی‌دهنده در محضر خداوند متعال مسؤول خواهد بود یا خیر؟

پاسخ: اگر بر طبق موازین شرعی عمل کرده است، مسؤول نخواهد بود.

۱۹. خرید و فروش آراء در انتخابات چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست.

۲۰. آیا استفاده از بیت‌المال جهت تبلیغات انتخابات اشکال دارد؟

پاسخ: استفاده از اموال بیت‌المال بدون مجوز شرعی و قانونی جایز نیست و موجب ضمان است.^۱

شرکت در انتخابات از نگاه مراجع تقلید

۲۱. دیدگاه مراجع تقلید در باره‌ی شرکت در انتخابات چیست؟

امام خمینی علیه السلام:

وصیت من به ملت شریف آن است که در تمام انتخاب، چه انتخابات رئیس جمهور و چه نمایندگان مجلس شورای اسلامی و چه انتخابات خبرگان ... در صحنه باشند و اشخاصی که انتخاب می‌کنند روی ضوابطی باشد که اعتبار می‌شود، ... مراجع و علمای بزرگ تا طبقه بازاری و کشاورز و کارگر و کارمند، همه و همه مسئول سرنوشت کشور و اسلام می‌باشند؛ چه در نسل حاضر و چه در نسل‌های آتیه؛ و چه بسا که در بعضی مقاطع، عدم حضور و مسامحه، گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است.^۲

رهبر معظم انقلاب علیه السلام:

در قضاوت ناظران بین‌المللی نسبت به هر کشور، مسائلی نظیر میزان حضور مردم در انتخابات و چگونگی روی کار آمدن مسئولان و نهادهایی نظیر مجلس، تأثیرگذار است، بنابراین شرکت انبوه مردم در انتخابات مجلس از این زاویه نیز کاملاً ضروری است.

ممکن است کسی از بنده خوشش نیاید اما اگر ایران را دوست دارد، باید به پای صندوق رأی بیاید، بنابراین هرکس به ایران علاقه‌مند است و امنیت کشور، حل شدن مشکلات و گردش صحیح نخبگانی را دوست دارد، در انتخابات شرکت کند. افراد مؤمن و انقلابی با انگیزه قوی در انتخابات شرکت خواهند کرد اما اگر کسی انگیزه دینی و انقلابی ندارد اما میهن عزیز را دوست دارد لازم است به پای صندوق‌های رأی بیاید.^۳

1. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=36569>

۲. امام خمینی علیه السلام، صحیفه‌ی امام؛ ج ۲۱، ص ۴۲۱.

3. <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=44816>

آیت الله جوادی آملی:

نکته‌ای که هرگز نباید فراموشمان بشود همان جریان انتخابات است که ان‌شاءالله همه ما شرکت کنیم برای خود رأی قائلیم، نظر قائلیم و کشورمان را، کشور اهل بیت را، خون شهدا را مغتنم بشماریم هر کس که بین خود و بین خدای خود اصلاح تشخیص دادیم او را هم انتخاب می‌کنیم هم خودمان شرکت کنیم هم هر کس از ما مشورتی خواست بخواهیم که در پای صندوق رأی شرکت کنند برای اینکه این یک قدرت ملی است، قدرت دینی است، قدرت اسلامی است که دشمن‌زدایی دارد.^۱

آیت الله العظمی مکارم شیرازی:

باید با حضور پرشور خود در انتخابات، دشمنان را مأیوس کرد و ثابت کرد که تحریم‌ها و فشارها بر ما تأثیری ندارد، ثابت کرد ایران کشوری مستقل، قوی و نترس است و نظام جمهوری اسلامی نظامی پایدار است به‌همین دلیل تعبیر به لزوم می‌کنیم و می‌گوییم بر همه لازم است که در انتخابات شرکت کنند.

آیت الله نوری همدانی:

همه باید در صحنه حاضر شویم تا انتخابات خوبی انجام شود، با توجه به اوضاع و زمان فعلی شرکت در انتخابات واجب است؛ چراکه از مظاهر اسلام و از موضوعات مهم نظام اسلامی است، مردم نظام اسلامی را که مبتنی بر قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم‌السلام است قبول دارند و به مسائل سرنوشت‌سازی مانند انتخابات اهمیت می‌دهند. باید در انتخابات حضور پرشوری داشته باشیم و توجه کنیم که دشمنان قسم خورده ما سرمایه‌گذاری کردند و در کمین هستند تا از هر فرصتی علیه انقلاب استفاده کنند.

آیت الله سبحانی:

رای دادن از الزامات شرعی است و حفظ نظام با شرکت در انتخابات میسر می‌شود... برای اینکه دشمن را خوار و سبک کنیم، همه مردم با آگاهی در انتخابات شرکت کنند، ما هم شرکت می‌کنیم.

1. <http://javadi.esra.ir>

آیت الله علوی گرگانی:

مردم باید خود را جزئی از نظام بدانند و در انتخابات شرکت کنند.

آیت الله مظاهری:

انتخابات، مایه تضمین جمهوری اسلامی است و از این جهت دشمنان انقلاب و جمهوری اسلامی همواره در صدد هستند تا این امتیاز ملی و اسلامی را کم‌رنگ و بی‌رواق کنند، اما ملت بزرگوار همواره با حضور در صحنه، آنان را ناامید ساخته‌اند.

آیت الله وحید خراسانی:

به طور کلی، تضعیف نظام جمهوری اسلامی ایران حرام است. و هرکاری که انجام آن باعث تضعیف نظام شود، لازم است ترک شود و هر کاری که ترک آن باعث تضعیف نظام شود، لازم است انجام داده شود.

آیت الله صافی گلپایگانی:

همه صحنه‌هایی که مردم حضور دارند، برای آن است که می‌خواهند دین را نگه دارند و در برابر دشمنان اسلام صف آرایی کنند و اجتماعاتی با این شکوه و عظمت، با انگیزه‌ای جز حفظ دین فراهم نمی‌شود.

آیت الله شبیری زنجانی:

در جایی که حیات مذهب حق متوقف بر شرکت باشد یا عدم شرکت موجب مفاسد عظیم تر در مجتمع گردد، شرکت کردن لازم است.^۱

1. <http://www.shabestan.ir/mobile/detail/news/896141>

فهرست منابع

کتاب

قرآن کریم

۱. خمینی، روح الله؛ صحیفه‌ی امام؛ تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، چاپ چهارم، ۱۳۸۶ ش.
۲. قانون اساسی؛ اصل ۶.

پایگاه‌های اینترنتی

1. <https://www.pasokh.org>
2. <https://farsi.khamenei.ir>
3. <http://www.javadi.esra.ir>
4. <http://www.shabestan.ir>